

**TC
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ABD, AB, RUSYA VE TÜRKİYE EKSENİNDE
KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLIK SÜRECİ**

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI

Gül İLKDOĞAN

Ankara, 2009

**TC
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ABD, AB, RUSYA VE TÜRKİYE EKSENİNDE
KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLIK SÜRECİ**

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI

Gül İLKDOĞAN

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. İdris BAL**

**Ankara, 2009
(Fotokopi ile çoğaltılamaz)**

T.C.

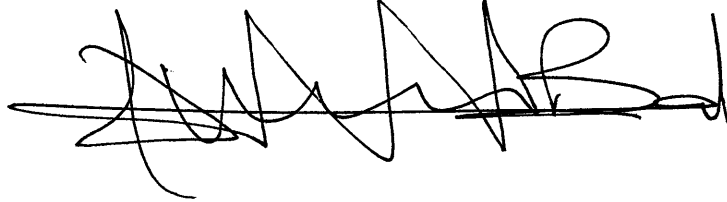
ATILIM ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

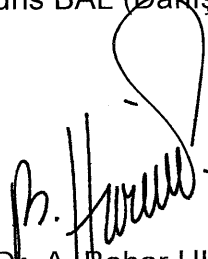
Gül İLKDOĞAN tarafından hazırlanan "ABD, AB, Rusya ve Türkiye Ekseninde Kosova'nın Bağımsızlık Süreci" başlıklı bu çalışma, 01/06/2009 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Veysel K. BİLGİÇ (Başkan)

Doç. Dr. İdris BAL (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. A. Bahar HURMİ (Üye)

ÖZET

Kosova yıllar boyunca Arnavutlar ve Sırlar arasında sorun olmuştur. Sırlar Kosova'nın Ortodoks ve Slav kültürünün vazgeçilmez bir parçası olduğunu savunmuşlar ve Kosova'yı kendi anayurtları olarak görmüşlerdir. Büyük Sırbistan'ı kurmak için de Kosova'da çoğunluğu oluşturan Arnavutlara baskı ve şiddet uygulamaktan kaçınmamışlardır. Arnavutlar ise gördükleri baskıya rağmen bağımsız olma fikrinden vazgeçmemişlerdir. Arnavutların Bağımsızlık talepleri Miloseviç tarafından insan hakları ihlalleri yapılarak bastırılmıştır. Kosovalı Arnavutların daha fazla baskı görmesini istemeyen ABD ve Batı ülkeleri 1999 yılında NATO birlikleri tarafından Sırbistan'a hava harekâtı yapılması kararını verdiler. Daha sonra 1244 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı ile Kosova'da özerk bir yönetim kurulması kararı verildi.

Birleşmiş Milletler Geçici Yönetim Misyonu UNMIK, Kosova'da yönetimi devraldığı anda amacı bir ülkenin sahip olması gereken kurumları oluşturmaktır. UNMIK yönetiminden hoşnut kalmayan Kosovalı Arnavutlar statülerinin bir an önce belirlenmesini istiyorlardı. Kosova'nın amacı bağımsız olmaktır. Kosova bağımsızlık talebinden vazgeçmeyerek ve Sırların ve Rusya'nın bütün engellemelerine rağmen, AB ve ABD'nin desteğini alarak 17 Şubat 2008 Pazar günü bağımsız bir devlet olarak dünya sahnesindeki yerini almıştır.

Bağımsız Kosova'nın amacı ilk olarak Birleşmiş Milletler tarafından tanınan 192 ülkenin 100'ü tarafından tanınmaktır. Kosova bugünlerde kendini kabul ettirme çabası içindedir. Bağımsızlığın üzerinden bir yıl geçmesine karşılık Kosova'yı tanıyan ülke sayısı 59'dur.

Anahtar Kelimeler: Bağımsızlık, Kosova'nın Bağımsızlığı, Kosova Savaşı, Kosova Kurtuluş Ordusu UÇK, Pasif Direniş Politikası ve İbrahim Rugova

ABSTRACT

Kosovo became a problem over the years between Albanians and Serbs. Serbs advocated the aspect that Kosovo is an indispensable part of Orthodox and Slavic culture and considered Kosovo as their homeland. They have not avoided exercising pressure and violence over the Albanian majority in Kosovo regarding foundation of Great Serbia. Albanians, despite the oppression they faced, have not relinquished the idea of independency. Independency claims of Albanians are suppressed by violation of human rights carried out by Milosevic. USA and Western countries which have not agreed further suppression on Kosovo Albanians, decided for air operations of NATO forces against Serbia in 1999. Later on a decision taken by United Nations Security Council numbered 1244 for set up an autonomous administration in Kosovo.

As United Nations Interim Administration Mission UNMIK have taken over the administration in Kosovo, the objective was to establish the democratic institutions the country should have. Albanians in Kosovo who were not pleased with UNMIK administration requested their statutes to be determined as soon as possible. Aim of the Kosovo was to be independent. Kosovo without relinquishing their independency claim and despite all obstructions of Serbs and Russia, took its place in world scene as an independent state on date of 17 February 2008 Sunday by taking the support of EU and USA.

Preliminary objective of independent Kosovo is to be recognized by 100 countries of the 192 which are gained recognition by United Nations. Nowadays Kosovo is in efforts for providing its acceptance among others. Considering the period passed over a year following the independency, the number of the countries recognized Kosovo is 59.

Key Words: Independency, Independency of Kosovo, War of Kosovo, Kosovo Liberation Army UÇK, Passive Resistance and Ibrahim Rugova

ÖNSÖZ

2008 yılının Ocak ayından itibaren Kosova'nın bağımsız olacağı yönündeki haberler televizyon ve gazetelerde artan bir şekilde yayınlanmaya başlamıştı. “21. yüzyılın ilk çeyreğinde bağımsız olmak” kelimesi ve yeni bağımsız olmuş bir ülkenin hissettikleri, geleceğe bakışı dikkatimi çekmişti. Bu nedenle tez konusu olarak Kosova'nın bağımsızlığı, bağımsızlık sonrası geçirdiği bir yıl ve ABD, AB, Rusya ve Türkiye'nin bu süreçteki tavırlarını incelemeyi seçtim.

Çalışmam esnasında benden desteğini esirgemeyen çok değerli hocam Sayın Doç. Dr. İdris BAL'a sonsuz teşekkür ederim.

Bu çalışma esnasında her zaman yanımda olan anneme, babama, kardeşlerime ve arkadaşlarıma beni destekledikleri için sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

İÇ KAPAK	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
----------------	---

II. BÖLÜM

KOSOVA'NIN SİYASİ TARİHİ

1. GİRİŞ	4
2. KOSOVA'DAKİ MEVCUT DURUM	4
2.1. Coğrafi Konum	4
2.2. Demografik Yapı.....	5
2.3. Sosyo Ekonomik Durum	6
2.4. Kültürel Yaşam	7
3. KOSOVA'NIN TARİHİ	10
3.1. Tarihi Süreç	10
3.2. Osmanlı Yönetimi	15
3.3. Birinci Dünya Savaşı.....	17
3.4. Sırp Hırvat Sloven Krallığı Dönemi.....	22
3.5. Yugoslavya Dönemi	27
3.6 Soğuk Savaş Sonrası Dönem.....	32

4. KOSOVA'DA MİLLİYETÇİLİK	39
4.1. Arnavut ve Sırp Milliyetçiliğinin Temelleri Ve Milliyetçilik Baskısı Altında Türkler	40
5. SONUÇ	43

III. BÖLÜM

KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLIK SÜRECİ

1. GİRİŞ	44
2. 24 MART 1999 NATO HAVA HAREKÂTI	45
3. ULUSLAR ARASI ANLAŞMALARDA KOSOVA'NIN YERİ	52
3.1. Dayton anlaşması	52
3.2. Rambouillet Görüşmeleri	54
4. BAĞIMSIZLIKTA UÇK'NIN ROLÜ	56
5. KOSOVA BAĞIMSIZLIĞINI İLAN EDİYOR	57
6. BAĞIMSIZLIĞIN DÜNYA ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	70
7. SONUÇ	74

IV. BÖLÜM

ABD, RUSYA, AB ve TÜRKİYE'NİN KOSOVA İLE İLİŞKİLERİ

1. GİRİŞ	75
2. ABD, RUSYA, AB ve TÜRKİYE'NİN KOSOVA İLE İLİŞKİLERİ	76
2.1. ABD'nin Kosova'ya Bakışı	76
2.2. Rusya'nın Kosova'ya Bakışı	81
2.3. AB'nin Kosova'ya Bakışı	84
2.4. Türkiye'nin Kosova'ya Bakışı	86
3. DÜNYANIN EN GENÇ ÜLKESİ KOSOVA BİR YAŞINDA	89
4. SONUÇ	101

V. BÖLÜM

1. SONUÇ	103
EKLER	109
1. Kosova Siyasi Haritası	109
2. Kosova Bayrağı	110
3. Bağımsızlık Öncesi Kullanılan Arma	111
4. Bağımsızlık Sonrası Kullanılan Arma	112
5. Kosova'yı Tanıyan Ülkeler	113
KAYNAKÇA	116

KISALTMALAR

- AB** : Avrupa Birliği
- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- BM** : Birleşmiş Milletler
- SSCB** : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
- KKTC** : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
- AB** : Avrupa Birliği
- UÇK** : Kosova Kurtuluş Ordusu
- NATO** : Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
- KFOR** : Kosova Barış Gücü
- UNMIK** : Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu
- GK** : Güvenlik Konseyi
- YSFC** : Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti
- EULEX** : Avrupa Hukukun Üstünlüğü Misyonu
- TMK** : Kosova Savunma Birlikleri

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

Kosova’da Stefan Nemenja ile başlayan Sırp hâkimiyeti ve Sırp baskısı ancak 21. yüzyılın başında Kosova’nın Batılı ülkelerin desteğini alarak bağımsızlığını ilan etmesiyle son bulmuştur. Kosovalı Arnavutlar Soğuk Savaşın bitmesi ve iki kutuplu sistemin ortadan kalkması sonucunda Yugoslavya’yı oluşturan kurucu cumhuriyetlerin bir bir bağımsızlıklarını ilan etmeye başladıkları 1989 yılından itibaren, Sırp baskısını en şiddetli şekilde yaşamaya başlamışlardı. Miloseviç’in 1989 yılında Kosova’nın özerkliğini kaldırarak Sırbistan’a bağladığını açıklaması Kosovalı Arnavutların isyan etmesine neden olmuştu. Bunun üzerine Kosova’da yapılan referandum sonucunda halkın bağımsızlık isteği bir kez daha gündeme gelmişti. Miloseviç’in Kosova’nın özerkliğini kaldırdığını açıklamasının üzerine Kosova 2 Temmuz 1990 tarihinde bağımsızlığını ilan etmişti. Ancak ilan edilen bağımsızlık diğer devletler tarafından tanınmayınca bir anlam ifade etmemişti. Kosova’nın çırpınırları 1999 yılında Sırp güçlerinin 45 sivil öldürdüğü Racak katliamı ile uluslararası alanda gündemi meşgul etmeye başladı. Bu tarihten sonra Birleşmiş Milletlerin bütün uyarılarına rağmen çözüme yanaşmayan Miloseviç, NATO hava harekâtıyla karşılaşmak zorunda kaldı. Yetmiş sekiz gün süren harekât sonucunda Miloseviç yenilgiyi kabul etmiş ve Kosova’dan askerlerini çekmek zorunda kalmıştı. Harekât sonucunda Kosova’da yönetim Birleşmiş Milletler Geçici Yönetim Misyonu UNMIK’e geçmişti.

Balkanlar çok çeşitli etnik gruplara, dinlere, dillere ev sahipliği yapmış kültürel çeşitliliği bol olan bir bölge iken aynı zamanda bu çeşitlilik nedeniyle de sürekli rekabet içinde olan ve dış dünyanın etkisinde fazlaca kalması nedeniyle iç savaşların ve çatışmaların yaşandığı bir bölge haline gelmişti. Yugoslavya’nın 1990’ların başından itibaren bölünmeye başlaması ve 1999’da Kosova sorununun patlak vermesi bölgenin uluslararası alanda gündem yaratmasına neden oldu. Tarih

boyunca Kosova toprakları üzerinde Sırp lar ile Arnavutlar arasındaki mücadele soğuk savaşın ideolojik kapışması içerisinde dondurulmuş durumda iken iki kutuplu sistemin ortadan kalktığı 1990 sonrasında Yugoslavya'nın dağılmaya başlaması ile yeniden canlandı. Kosova'da iki etnik grup arasındaki mücadele kaldığı yerden devam etti. Çünkü bu iki etnik grup hiçbir zaman birlikte yaşamayı becerememiş hep yan yana olmuşlardı.

Kosova coğrafi konumu nedeniyle Balkanlar'ın kalbi olan bir bölgedir. Bu nedenle de tarihsel süreç içerisinde birçok medeniyetin hâkimiyeti altında kalmıştır. Tarih boyunca süren Sırp ve Arnavut çekişmesinde Tito Yugoslavya Federasyonu'nu farklı etnik yapı içerisinde bir arada tutmaya çalışırken bu farklı etnik yapıların kendi milli devletlerine sahip olma isteklerini göz ardı etmişti. Tito'nun ardından Miloseviç ise Federasyon içerisinde Sırp ların güçlü olmasını istemiş bağımsızlık talebinde bulunan Kosovalı Arnavutlara şiddet uygulamaktan kaçınmamıştı. Ancak Kosovalı Arnavutlar bağımsızlık taleplerinden hiçbir zaman vazgeçemediler. Arnavutların silahlı direnişi ve NATO müdahalesi ardından oluşturulan fiili bağımsızlık durumu, batı ülkeleri tarafından onaylanmış, daha sonra Kosova'nın bağımsızlığını resmen ilan etmesine izin verilmiş ve 17 Şubat 2008'de Kosova bağımsız bir ülke olarak ABD, Türkiye ve birçok AB ülkesi tarafından tanınmıştır.

Bu çalışmanın amacı 21. yüzyılda bağımsızlığını ilan etmiş bir ülke olan Kosova'nın bağımsızlığı elde etmek için verdiği mücadele, bağımsızlık yolunda onu destekleyen ABD, AB ve Türkiye'nin tutumu, bağımsızlığa her fırsatta engel olacağını ve Kosova'yı bağımsız bir ülke olarak asla tanımayacağını beyan eden Rusya'nın davranışları ve bağımsızlık ilanının ardından Kosova'da geçen bir yılın değerlendirmesini yapmaktır.

1990 sonrası Balkanlarda patlak veren Kosova sorununun temelinde yatan faktörler, Kosova'yı bağımsızlığa götüren süreç ve ABD, AB, Rusya ve Türkiye'nin bağımsızlıktaki rolü ve bağımsızlık sonrası Kosova'ya yaklaşımları ve bağımsızlık için uluslararası toplumun desteğinin gerekliliği bu çalışmanın ana eksenini oluşturmaktadır.

Bu çalışmada tarihi sürecin hazırlanmasında kütüphane araştırması yapılmıştır. Kosova'nın bağımsızlığı güncel bir konu olduğu için bağımsızlık sonrasında elektronik ortamdan yararlanılmış, gazete, televizyon ve dergiler takip edilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümü giriş kısmından oluşmaktadır. Birinci bölümde Kosova ile ilgili genel bilgiler ve çalışman içeriği hakkında bilgi verilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Kosova'nın siyasi tarihinden ve bölgede etkinlik kurmuş güçlerden söz edilecektir. Bağımsızlık sürecinin geldiği boyutun anlaşılması için tarihi sürecin anlaşılması gerekmektedir. Bu nedenle de ikinci bölüm kısaltma çabalarına rağmen uzun tutulmuştur. İkinci bölümde Sırpların Balkanlarda etkinlik kurmaya başladıkları Ortaçağ Sırp Devletinden, Kosova'nın Osmanlı idaresine geçtiği dönemden ve tekrar Balkan Savaşları sonrası Sırp yönetimine geçtiği dönemden, Tito'nun Yugoslavya Federasyonunu kurarak farklı kimlikleri bir arada tutma çabasından ve en sonunda da Miloseviç'in Büyük Sırbistan'ı yaratmak için Kosovalı Arnavutlara uyguladığı baskı ve şiddetten söz edilecektir.

Üçüncü bölümde Kosova'yı bağımsızlığa götüren süreç olan Kosova Harekâtı, NATO'nun hava harekâtına başlama kararı almasında Miloseviç'in tutumu, harekât sonrasında Kosova'nın yönetiminin Birleşmiş Milletler Geçici Yönetim Misyonu UNMIK'e devredilmesi ve UNMIK yönetimi altında Kosova'nın bağımsızlık ilanı için verdiği mücadele anlatılacaktır.

Dördüncü bölümde Kosova'nın bağımsızlığına destek veren ABD, AB, Türkiye ve bağımsızlığa karşı çıkan Rusya'nın bu bölge ile ilgili siyasi yaklaşımları anlatıldıktan sonra Kosova'da bağımsızlığın ardından geçen bir yıllık süreç ele alınacaktır.

Beşinci ve son bölümde ise genel değerlendirmelere yer verilecek ve Kosova ile ilgili beklentilerden bahsedilecektir. Bu çalışma konusunun seçilmesindeki amaç yeni bağımsız olmuş Kosova hakkında güncel bir kaynak yaratma çabasıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

Kosova'yı oluşturan birçok etnik unsur nefret ve kin duyguları ile beslemektedir. Bunun nedeni ise geçmişte meydana gelen şiddet olaylarının sebep olduğu düşmanlıklardır. Fakat olayların sadece bir etnik gurubun hataları sonucunda bu noktaya geldiğini söylemek doğru değildir. Kin ve nefret duygularının sebeplerini öğrenmek ve gelecekte yaşanabilecek olayları anlayabilmek için geçmişin çok ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Sırpların Kosova'da tek bir etnik grup yaratma çalışmaları sonuç vermemiştir. Tek bir etnik grup yaratma çalışmaları sonucu uygulanan baskı ve şiddet ters tepki yaparak daha sert şiddet olaylarının yaşanmasına sebep olmuştur. Etnik Arnavutlar hayatta kalmak ve uluslar arası toplumun dikkatini çekebilmek için tek çıkış yolunun şiddete başvurmak olduğunu öğrenmişlerdi. Dökülen kanların bedeli olarak sonuçta kazanan Kosovalı Arnavutlar olmuş ve Kosova 17 Şubat 2008'de bağımsızlığına kavuşmuştur. Çalışmanın bu bölümünde Kosova'nın tarihi ayrıntılı bir şekilde incelenecek ve Kosova'da etkinlik kurmuş yönetimlerin politikaları sonucunda Kosova'ya nasıl bir şekil verdikleri ortaya konacaktır.

2. KOSOVA'DAKİ MEVCUT DURUM

2.1. COĞRAFİ KONUM

Kosova 10.861 kilometrekarelik yüzölçümüne ve 2,3 milyon nüfusa sahiptir. Başkenti Pristina'dır. Önemli Şehirleri arasında Prizren, Cakova, Ferizay, İpek, Gilan ve Mitrovitsa bulunmaktadır. Coğrafi olarak Kosova Avrupa kıtasının güneyinde, Balkan yarımadasının kuzeybatısında yer alır ve Türkiye ile Batı Avrupa ülkeleri arasında köprü vazifesi görür.

Kosova'nın %36,5'ini havza arazileri, %37'sini ise dağlık araziler kaplamaktadır. Toprakların geri kalan kısmı geniş orman alanlarından oluşmaktadır. Kosova su kaynaklarına ve zengin madenlere sahiptir.

2.2. DEMOGRAFİK YAPI

Balkanların en yoğun nüfusuna sahip olan ülkesi Kosova'dır. Bugün Kosova nüfusunun 2,3 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Nüfusun %90 lık bölümünü Arnavutlar, %4 lük bölümünü Sırp ve Karadağlılar, %6 lık bölümünü ise Boşnak, Çingene, Türk, Mısır ve Goralı gruplar oluşturmaktadır. Ayrıca Arnavut nüfus Osmanlı Devleti döneminde Makedonya, Sırbistan-Karadağ ve Yunanistan sınırları içerisinde de bulunmaktaydı.

Demografik yapı, Bosna ve Güney bölgeleri ile aynı özellikleri taşımaktadır. Kosova stratejik konumu gereği Balkanlarda savaş ve karışıklıkların ortasında kalmıştı. Bu nedenlerden dolayı demografik yapı sürekli değişikliğe uğramıştı. Ortaçağ Sırp Devletlerinin kurulmasıyla nüfusun büyük çoğunluğu Sırp'lardan oluşmuştu. Bölge nüfusu 17. yüzyıl sonundaki II. Viyana yenilgisi sonrasında Sırp'ların Türklerden çekinerek buldukları yerleri terk etmeleri sonucunda Osmanlı Devleti'nin bölgeye Arnavutları yerleştirmesiyle yeni bir oluşuma gitmişti.¹ Bölgenin Osmanlı Devleti hâkimiyetine girmesiyle demografik yapı yeniden değişime geçmiş ve bölge Müslümanlaşmaya başlamıştı. Bu değişim sonucunda bölge 1945 yılında Arnavutların hâkim olmadığı bir yerleşim birimi, 1972 yılında ise Kosova'da Sırpça bilen hiç kimsenin kalmaması şeklinde tanımlanmaktadır.²

Sırp'lar Kosova'yı Sırplaştırmak için Londra Sefirler Toplantısı sonrası (1912) göç ve asimilasyon politikalarını şiddetli bir şekilde uygulamaya başladılar. Balkan Savaşlarının ve I. ve II. Dünya savaşlarının kargaşası da Sırp'lara yardımcı olmuştu .

¹ L. Carl Brown, **İmparatorluk Mirası**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000, s.122

² Necmettin Alkan, Kosova Meselesi'nin Tarihi Kültürel ve Siyasi Altyapısı, **Avrasya Etütleri**, Sayı 21, Kış 2001, s.86

Ancak Sırp- Arnavutlar Kosova içerisinde savaş ve ekonomik koşulların kötü olması nedeniyle hiçbir zaman üstünlük kazanamadılar. 1998-1999 Sırp-Arnavut savaşında göç etmek zorunda kalan Arnavutların çoğu ülkelerine geri dönerken Sırp- Arnavutları ancak çok az bir kısmının geri geldiği dikkat çekmektedir.

Kosova nüfusunun büyük bir çoğunluğunu gençler oluşturmaktadır. Sırp-Arnavut savaşını nedeniyle de Kosovalı Arnavutlar Almanya, İsviçre ve İtalya'ya göç etmek zorunda kalmışlardır.

2.3. SOSYO EKONOMİK DURUM

Bölgenin en başta gelen sorunları arasında kalabalık nüfus, tarımın geri kalmış yöntemlerle yapılması ve yoğun orandaki işsizlik bulunmaktadır. Kosova tarih boyunca egemenliği altında kaldığı devletlerin ekonomik yönetim biçimlerine uymak zorunda kaldığından zengin maden yatakları bulunmasına rağmen halkın geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Bu nedenle de kırsal nüfus kentsel nüfustan fazla olmuştur. Tito Yugoslavyası'nda Kosova'da bulunan linyit yatakları Yugoslavya ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunmuştu. Kosova'da bulunan kurşun, çinko, nikel, magnezit, boksit, krom, bakır, demir, kömür, gümüş ve altın gibi madenler bölgenin tarih boyunca ele geçirilmek istenmesinde büyük rol oynamıştır. Öyleki II. Dünya savaşı sonrasında bölge Almanya, İtalya ve Bulgaristan arasında paylaşma konusu olmuştu.³

Siyasi çıkarlar nedeniyle bölgenin ekonomisi geri kalmıştı. Gelişmiş sanayi kuruluşlarına yatırım yapılmamıştı. Sağlanan krediler Kosova'da sanayi kuruluşlarının gelişimi için harcanmamış, devlet binalarının restorasyonunda kullanılmıştı. Özerk bölge statüsü kazandıktan sonra Sırbistan yönetimi Kosova'ya olan yatırımları engellemiş kamu yatırımları da Sırp- Arnavutlara tahsis edilmişti. Hal böyle olunca Kosova'da ekonomik ve siyasi karmaşa artarak devam etti. Yugoslavya

³ A.Faruk Yanardağ, **Sancak ve Kosova Raporu**, Bosna Kosova Sancak Dayanışma Grubu, İstanbul, 1993,s.34

yönetimi Kosova'daki ekonomiyi en alt seviyede tutmaya çalışırken ve Arnavutları bir bir işten çıkarırken Kosova'nın gelişimini engelledikleri yolundaki eleştirilere de Kosova'nın Yugoslavya'ya entegrasyon sağlayamadığı şeklinde cevap vermişlerdi.⁴

Sırp yönetimi tarafından uygulanan ekonomik politikalar nedeniyle kötüye giden ekonomi 1999 NATO harekâtıyla daha da kötü bir hal almış tarım alanları ve alt yapı yok edilmiş üretim durma noktasına gelmişti. Savaş sonrasında ise Kosova ekonomisi, genç nüfusun fazla olması, sanayi kuruluşlarının kapalı olması ve statü belirsizliği nedeniyle çözüm bulamamıştı. Halk Kosova dışında yaşayan Arnavutlardan gelen yardımlarla ayakta kalmayı başarmıştı. Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu (UNMIK) ise bölgeyi tanımadığı için aldığı ekonomik kararlar ülkenin daha da kötüye gitmesine, ithalatın ihracattan fazla olmasına ve yüksek vergilere sebep olmuştu.⁵

Bu coğrafyayı önemli kılan diğer bir faktör ise, etrafını çeviren dağlara rağmen Kosova daima, hem ticaret kervanlarının, hem de orduların geçiş güzergâhı olmasıdır. Kosova'dan iki önemli yol hattı geçmektedir. Birincisi Arnavutluk'un en önemli ticaret merkezlerinden olan İşkodra Kentine giden yoldur. Bu yol Priştine'den Üsküp'e oradan da Selanik'e kadar uzanır. İkincisi ise, Hırvatistan'ın Dubrovnik Şehri'ne uzanan yoldur ki, bu şehrin Osmanlı Döneminde ticaret merkezi konumunda olan bir kent olduğu düşünüldüğünde, geçmişten bu güne Kosova'nın ticari yollara ev sahipliği yapması yönünde ne kadar büyük bir öneme sahip olduğu daha açık ortaya çıkabilecektir

2.4. KÜLTÜREL YAŞAM

Arnavutların bölgedeki varlıkları M.Ö.3 binli yıllara kadar uzanmaktadır. Roma, Bizans, Orta Asya göçlerinin getirdiği istilalar, Slav ve Osmanlı etkileri başta dini olmak üzere siyasi, ekonomik ve kültürel alanda kendini göstermiştir.

⁴ Murat Yılmaz, **Kosova Bağımsızlık Yolunda**, İlke Yayıncılık, İstanbul, 2005, s.18

⁵ Kosova Ekonomisi ve Son Gelişmeler, 01.11.2008, www.deik.org.tr,

Arnavutları etnik toplum olarak bir arada tutan unsur kullandıkları ortak dildir ve Arnavutça milli dil olarak kabul edilmektedir. Arnavutça 14.yy'a kadar sadece konuşma diliyken bu dönemden itibaren yazı dili olarak da kullanılmaya başlanmıştı. Arnavutların farklı dinlere mensup olmaları Yunan ve Latince olmak üzere iki farklı alfabenin kullanılmasına yol açmıştı. Osmanlı Devleti döneminde ise Osmanlıca kullanılmıştı.

M.S. 2. yy.da Yunanlılar Arnavut topraklarına Hıristiyan piskoposlar göndererek halkı etkilemişler ancak iç bölgelerdeki kabileler üzerinde etkili olamamışlardı. Bizans döneminin etkisiyle kuzeydeki Arnavutlar Katolikleşmiş, güneydeki Arnavutlar ise Ortodoks Bizans etkisinde kalmışlardı.⁶

Osmanlı Devleti 1389 da Kosova savaşını kazanarak bölgedeki varlığını kesinleştirdi. Osmanlı yönetiminin Arnavut halkın kabile yapısına saygılı olması, Arnavut halkın Sırlara karşı bir tepki olarak İslam Dinini seçmesini sağladı. Hemen hemen tüm kentlerde cami, tekke, han, türbe, medrese, mektep, kütüphane, zaviye, kale, kule, şadırvan, çeşme ve kervansaraylar şehrin dokusunu da değiştirmişti. Ancak 1998-1999 savaşı sırasında çoğu yıkılmıştır.⁷

Arnavutlar arasında Bektaşilik, Halveti, Kadiri, Melami, Mevlevi, Nakşibendi, Rufai, Sinani, Şazeli gibi tarikatlar bulunmaktadır. Arnavutlar hakkında dikkat çeken bir unsurda farklı din ve mezheplere mensup olmalarına rağmen Arnavutlar arasında din ve mezhep kavga ve çatışmaları olmamasıdır.⁸

II. Dünya savaşından sonra Kosova ve bütün Yugoslavya'da dini açıdan ciddi kısıtlamalar görülmüştür. 1946 yılında İslami şeriat mahkemeleri kapatıldı. 1950'de kadınların yüzlerini örtmelerini yasaklayan kanun çıkarılmıştı. Çocukların camilerde

⁶ Nuray Bozbor, **Osmanlı Yönetiminde Arnavutluk ve Arnavut Ulusçuluğunun Gelişimi**, Boyut Yayınları, İstanbul, 1997, s.58

⁷ Yılmaz, **Kosova**...,s.20

⁸ Bozbor, **Osmanlı Yönetiminde**...,s.75

öğrenim görmeleri ceza gerektiren hareketler arasında sayılmıştı. Müslümanlar domuz eti yemeye zorlanmış, subaylara çocuklarını sünnet ettirmeleri yasaklanmıştı.⁹

II. Dünya savaşından sonra Kosova İslam Cemiyeti faaliyetlerine başladı. Yugoslavya dağıldıktan sonra Müslümanların ahlaki, kültürel, sosyal ve ekonomik değerlerinin gelişmesine yardımcı olmuştu. Cemiyete bağlı olarak eğitim veren ilahiyat fakülteleri ve medreseler açılmıştı.

Kosova'da eğitim komünist dönemde ve Sırp Hırvat Sloven Krallığı döneminde hep baskılar altında gerçekleştirilmeye çalışılmıştı. II. Dünya savaşı öncesi eğitimler Sırpça verilirken savaş sonrasında okul sayısı artarak Arnavutça dersler Sırpça derslerin saatlerine yaklaştırılmıştı. 1974 anayasasına göre Kosova, eski Yugoslavya'daki diğer cumhuriyetler gibi eğitimle ilgili, bilimsel ve kültürel faaliyetlerini düzenlemede tam bağımsızlığa sahipti. 1989 yılında ise Miloseviç tarafından Kosova'nın özerkliği kaldırıldığında bütün eğitim faaliyetleri de durdurulmuştu. 1990 yılında Sırp parlamentosu Kosova'daki orta öğretim kurumlarının yarısının kapatılmasına karar verdi. Kosova'daki eğitim sistemini çökmesiyle on binlerce çocuk gizli gizli eğitimlerine devam etmek zorunda kaldı.¹⁰

Sırpların Kosova'nın eğitim kurumlarındaki etnik temizlik hareketi Priştina Üniversitesinde de devam etmişti. Arnavut öğrenciler sınıflara, yemekhanelere, yurtlara, kantinlere alınmamış, birçok Profesör, yardımcı doçent ve yönetici üniversiteden atılmıştı. Üniversitede gerçekleşen bu olaylar ise Arnavutların bağımsızlık taleplerini yüksek sesle dile getirebilmelerini sağlamıştı.

⁹ Noel Malcolm, **Bosna**, Om Yayınevi, İstanbul, 1999,s.308

¹⁰ Yılmaz, **Kosova**...,s.26

3. KOSOVA'NIN TARİHİ

3.1. TARİHİ SÜREÇ

Tarihçi Aram Andonyan, Balkan Savaşı adlı çalışmasında “Tarih dönemlerinden hiçbir değişikliğe uğramadan geçen tek Avrupa halkı Arnavutlardır” demektedir. Bu coğrafyada yaşayan halka Albonoi’ler, coğrafyaya da Abanon denmiştir. 12. yy başında da Arnavut ismi ortaya çıkmıştır.¹¹

Kosova uzun tarihi boyunca çeşitli kavim ve devletlerin istilalarına tanık olmuştur. M.S. 300’lü yıllarda Roma İmparatorluğu yönetimine girmiş, 395’te Roma’nın ikiye bölünmesiyle Bizans yönetimine geçmişti. Kısa bir dönem Bulgaristan yönetiminden sonra tekrar Bizans yönetimine girmişti.

Slav göçleri 6-7.yy.larda gerçekleşmişti. Sırlar bu dönemde bölgede güçlenmeye başladılar. 1170 tarihinde Stefan Nemandiyan’ın kurduğu Ortaçağ Sırp Devletinin bir parçası oldu. Sırp Ortodoks Kilisesinin patrikhanesi de 1219 tarihinde Kosova’da kuruldu. Sırların kendilerini Kosova’nın tarihi mirasçıları olarak kabul etmesinde bu kilisenin payı önemlidir.¹²

Bizanslılar Balkanlarda Avarların egemenliğinden rahatsızdı. Avarların bölgedeki hâkimiyetine son vermek için Sırlar ve Hırvatları bölgeye yerleştirdiler. Daha sonra, Bizans İmparatorluğu bununla yetinmeyerek Sırlar ve Hırvatları kültürel olarak baskı altına almaya başlamıştı. Bizans Slavları kontrol altında tutmak istiyordu çünkü kuzeydeki düşmanlarına ve Hıristiyan Katolik mezhebine karşı Slavları tampon bölge olarak kullanabilecekti. Bizans bu amacına ulaşabilmek için ilk önce Slavları Ortodoks Hıristiyan yapmayı planlamıştı. Bizansın çalışmaları sonuç verdi ve Slavlar 9. yy’dan itibaren din olarak Hıristiyanlığı seçmeye başladılar.

Papalık Bizans İmparatorluğunun yaptığı çalışmalar karşısında sessiz kalmamış ve o da Arnavutları Katolikleştirmek için çaba sarf etmeye başlamıştı.

¹¹ Aram Andonyan, **Balkan Savaşı**, Aras Yayıncılık, İstanbul,1999, s.169

¹² Zeki Bulduk, **Kosova Kurtuluş Savaşı**, İnsan Hak ve Hürriyetleri Yazı Dizisi, İstanbul, 1998, s.25

Bizans İmparatorluğu Katolik Avrupa ile sürekli bir mücadele içindeydi. Bu mücadelede ise tek destekçisi Slavlardı. Slavların desteği ile Katolik Avrupa'ya karşı başarı sağlayabiliyordu.

Osmanlı İmparatorluğunun bölgede hâkimiyet kurması ile birlikte, Ortodoks Hıristiyanlar üzerinde Bizans İmparatorluğunun baskısı azalmaya başlamıştı. Bunun nedeni ise Osmanlı yönetiminin Ortodoks Hıristiyanlarına din ve ibadetlerini serbestçe yapabilme özgürlüğü tanımış olmasıydı. Osmanlı İmparatorluğu yükselme döneminde Katoliklere karşı, Ortodoksları koruması altına almıştı. Balkanlarda Osmanlı yönetimi altında birçok kilisenin yapılmış olması da verilen desteğin büyük bir kanıtıdır.

Bizans İmparatorluğu ilk önce Balkanlara Slavları yerleştirmiş ve daha sonra Slavları kontrol altında tutabilmek için Slavlar arasında Hıristiyanlığı yaymaya başlamıştı. Üçüncü adım ise Slavları Helenleştirme işlemiydi. Böylece Slavlar üzerindeki hâkimiyetini genişletmiş olacaktı. Helenleştirme çalışmalarını yürütmek için İstanbul'dan Ohri'ye atanan Yunanlı piskopos görevlendirilmişti. Helenleştirme çalışmaları Balkanlar ve Kosova'daki Slav okullarının kapatılması ve yerel kiliselere Slav ayin usulünün getirilmesi ile başlamıştı. Bu çabalar sonuç vermeye başlamış ve 11 ve 12 yüzyılda Balkanlarda ağırlıklı olarak Yunanca konuşulmaya başlamıştı. Toplumsal sistem "Pronoia" adı verilen bir yapıya dönüşmüştü.¹³ Gelecekteki Sırp Devletinin temelleri ise bu Pronoialardan biri olan ve Kosova'nın kuzeybatısında bulunan Rascia Pronoiası'dır. Rascia ve komşusu Diokleia (Karadağ) arasında güçlü bir mücadele bulunmaktaydı. 12.yy'da Bizans İmparatorluğunun desteği ile Rascia (Sırlar), Diokleia (Karadağ)'a karşı üstünlük sağlamıştı.

1150'de Bizans İmparatorluğunun desteği ile gelişmeye başlayan Rascia'nın ilerleyişi yine Bizans İmparatorluğu tarafından kontrol altında tutulmuştu. Ancak Rascia hızlı bir şekilde yükselişine devam etti. Stefan Nemenja, bu yıllarda Rascia'nın topraklarını miras alarak bütün Rascia'nın kontrolünü ele geçirdi. "Büyük

¹³ George Castellan, **Balkanların Tarihi**, Çev. Ayşegül Yaraman, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1993, s. 27-47;

Zupan” ilan edilerek, Sırp ve Slav hakanlarına verilen sıfatı aldı. Bizans İmparatorluğu’nun engellemelerine rağmen Büyük Zupan Stefan Nemenja hâkimiyet alanını genişleterek bütün Balkanlar’a yayılmaya başladı. Kuzey Arnavutluk ve Diokleia (Karadağ)’nın büyük bir bölümünde üstünlük sağlamayı başardı. Aynı zamanda Makedonya’nın kuzey bölgelerini ve Kosova’nın doğusunu kontrolü altına almıştı. Ancak Bizans İmparatorluğunun saldırıları sonucunda, ele geçirdiği toprakların büyük bir bölümünü kaybetti. Nemenja, Bizans İmparatorluğunun zayıflamasından faydalanarak kısa bir zamanda böylesine büyük gelişme gösterebilmişti.

Nemenja 1196 yılında tahttan indiğinde ve yerine en büyük oğlu Stefan tahta geçtiğinde Rascia devletinin adı Sırbistan olarak değiştirilmiş ve Sırbistan Devleti yeni bir oluşuma girmişti. Oğul Stefan ise Sırp topraklarında babasının yerini alarak ölene kadar geçen süre içerisinde uzun ve başarılı bir saltanat sürdü.¹⁴ IV ncü Haçlı Seferi II nci Stefan’ın döneminde gerçekleşti. 1204 yılında gerçekleştirilen IV. Haçlı Seferinde, Haçlıların amacı İstanbul’u ele geçirmek ve Bizans İmparatorluğunun içerisindeki otorite boşluğundan yararlanarak İmparatorluğu ele geçirmektir. Bizans İmparatorluğunun ise Haçlılara verdiği destek sonucunda karşılaştığı bu tavır hiç beklemediği bir gelişmeydi. Vatikan’da bulunan Katolik Merkez ile Doğu Ortodoks Kilisesi arasındaki tarihsel düşmanlık Haçlıların Bizans İmparatorluğuna karşı tavrının değişmesine neden olmuştu.¹⁵

II. Stefan, Haçlı Ordusu’nun Bizans’ta meydana getirdiği otorite boşluğundan oldukça memnundu. Stefan Bizans’ın içinde bulunduğu otorite boşluğunu iyi kullanarak 1208 yılında önce Kosova’nın bir bölümünü, daha sonra 1216 yılında ise Prizren dâhil Kosova’nın tamamında hâkimiyet kurarak bölgeyi kendi kontrolü altına almıştı. Stefan’ın ölümünden sonra, Milutan Sırp Devleti’nin başına geçti. Milutan Kosova’da birçok ünlü manastır ve kilise yaptırmıştır. Kosova’nın Sırp ve Ortodoks kültürünü yansıtan önemli eserleri onun döneminde yapılmış ve günümüze kadar ayakta kalmıştır. Milutan’dan sonra Ortaçağ Sırbistan devletine en parlak dönemini

¹⁴ **Meydan Larousse Ansiklopedisi**, Sabah Yayıncılık, 18nci Cilt, s. 16-17

¹⁵ Oral Sander, **Anka’nın Yükselişi ve Düşüşü**, İmge Yayıncılık, Ankara, 1993, s. 35

yaşatacak olan Duşan Hükümdar oldu. Duşan ilk önce Makedonya'nın başkenti olan Üsküp'ü alarak devletine başkent yaptı. Sırp Başpiskoposluğunun, Sırbistan Ortodoks Patrikliği seviyesine yükseltilmesi de yine Hükümdar Duşan tarafından gerçekleştirilmişti. Daha sonra yeni Sırp Patriği'nin elinden taç giyen Duşan, Çar (İmparator) ilan edilmiştir. Çar Duşan'ın amacı Bizans'ın içinde bulunduğu karmaşadan yararlanarak İstanbul'u ele geçirmektir. Ancak 1355'de amacını gerçekleştirilemeden öldü. Çar Duşan öldükten sonra yerine oğlu Uros geçti. Çar Duşan döneminde en parlak dönemini yaşayan Ortaçağ Sırbistan Devleti, Çar Uros döneminde hızlı bir şekilde parçalanma sürecine girmiştir. 1371 yılında Çar Uros ve ordusu, Meriç Nehri yakınlarında Osmanlı kuvvetleri ile karşılaştı. Savaş sırasında Çar öldü. Çar Uros'un ölümünün ardından yerine geçecek çocuğu olmadığından dolayı bu yenilgi İmparatorluğun sonunu hazırlamıştı. Bu savaş, Sırlar ile Osmanlı İmparatorluğu arasında geçen mücadele boyunca, sonuçları bakımından, Kosova Savaşı kadar önemli bir olay olma özelliğine sahiptir. Çar Uros'un ölümünden sonra yerine Lazar geçti. Lazar Kosova Savaşı öncesi Sırp Prenslüklerini birleştirerek Sırp topraklarında hâkimiyet kurmayı başarmış oldu. Kosova Savaşında hayatını kaybetmesi nedeniyle Lazarın başarısı kısa sürdü.¹⁶

Nemenja hanedanlığının Kosova topraklarında hâkimiyet kurmaya başlaması ile birlikte Kosova, Sırbistan için önemli bir bölge olmaya başlamıştı. Hanedanlığın toprakları Kosova'nın kuzey bölgesinde kurulmuş ve güneye doğru genişletilmişti. Hanedanlığın sınırı genişleme ile birlikte bugünkü Makedonya'ya kadar ulaşmıştı. Sınır genişlemesi sonucunda Kosova hanedanlığın merkezi konumuna gelmişti. Sırp hâkimiyeti ise bu dönem boyunca Karadağ ve Kuzey Arnavutluğa yayılmıştı. Böylece Adriyatik kıyısından başlayıp, Kosova'dan geçen ticaret yolları da büyük önem kazanmıştır. 1385 yılında Sırp Devletinin başında bulunan Balsha ailesinin prensi, Arnavutluk sınırları içerisinde Türklerle yaptığı savaş sonucunda hayatını kaybetti. Onun ardından gelen halefi ise, Osmanlı İmparatorluğuna haraç vermeyi kabul etmişti.¹⁷ Bu olaydan sonra Balsha ailesi, Osmanlı İmparatorluğunu kullanarak

¹⁶ **Meydan Larousse Ansiklopedisi...**, s. 17

¹⁷ Noel Malcolm, **Kosova Balkanları Anlamak İçin**, Sabah Yayınları, İstanbul, 1998, s. 86-87

Sırpı tek bir çatı altında toplamayı amaçlıyordu. Balsha ailesi Osmanlı'ya Balkanlar'daki ilerleyişinde her türlü desteği vererek kendi amaçlarını gerçekleştirebileceklerini düşünüyorlardı. Türkler ise Sırp Prenslükleri arasındaki mücadeleden faydalanarak fırsatları kendi lehlerine çekmeye çalışıyorlardı.

Türklerin Balkanlarda etkin olmasını sağlayan unsurlar arasında ortaçağ hükümdarlarının yardım talebi bulunmaktadır çünkü o dönemde Hıristiyan bir topluluk diğer Hıristiyan bir toplulukla mücadele içinde olduğunda ancak başka bir ırktan yardım alabilirdi. O dönemin şartları düşünüldüğünde, yardım istenen yerin savaş meydanı olması orada dini inançları geri plana atıyordu.¹⁸ Türklerin Balkanlar bölgesinde etkin olmalarına yardımcı olan bir diğer unsur ise Türklerin fethettikleri bölgelerde yaşayan insanları Müslüman yapmak gibi bir çaba içerisinde olmamalarıydı. Türklerin bu özelliği ise onları diğer toplumların gözünde daha cazip ve ilgi çekici kılmaktaydı çünkü Hıristiyan topluluklar arasındaki acımasız mücadele ve çıkar çatışmaları diğer topluluklarla olan mücadeleyi geride bırakıyordu. Aralarındaki düşmanlık Türk düşmanlığından daha şiddetli bir haldeydi. Katolik Avrupa'ya göre, Osmanlı İmparatorluğu düşman, Bizanslılar ise düşmandan da kötüydü.¹⁹ Bu düşünce nedeniyle Arnavutlar Osmanlı İmparatorluğu yönetimi altında bulunmayı, Sırp yönetimine tercih etmişlerdir.

Osmanlı ordusu ile Sırpı arasındaki mücadele, Osmanlı kuvvetlerinin Sırp tehdidini ortadan kaldırmak istemesiyle daha da şiddetlenmişti. Bunun üzerine, I Murat'ın ordusu ile Sırbistan hükümdarı Prens Lazar diğer Sırp Prenslüklerinden de yardım alarak, Kosova Gölövası, Sırpıların deyimiyle Kosova Polje'de 15 Haziran 1389 yılında karşı karşıya geldiler. Savaş sırasında I. Murat ve Prens Lazar hayatlarını kaybetmişlerdi. Osmanlı ordusu savaşta kazanmış olsa da padişahını kaybetmenin verdiği üzüntü ile bölgeyi terk etmişti. Sırp kimliğinin oluştuğu bu dönemde I. Kosova savaşı da Sırpıların kimlik oluşumunda büyük bir önem taşımaktadır. Prens Lazar'ın bu savaşta cennet krallığını seçtiği için öldüğünü düşünen Sırpı kendilerini de cennetlik ırk olarak görmektedirler.

¹⁸ Malcom, **Kosova...**, s. 88

¹⁹ Sander, **Anka'nın Yükselişi ...**, s. 40

3.2. OSMANLI YÖNETİMİ

Balkanlar bölgesi halkların geçiş noktası olmuş ve sürekli farklı toplulukların yerleşim yeri olmuştur. Böylece etnik yapı farklılıklar göstermiştir. Balkanlar bölgesine yerleşen halk kendinden önce orada yaşayanlar üzerinde etki kurmak istemiş ve kendisinden sonra gelenleri de işgalci olarak nitelmiştir.²⁰

28 Haziran 1389'daki Kosova Savaşını Osmanlı Devleti kazandı; ancak padişah I.Murat bu savaşta şehit oldu. Savaştan sonra Osmanlı Devleti bölgeye Arnavut ve Türkleri yerleştirmeye başladı. Zamanla da Arnavutlar çoğunluğu elde etmişlerdi. Bu savaşta Sırlar Osmanlı Devletine yenilmiş ve Sırbistan ve Karadağ dışında Arnavutluk, Makedonya ve Kuzey Yunanistan'ı kapsayan Ortaçağ Büyük Sırbistan İmparatorluğu yıkılmıştı. Bu tarihten günümüze kadar Sırlar 28 Haziranı Vidovdan günü olarak kutlayarak savaş günlerini anmaktadırlar. Osmanlı yönetiminin ardından Sırlar Kosova'yı terk etmeye başlamışlardı. Bunda Osmanlının Balkanlardaki ilerleyişi, 1690 yılında Avusturya Prensi Eugen'in Osmanlıya karşı başarısız akınları ve İpek patriği III. Arseniye Sırnoyeviç'in 37000 Sırp aile ile birlikte Kosova'yı terk etmesi etkili olmuştu. Sırların boşalttıkları yerlere Müslüman Arnavutlar yerleşerek bölgenin İslamlaşması sağlanmıştı. Arnavutlar ise Sırp yönetimi altında yaşamaktansa Osmanlı idaresi altında olmaktan mutluydular. Kosova'dan göç ederek Voyvodina'ya yerleşen Sırlar ise Avusturya Macaristan İmparatorluğu tarafından Osmanlı İmparatorluğunun ilerlemesine karşı bir set olarak kullanılmışlardı.²¹

1856 Paris Antlaşması ile Sırbistan üzerinde egemenliği zayıflayan Osmanlı 1862'de İstanbul'da yapılan uluslararası bir konferansta Sırbistan üzerindeki haklarını tekrar kazanmıştı.²²

²⁰ Hüseyin Emiroğlu, **Soğuk Savaş Sonrası Kosova Sorunu**, Orient yayınları, Ankara, 2006,s.59

²¹ Malcom, **Kosova...**, s.178

²² Dr. Türel Yılmaz, Balkan Tarihinden Bir Kesit: 19. yy'da Balkanlarda Bağımsızlık Hareketleri, 23.12.2008, www.dicle.edu.tr

1871’de Sırp’ların Prizren’de seminer düzenlemesi Kosova’daki varlıklarını güçlendirmeye başlamıştı. Sırp’lar 1788-1791 yılları arasında ayaklanma çıkarmışlardı ancak ayaklanma bastırılmıştır. 1804 yılında Kara George liderliğinde başlayan isyan ise 1812 yılına kadar aralıklarla devam etmişti. 1830 yılında ise Sırbistan yönetimi iç işlerinde serbest olacak dış dünya ile ilişkilerinde ise Osmanlı yönetimine bağlı olacaktı.²³ Osmanlı Devletinin 1877-1878 de Rusya’ya yenilmesi sonucu Kosova 1878 Ayestefanos Antlaşması ile vilayet olmuştur. Berlin Konferansı ile de Sırbistan ve Karadağ’a bırakılmıştır. Böylece Sırp’lar tarafından yürütülen etnik temizlik hareketi hız kazanmış; Niş, Leskovik ve Toplika gibi şehirlerde yaşayan nüfus Türkiye’ye göç etmeye zorlanmıştır.

Rusların Balkan topraklarında yaydıkları milliyetçilik ve bağımsızlık akımlarıyla 1829 da Yunanistan; 1878’de Romanya, Karadağ ve Sırbistan; 1908’de de Bulgaristan bağımsızlıklarını ilan ettiler. Arnavutlar ise 1912-1913 Balkan savaşları sonuna kadar Osmanlı Devletinin sadık Müslüman tebası olarak kalmışlardı.

Arnavutlar Osmanlıdaki milliyetçilik akımlarına karşı 1878’de Prizren Birliği adında bir konferans düzenlediler ve konferansın sonunda Osmanlı hâkimiyetinde kalmaya karar verdiler. II. Abdülhamit ise bu kongreye destek vererek kongrenin milliyetçi bir kimliğe bürünmesine engel olmuştu. Ancak Osmanlı’nın Balkanlardaki hâkimiyetini kaybetmesi ile Prizren Birliği özerklik istemeye başlamıştı.²⁴

Prizren Birliğinin amaçları arasında Dağınık Arnavut bölgelerinin bir araya getirilmesi, Arnavut dili, eğitimi ve kültürünün geliştirilmesi bulunmaktadır. Ancak birlik kişisel menfaatlerdeki farklılıklar nedeniyle başarılı olamamıştı.

Osmanlı’nın Balkan savaşlarını kaybetmesinin ardından 1913’te yapılan Londra Büyükelçiler Konferansıyla Arnavutların yaşadığı Kosova Sırbistan’a verildi ve bu karar 1919-1920 Versay Antlaşması ile kesinlik kazandı.

²³ Yılmaz, **Kosova**...,s.32

²⁴ Emir Türkoğlu, **Kosova Arnavutlarının Milliyetçiliği, Balkan Diplomasisi**, (Derleyen Ömer E.Lütem, Birgül Demirtaş Coşkun) Asam Yayınları, Ankara, 2001, s.104

Osmanlı İmparatorluğu Balkanlar'da hâkimiyet kurduğu ilk günden 17. yüzyıla kadar geçen süre içerisinde, çok iyi düzenlenmiş bir yönetim sistemine sahipti. Adalet, hukuk düzeni ve ekonomik refah seviyesi Avrupa'daki başka bir ülkelerle karşılaştırıldığında çok iyi durumdaydı. Osmanlılar tümüyle kendi inanç sistemlerini dayatmak yerine, aslında fethettiği Hıristiyan devletlerde bulunan mevcut toplumsal hayatı, kültürel yapıyı ve dini inançları korumuşlardı. Bugün bildiğimiz anlamda ulusal kimlik kavramı ortaya çıkmadığından ortaçağ döneminde ulusal kimliklerin bastırılmaya çalışıldığı iddiası inandırıcı değildir. Ancak 1789 yılında ulusal bilinç ve ulusal kimlik olgusundan söz edebiliriz.

3.3. BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI

1876 yılında Osmanlı İmparatorluğu meşrutiyet ilan etmişti. Osmanlı aydınları, tüm halkların temsil edildiği meşrutiyet yönetimi ile devletin kurtuluşunun gerçekleşeceğini savunuyorlardı. Fakat meşrutiyetin ilanından iki yıl sonra parlamento feshedildi ve anayasanın unsurları da Sultan Abdülhamit tarafından askıya alındı. Kosova'da ise yönetim iyice zayıflamış ve hiçbir görevi yerine getiremez olmuştur. 1878 yılında Sırbistan ve Karadağ, bağımsızlıklarını ilan ederek Osmanlı İmparatorluğundan ayrıldılar. Bu süreç sonrasında Kosova'da Müslümanlar ile Hıristiyanlar arasındaki ilişkileri de kötüye gitmeye başladı. Sırbistan, Bulgaristan ve Karadağ'a verilen topraklardaki Müslüman halk yapılan baskılar sonucunda yaşadığı yerleri terk etmeye başladı. Yapılan baskıların amacı ise bölgeyi Müslümanlardan arındırmak ve etnik açıdan saf bir oluşum yaratmaktı. 1877 yılında meydana gelen göç hareketinde kış mevsimi olması nedeniyle binlerce insan donarak hayatını kaybetmiştir. Göç yolu üzerinde çocuk ve yaşlılara ait binlerce donmuş cesede rastlanmıştır.²⁵

²⁵ Bilal Şimşir, **Rumeli'den Türk Göçleri**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Cilt 1, Ankara, 1968, s. 110-140

Uzun yıllardan beri Sırbistan'ın devlet politikası etnik bakımdan temiz bir toplum yaratmaktı. Rusya ise, Sırbistan ile olan bağlarından dolayı Sırbistan'ın bu politikasına destek veriyordu. 1908 yılında Avusturya'nın Bosna Hersek'i işgal etmesi sonucunda çoğunluğu Boşnak Müslümanlardan oluşan yeni bir göç hareketi başladı. Kosova'da ise Sırlar ekonomik yapının kötü olduğunu bahane ederek Kosova'daki evlerini bırakıp daha kuzeye yerleşmeye başladılar. Osmanlı İmparatorluğu Balkanlarda hâkimiyet kurduğu dönemlerde Sırları bölgeden atmak gibi bir politikayı hiçbir zaman benimsememişti. Ancak Sırlar Balkanlarda etnik bakımdan saf bir Sırp toplumu yaratmak için Müslümanları bölgeden göç etmeye zorlamışlardı. 1990 yılından itibaren Bosna-Hersek'te Müslüman Boşnaklara ve Kosova'da Arnavut ve diğer Müslümanlara karşı uygulanan şiddet eylemleri Sırp Politikasının doğal bir sonucudur.

Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma sürecine girmesi ve Balkanlar'daki karmaşık durum Türkler kadar Arnavut Müslümanları da endişelendiriyordu. Birçok Müslüman Arnavut aydın Abdülhamit'in politikalarını benimsiyordu. İttihatçılar Sultan Abdülhamit'i devirerek yönetimi ele almışlardı. Daha sonra, Kosova'da vergilerin arttırılmaya başlanması ile bölgede huzursuzluk artmaya başladı. Huzursuzluğun artması Arnavutların ayaklanmasına neden oldu. Arnavutların ayaklanması üzerine yönetimi ele geçiren İttihatçılar, ayaklanmayı bastırmak için Kosova'ya birlikler göndermişti. Gönderilen birlikler ayaklanmayı bastırabilmiştir. Ayaklanma bastırıldıktan sonra Osmanlı Birlikleri kontrolü ele alarak Kosova genelinde halkı silahsızlandırmaya başlamışlardı. Ancak Kosova halkı kültürel gelenekleri gereği silah taşımaktan zevk alan bir toplumdu. Bu nedenle de silahların toplanmaya başlaması Müslüman Arnavutları pek memnun etmemişti. Ayrıca Kosova'da ve Balkanlar'da yaşanan olaylardan dolayı huzursuz olan Arnavutlar sahip oldukları silahlarla kendilerini koruyabileceklerini düşünüyorlardı. Kosovalı Arnavutlar silaha ihtiyaç duyuyorlardı çünkü Kosovalı Arnavutlar arasında kendilerini iyi bir geleceğin beklemediği inancı hâkimdi. Arnavutlar Osmanlı'ya sadık bir millet olma yolunu seçmişlerdir. Bu nedenle de Osmanlı'dan ayrılarak bağımsız olan en son topluluktur. Ancak İttihat ve Terakki Partisi'nin zayıf

politikaları nedeniyle Arnavutlar ile olan ilişkiler bozulma noktasına gelmişti. Arnavutlar Osmanlı'ya o kadar bağlıydı ki büyük bir çoğunluğu İmparatorluğu savunmak için gönüllü olarak silâh altına alınmaya hazırdı. Arnavutların silahlarına el konulması ve askere alınma gibi faaliyetler Arnavutları küstürmüştü. Ancak Tito Yugoslavya'sında ve Enver Hoca'nın Arnavutluğu'nda uygulanan Türk karşıtı politikalara rağmen, Arnavutlar ile Türkler arasındaki yakın bağ hiçbir zaman kopmamıştır. Arnavutlar Balkanlardaki karmaşık yapı nedeniyle Osmanlı'dan ayrılarak bağımsızlıklarını ilan etmişlerdi. Bağımsızlık ile Osmanlı İmparatorluğunun zayıflamasıyla ortaya çıkan boşluktan yararlanarak kendi haklarını korumak ve düzenli bir yapıya kavuşmayı amaçlamışlardı.

Balkan Devletleri bağımsızlıklarını kazandıktan sonra aralarında çıkar mücadelesi başladı. Karadağ sorun çıkarıcı devletlerin başında geliyordu ve Karadağ Prensi Nikola'da, Kuzey Arnavutluk ve kuzeybatı Kosova'da hakimiyet kurmak ve sınırlarını genişletmek istiyordu. Sırbistan ise Karadağ'a oranla daha temkinli bir politika takip ediyordu. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Bosna'yı işgal altına aldıktan sonra, Sırbistan Devleti'nin endişeleri artmaya başladı. Bu nedenle Sırbistan Osmanlıya karşı daha temkinli ve dostane yaklaşmak zorundaydı. Karadağ Kralı Nikola, Sırlar ile Kosova bölgesini paylaşabileceğini açıklamıştı. Ancak bunun için Nikola Sırbistan'a, Osmanlı'ya karşı birlikte hareket etme şartını sunmuştu. 1911 yılında, Arnavut ayaklanmacılar Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmak istiyordu. Bunun için Belgrad'a giderek, Sırbistan hükümetinden destek istediler. Ancak Sırlar Kosova'da çıkacak bir ayaklanmanın kendi çıkarlarına hizmet etmeyeceğini düşündüklerinden Arnavutların talebini reddettiler. Arnavutların amacı bağımsız bir devlet kurmaktı. Sırlar da orada böyle bir yapının kurulmasını istemiyordu. Çünkü Kosova'nın içinde bulunduğu karmaşık yapı Sırların çıkarına daha çok hizmet ediyordu.²⁶

1912 yılında Karadağ'ın Osmanlı devletine savaş açması ile Birinci Balkan savaşı başlamış oldu. Osmanlı Orduları Balkan Devletlerine karşı açmış oldukları

²⁶ "Birinci Balkan Savaşı" 11.12.2008 <http://www.turktarihi.gen.tr>

cephelerin çoğunda yenilgiye uğradılar. 1913 yılı Mayıs ayında Londra’da taraflar arasında savaşı bitiren barış anlaşması imzalanmıştı. Yapılan bu anlaşma ile birlikte Arnavutluk bağımsızlığını kazanmış oldu. Osmanlı Devleti ise Midye-Enez hattına kadar olan Balkanlar’daki bütün topraklarını kaybederken, Kosova Balkan Savaşları sonunda Sırbistan’a bırakılmıştı. Sırpların Kosova’ya gelmeye başlaması ile birlikte Müslüman Halkın tedirginliği de artmaya başladı. Sırp Politikası sonucu ciddi zulümler baş göstermişti. Hal böyle olunca Müslüman Halk Kosova’dan Anadolu topraklarına göç etmeye başlamıştı.²⁷

I.Balkan Savaşı sonrası ortaya çıkan toprak kazanımlarından hoşnut olmayan Yunanistan ve Sırbistan, 1913 yılında Bulgaristan’a saldırdı. Böylece II. Balkan Savaşı başlamış oldu. Bu savaşa Romanya da katılmıştı. Osmanlı Devleti de II. Balkan Savaşı’nın başlamasını fırsat bilerek eski başkenti Edirne’yi almayı başarmıştır. Bulgaristan II. Balkan Savaşı sonrasında yenilmişti. Ağustos 1913’te Bükreş Barışı imzalanarak savaş sonuçlandırıldı. Bükreş Antlaşması ile Osmanlı Devleti ve Sırbistan, İstanbul Barış Anlaşması’nı imzalamıştır. II. Balkan Savaşı sonucunda yapılan anlaşma maddelerinde, Balkan Devletleri sınırları içerisinde yaşayan Türk azınlıkların durumlarıyla ilgili hükümler bulunması büyük önem taşımaktadır. Anlaşma metinlerinde Türk Halkı’nın din ve mezhep özgürlüğüne sahip olacağı, Türkçe öğretim yapan ilk ve orta dereceli okullar açabilecekleri gibi konular bulunuyordu.

Balkan Savaşları ile Osmanlı İmparatorluğu bölgede hâkimiyetini kaybetmeye başlamıştı. I. Dünya Savaşında ise Balkan topraklarından tamamen çekilmişti. Böylece Osmanlı Devleti’nin Balkanlar’daki 400 yıllık egemenliği son bulmuş oldu. Osmanlı Devleti Balkan topraklarından ayrılırken birçok vatandaşını bölgede bıraktı. Savaş sonunda yapılan antlaşma ile Balkanlardaki vatandaşlarına sadece dini özgürlük ve Türkçe eğitim hakkı sağlayabilmişti. Osmanlı İmparatorluğu’nun bölgeden çekilmesi ile birlikte Sırp lar 1913 yılından itibaren Kosova’da üstünlüğü ele geçirmeye başladılar. Sırp ların etnik temizlik politikası

²⁷ “Yugoslavya Türkleri” 18.12.2008, <http://www.turkduygusu.com>

sonucu Müslüman Halk çok ciddi saldırılara maruz kalmıştı. Sırp lar tarafından uygulanan baskı ve şiddet sonucunda Müslüman Türk, Arnavut ve Boşnakların çoğu evlerini terk etmek zorunda kaldılar. Bir kısmı Arnavutluk'a bir kısmı da Türkiye'ye yerleşmek zorunda kalmıştı.

Bir Sırp Milliyetçinin Avusturya-Macaristan Velihtı'nı öldürmesi ile I nci Dünya Savaşı başlamıştı. Bunun üzerine Avusturya Sırbistan'a ultimat om vermişti. Avusturyalılar, Sırp ların isteklerine karşı çıkacaklarını biliyordu. Onların tek isteği savaşı başlatmak için Sırp ları koz olarak kullanmaktı. Bunun üzerine Sırbistan Rusya'dan destek istedi. Rusya Almanya'dan çekindiği için Sırp lara yardım etmekte geç kalmıştı. Bunun üzerine Avusturya-Macaristan'ın, 28 Temmuz 1914'te Sırbistan'a savaşı ilan etmesiyle I. Dünya Savaşı başlamış oldu.

Avusturya-Macaristan yaptığı hesaplara göre Sırp lar ile olan çekişmenin kısa süreceğini planlıyordu ancak Sırp lar şiddetli bir direniş gösterince savaşı n rotası da değişmişti. Bunun üzerine, Avusturya-Macaristan, Almanya'dan yardım istedi. Almanya yardım talebini kabul ederek Avusturya'nın Sırp lar ile olan anlaşmazlığında Avusturya'ya destek vermek zorunda kalmıştı. I. Dünya Savaşı boyunca, Kosova Avusturya-Macaristan'ın işgali altında kalmıştı. Bu süre zarfında Kosovalı Müslümanlar Sırp zulmünden kurtulmuşlardı. Avusturya-Macaristan, Kosova'nın Arnavutluk ile birleşmesi fikrini ortaya atmıştı ancak bunun için bir çalışma yapmamıştı. 1918 yılında, I. Dünya Savaşı sonunda, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu müttefikleri ile birlikte yenik duruma düşünce Avusturyalılar, İttifak Devletleri'nin orduları ve Sırp askerlerinin baskıları sonucu Sırbistan ve Kosova'yı boşaltmak zorunda kaldılar.²⁸ İttifak ordularının yerini Sırp askerlerine bırakması ile Kosova'da da bir kez daha Sırp hâkimiyeti başlamış oldu. 1 Aralık 1918'de Yugoslav Devleti, kuruluşunu ilan etti. Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı adı ile kurulan Devletin başına Prens Aleksandır geçti.²⁹

²⁸ Tanıl Bora, **Milliyetçiliğin Provakasyonu**, Yugoslavya, Birikim Yayınları, İstanbul, 1995, s. 38

²⁹ Nesrin Kenar, **Yugoslavya**, Palme Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 42-43

3.4. SIRP HIRVAT SLOVEN KRALLIĞI DÖNEMİ

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu I.Dünya Savaşı sonunda parçalandı. 6 Ekim 1918’de Slav kökenli olan Avusturya- Macaristan Parlamentosu milletvekilleri Hırvatistan’ın Zagreb Şehri’nde toplantı düzenlediler. Bu toplantı sonucunda “Sloven, Hırvat ve Sırp Milli Komitesi’ni” kurdular. Komitenin kuruluş amacı Avusturya-Macaristan monarşisi altında yaşayan bütün Slav halkları bağımsız bir devlet çatısı altında toplamaktı. Bu yapılanma ile hedeflenen ise I. Dünya Savaşı’ndan büyük kayıplar ile çıkmış olan Avusturya-Macaristan’ın parçalanma süreci sonucunda, yeni kurulacak olan Sırbistan’ın kazandığı topraklara yasal bir zemin hazırlamaktı.³⁰ Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’nun parçalanması sonrasında Batılı Devletler yeniden güçlü bir Germen yapısı ile karşı karşıya gelmek istemiyorlardı. Güçlü bir Germen İmparatorluğu yerine parçalara ayrılmış Avusturya-Macaristan Batılı Devletlerin çıkarlarına daha da çok hizmet edecekti. Bunun için Batılı Devletler Sırbistan’ı merkez ülke konumuna alarak içerisinde birçok etnik yapıyı barındıran Yugoslavya’yı kurmayı amaçlamışlardı. Böylece Avusturya-Macaristan’ın parçalarından oluşan Hırvatistan, Slovenya, Bosna-Hersek ve Sırbistan’ı aynı devlet çatısı altında birleştirebileceklerdi.³¹

Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı 1918 yılında resmen kurulmuştur. Kurulduktan sonra aynı yıl içerisinde Karadağ Krallığı yeni kurulan bu devletin bir parçası oldu. Trianon Anlaşması ile Macaristan’dan ayrılan Voyvodina 1920 yılında, “Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı” ile birleşmeye karar vermişti.³²

Sırbistan yeni kurulan Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı içerisinde ön plana çıkmayı başarmıştı. Bunun gerçekleşmesinde Sırbistan’ın I.Dünya Savaşı’ndan galip çıkması, sınırlarının geniş ve ordusunun büyük olması, Sırbistan hükümdarının ülkenin kralı olması gibi birçok sebep bulunmaktadır. Hal böyle olunca krallık içerisinde Sırp kimliğinin öne çıkarıldığı bir politika takip edilmeye başlamıştı. Bu politika sonucunda diğer etnik gruplar arasında tedirginlik baş göstermişti. Sırp

³⁰ Bora, **Milliyetçiliğin...**,s.38

³¹ Pınar Yürür, **Geçmişten Günümüze Kosova Sorunu**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999, s. 6

³² Bora, **Milliyetçiliğin...** s. 39

kimliğinin öne çıkarıldığı bu sistemde en çok zarar görenler Müslüman Türk, Arnavut ve Boşnaklar olmuşlardı. Sırp lar geçmişten gelen düşmanlıklarını sürdürmeye devam ederek, Krallık içerisinde sayıları çok fazla olmayan Almanlar ve Slovenleri azınlık olarak tanıyıp haklarını korurken, Arnavutlar, Türkler ve diğer Müslümanları bu haktan mahrum etmişlerdi. Müslüman azınlık kamu alanında kendi dilini kullanamazken aynı zamanda kendi dilinde eğitim görme hakkı da engellenmişti. Krallık içerisinde azınlık olan Türkler Sırp ların baskılarından çekindiklerinden mevcut yapıya uymak, Sırp ların isteklerini yerine getirmek zorunda kalmışlardı.

1919-1924 yılları arasında Arnavutlar, yapılan Sırp baskılarına karşı zaman zaman ayaklanmışlardı. Sırp Krallığının ilk anayasası 28 Haziran 1921’de yürürlüğe girmişti. Yeni Anayasa, devleti merkezi bir konuma getirerek, üniter bir yapı oluşturup Sırp egemenliğini üstün kılmaya çalışıyordu. Bu oluşum Krallık içerisinde huzursuzlukları arttırmaya başladı. Kral Aleksandır Karagorgiyeviç 1929 yılında parlamentoyu fes ederek, yönetime ele geçirdi. Kral Aleksandır Karagorgiyeviç, ülkede yaşayan etnik azınlıkların kendisine bağlandığı sürece birliğin devamını sağlayabileceğine inanıyordu. Kral Aleksandır 1929 yılı içerisinde ülkede Sırp Kimliğini öne çıkararak bir anayasayı kabul etti ve Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı, Yugoslavya Krallığı olarak isim değiştirdi. Yeni anayasa ve yeni isim ile birlikte tüm siyasi partiler kapatıldı. Tek kral, tek devlet, tek millet anlayışı Yugoslavya Krallığının ilkesi olmuştu. Etnik guruplara göre oluşturulan sınırlar da kaldırıldı.³³

1912 yılında Sırbistan’ın Kosova’yı işgal etmesinin ardından Kosovalı Müslümanlar Sırp baskısı altında birçok sosyal ve ekonomik sıkıntıyı göğüslemek zorunda kalmışlardı. Arnavutlar, Kosovalı Müslümanlar içerisinde etnik gurup olarak en kalabalık nüfusa sahipti. Sırbistan’ın II. Dünya Savaşı’nda Alman işgaline uğraması ile Arnavutların durumu daha da kötüye gitmişti. Arnavutlar I.Dünya savaşında Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan’ın Kosova topraklarını işgal etmesine destek vermişlerdi. Çünkü Sırp lardan kurtulmanın tek yolunun bu işgali

³³ Şule Akşin ve Melek Fırat, **İki Savaş Arası Dönemde Balkanlar**, OBİV yayınları, İstanbul, 1993, s.103

desteklemek olduğunu düşünüyordular. Ancak Arnavutlar amaçlarına ulaşamadılar. I.Dünya savaşı sonunda galip tarafta yer alan Sırbistan ve Karadağ'ın istediği olmuş, Avusturya-Macaristan'ın parçalanmış ve Hırvatistan, Slovenya ile Bosna Hersek Sırbistan'la aynı çatı altında birleştirilmişti.³⁴

1913 yılından itibaren Kosova sömürgeleşmeye başlamış ve Kosova içerisinde Sırp nüfusunun arttığı gözlenmiştir. I.Dünya savaşı sonrasında Kosova'nın ünlü Drenitsa bölgesinde kökü Osmanlı idaresine dayanan Azem Beyta'nın oluşturduğu bir gerilla hareketi başlamıştı; Sırp polisi ve jandarması ile savaşmışlar ve bu çaba sonucunda da başta Drenitsa olmak üzere bazı bölgeler kurtarılmış bölge haline getirilmişti. Harekât ancak 1924 yılında Yugoslavya ordusu tarafından bastırılmış ve Azem Beyta öldürülmüştü. Azem Beyta Kosova'nın bağımsızlık hareketinin sembolü haline gelmişti. Arnavut azınlık bölgede sayıca en geniş halk olmasına rağmen en güç şartlar altında yaşayan halk olmuşlardı. Yugoslavya Krallığı'ndaki Sırplar, etkisi giderek yoğunlaşan bir şekilde, eski Sırbistan olarak tanımladıkları Kosova bölgesinin demografik yapısını değiştirmek için farklı politikalar uygulamışlardı. Sırpların politikaları; Arnavutları öncelikle siz Türksünüz diyerek, Kosova'da yaşayan Türkler ile birlikte, Türkiye'ye göç etmeleri için teşvik etmek, arkasından da Slav kökenli kabilelerin Kosova bölgesine göç etmeleri yönünde teşvikler yapmak ve buna rağmen Kosova'da kalan Müslümanlara yönelik asimilasyon uygulamak üzerine kurulmuştu.³⁵

Yugoslavya'da Arnavutlara uygulanan baskının en şiddetlisi eğitimde ve kültürel alanda yaşanmıştı. Kosova'nın Sırplar tarafından işgal edilmesinden itibaren ülke yönetiminin eğitim politikası yalnızca burada yaşayan Sırp halkı esas alacak şekilde düzenlenmişti. İlk ve orta öğretim okulları yalnızca Sırpça eğitim verilmişti. Arnavut halk için hiçbir girişimde bulunulmadığı gibi Balkan savaşlarının çıkmasından kısa bir süre önce Türkler tarafından açılmasına izin verilen Arnavut okulları Sırp hükümeti tarafından "Arnavutların bu okullara kendilerinin devam

³⁴ Bora, **Milliyetçiliğin** ...,s.38

³⁵ İskender Muzbek, **Hukuki Belgeler Çerçevesinde Kosova Türkleri, Balkan Türkleri**, ASAM Yayınları, Ankara, 2003, s. 98-104

etmek istemedikleri" iddia edilerek kapatılmıştı.³⁶ Başlangıçta Osmanlı döneminden kalma birkaç özel Türk okulunda, Türkçe eğitime kısa süreli devam edilmişti. Arnavutlar için uygulanan politikanın aynısı Türkler için de uygulanarak, Türklere ait okullar da öğretmen yetersizliği ve çeşitli bahaneler öne sürülerek kapatılmıştı. Yugoslavya'daki diğer azınlıkların çoğunluğu kendi gazetelerini çıkardıkları halde, tek bir Arnavutça yayın satılmasına izin verilmemişti.

Sırp yönetiminin II. Dünya Savaşı'na kadar geçen süre içerisinde, Müslüman azınlığı ve özellikle Arnavutları hedef alan yok sayma politikaları her geçen gün etkisini artırarak devam etmiştir 1912'de başlayan iskân politikası uyarınca Şubat 1914'te çıkarılan karar gereğince, Sırp hükümeti Kosova'ya yerleşen her Sırp ve Karadağ kökenli aileye 9 hektar toprak vaat ettiği gibi, bir ailenin 16 yaşını doldurmuş her erkek üyesine de iki hektar toprak daha veriyordu. Böylece başta Sırp olmak üzere pek çok Slav ailenin Kosova'ya yerleşmeleri ve ucuz fiyatlardan toprak almaları sağlanmıştı. Ancak I. Dünya Savaşı'nın çıkması bu kanunun istenildiği şekilde uygulanmasını engellemiştir. İskân politikasını desteklemek amacıyla çıkarılan "Toprak Reformu" ile uygulanan politikalar sonucunda Arnavutların sahip oldukları topraklar Sırp ve Karadağlılara bırakılmıştı.³⁷

Uygulanan "Toprak Reformu" Yugoslavya Devleti'nin güney bölgelerine yönelikti. Toprak Reformunun temel amacı; bölgede yaşayan halk ile yeni yerleşenler arasında bir uçurum yaratarak Makedon ve Arnavut nüfusunun millileşmesini engellemektir. Bu sayede Sırp sosyal ekonomik ve siyasi yönden bölgede hâkimiyet kurmayı amaçlıyorlardı. Yugoslav Krallığı uyguladığı bu politikalar sonucunda bölgede Slavların çoğunluğu oluşturmasını sağlamayı başardılar. Sırp ise bölgede reform politikaları adı altında iskân politikası uyguladıkları yönündeki eleştirileri kabul etmek zorunda kaldılar. Çünkü Sırp bu uygulamayı yapmada kendilerini haklı buluyorlardı. Sırpın iskân politikasına karşı gerekçesi ise Kosova'da bulunan verimli toprakları tarıma elverişli hale getirmektir. Sırpın göre Kosova'da bir Sırp toprağıydı fakat zaman içerisinde Kosova'da

³⁶ Malcom, **Kosova ...**, s. 326

³⁷ Malcom, **Kosova ...**, s. 327-348

yaşayan Sırp nüfusu bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştı ve bu halk artık kendi yurduna dönmeliydi. Sırp'ların ayrımcı politikaları Kosovalı Müslümanların hayat şartlarını zorlaştırmaya başlamıştı. Baskılar sonucunda da Kosovalı Müslümanların birçoğu zorla, birçoğu da kendi istekleriyle yaşadıkları topraklardan ayrılmak zorunda kaldılar. Sırp'lar Arnavutları Kosova'dan göndermek istiyordu bunun içinde Türk hükümeti ile Müslüman Arnavut'ların Türkiye'ye gönderilmesi konusunda çok sayıda görüşmelerde bulunmuştu. Kosovalı Müslümanlar yaşadıkları baskı ve şiddetten kurtulmak için yapılan anlaşmayı kabul etmek zorunda kaldılar. Yapılan anlaşma gereği Kosova'dan ayrılan insan sayısının 150 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir.³⁸

1940' lı yıllar Yugoslavya'nın Alman baskısını en şiddetli hissettiği yıllardı. Alman baskısı Yugoslavya'yı sıkıntıya sokuyordu. Ekonomik yönden de Almanya'nın etkisi altında kalan Yugoslavya, Almanya tarafından İtalya-Almanya-Japonya Mihverine katılmaya zorlanıyordu. Almanya'nın baskılarına dayanamayan Sırp hükümeti, 25 Mart 1942'de Mihver Devletlerine katılmak zorunda kaldı. Bu antlaşmadan iki gün sonra Havacı General Duşan Simoviç önderliğindeki cunta, Yugoslavya Kralını ve Tsvetkoviç-Maçek hükümetini devirerek yönetime el koydu. Bu duruma sessiz kalmayan Alman yönetimi 6 Nisan'da Belgrat'ı bombalamaya başladı. 11 gün sonra Yugoslavya Alman ordusuna teslim oldu.³⁹ Arnavutlar bölgedeki bu karışıklıktan faydalanarak geçmişte iskân politikası adı altında ellerinden alınan toprakları Slavlardan geri almak için Sırp köylerine saldırdı. Arnavut halk bu şekilde Slavlaştırma politikasının intikamını almayı amaçlıyordu.

I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı arasında geçen süreç içerisinde Sırp yönetimi tarafından Kosova'da uygulanan politikalar, Sırp ve Arnavut gruplar arasındaki düşmanlığı körüklemeye yardımcı olmuştu. Sırp'ların I.Dünya Savaşı sonrası kurulan Yugoslavya Krallığı içerisinde kendilerini başat güç olarak görmeleri, Arnavut ve Müslümanlara yapmış oldukları ayrımcı politikalar hep bu düşmanlığın

³⁸ Malcom, **Kosova...**, s. 326

³⁹ Fahir Armaoğlu, **20.Yüzyıl Siyasi Tarihi, (1914-1918)**, Cilt I, İş Bankası Yayınları, Ankara, 1996, s.374

gelişip derinleşmesine neden olmuştu. Buna karşılık Arnavutlar Yugoslavya'nın Alman orduları tarafından işgalini fırsat bilerek Sırlardan intikam almaya kalkmışlardı. Aynı toprak üzerinde beraber yaşamayı becerememiş bu iki etnik grup arasındaki çekişme sonucunda şiddet şiddeti meydana getirmiş ve gelecekte yaşanacak olayların temelleri atılmıştı.

3.5. YUGOSLAVYA DÖNEMİ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Yugoslavya'da yapılan seçimler sonucunda Tito yönetime geçmiş ve halkın büyük desteğini almıştır. Halkın büyük bir bölümü Tito'yu Yugoslavya'nın babası olarak görüyordu. 1945 yılında Yugoslavya'da yapılan seçimlerde %90 oy oranı ile komünist parti yönetimindeki Halk Cephesi Koalisyonu seçimleri kazandı. Yeni meclis cumhuriyeti ilan ederek Tito'yu Cumhurbaşkanı seçti. Tito Yugoslavya Federasyonunu kurmuş, Bosna ve Hersek'in de federasyonun kurucu cumhuriyetlerinden birisi olmasını sağlamıştı. Yugoslavya Federasyonunda Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya, Makedonya, Karadağ ve Bosna-Hersek bulunurken Voyvodina ve Kosova ise iki özerk eyalet olarak federasyonun içinde yer alıyordu. Burada dikkat çeken ise 300 bin nüfuslu Karadağ egemen bir cumhuriyet iken 1milyon nüfuslu Kosova'nın özerk bir eyalet konumunda olmasıydı. Kosova'ya Cumhuriyet statüsü verilemezdi. Çünkü Arnavutların Kosova dışında vatanları vardı ve bugün Arnavutluk ile birleşmek isteyebilirdi.

1945-1947 yılları arasında SSCB-Yugoslavya ilişkisi dayanışma içinde yürüyordu. Kutuplaşma döneminde Yugoslavya SSCB'nin yanında yer alırken 1948 yılından Stalin'in ölümüne kadar geçen süre içerisinde araları açıldı.

Tito Slav ve İlliryalıların katılımıyla bir Balkan Birliği kurmayı planlıyordu. Bu birlik zayıf Sırbistan, güçlü Yugoslavya anlamına geliyordu. Bunun içinde ilk önce Makedonya Sırbistan'dan ayrıldı. Böylece Tito hem Sırbistan'ın gücünü sınırlamış oluyor hem de Makedonları Bulgar ırkının bir parçası olarak gören Bulgaristan'ın hak iddia etmemesi için de önlem alıyordu.

Komünist parti Kosova'nın hangi Federal birime dâhil olacağı konusunda tartışma içerisindeydi. Nisan 1945'te Kosova Ulusal Kurtuluş Konseyinden iki delege Sırbistan Anti Faşist Ulusal Kurtuluş Konseyi toplantısına katılarak Kosova'nın Sırbistan içerisinde bir il olmayı istediğini söylediler. Karar Konseyde tartışmasız kabul edildi. Sırbistan Halk Meclisi 3 Eylül 1945'te Kosova Metohija Özerk İlini ilan ederek bu toprakların Sırbistan'a ait olduğunu ifade etti. Bir yıl sonra ise federal cumhuriyetlerin oluşturulması sırasında kasıtlı olarak Kosova vilayeti üçe bölündü. Kosova topraklarının Güneyi Makedonya'ya, Kuzeyi Sırbistan topraklarına katıldı. Ortada kalan kısım ise Kosova Özerk Cumhuriyeti kurularak Sırbistan Sosyalist Cumhuriyetlerine bağlandı⁴⁰. 1946 yılında da Halk Cephesi tarafından oluşturulan meclis Yugoslavya anayasasını çıkardı. Meclis federal düzenlemeleri ve Kosova ve Voyvodina'nın özerkliklerini kabul etti. Sırbistan kendi anayasasını çıkarmıştı. Buna göre Kosova ekonomik kültürel ve haklar konusunda özerk bir yapıya sahip olacaktı. Bu özerk yetkilerde Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti Anayasasına uygun olarak Sırbistan Halk Cumhuriyeti Anayasasını güvence altına alacaktı.⁴¹

Arnavutlar kendi dillerini özgürce kullanmak istiyorlardı. Bu talepleri kabul edilmişti ancak önemli görevlerin çoğunda Slav yöneticiler olunca değişimin gerçekleşmesi yavaş bir seyir izlemeye başladı. Bu yıllarda Arnavutlar ile Yugoslavlar arasında işbirliği mevcuttu. II. Dünya savaşı sırasında Tito ile Enver Hoca birbirlerine destek olurken Enver Hocanın savaş sonrasında Kosova'yı Arnavutluğa dâhil etmek istemesi aralarının bozulmasına sebep oldu. Bu nedenle Yugoslavya Kosova Arnavutlarına güvenilmeyeceğini düşünmeye başlamıştı. Buna karşılık Enver Hoca Kosova Arnavutlarını Tito'ya karşı ayaklanmaya çağırdı. Bu tutum ise Yugoslavya'da yaşayan Arnavutların durumlarının kötüleşmesine neden oldu. Arnavutlar tekrar savaş öncesi durumla karşı karşıya kaldılar. 1963'te

⁴⁰ Celalettin Yavuz, ""Balkanlaşan" Eski Yugoslavya'daki Gelişmeler ve Yeni Ülke Kosova", **2023 Dergisi**, Mart, 2008, sayı:83, s.9

⁴¹ Yürür, **Geçmişten Günümüze ...**, s.67

yürürlüğe giren yeni anayasa ile ülkenin adı Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti (YSFC) olarak değiştirilerek Yugoslavya'nın güney Slavların ulusal devleti olmadığı vurgulandı. 1966'da Arnavut karşıtı içişleri bakanı Alexander Kankoviç görevden uzaklaştırıldı. Tito Yugoslavizm politikasından vazgeçerek kendi kendini yönlendiren farklı unsurların bir arada olduğu bir yönetim seçti. Arnavutlara bazı tavizler verip 1967'de ise Tito'nun Kosova'yı ziyaret etmesi büyük önem taşımaktadır.⁴²

1968 yılında Arnavutlar cumhuriyet statüsü istediler. 1974 yılında anayasa değişikliği ile Kosova'nın federal yapı içindeki yetkileri genişletildi. Voyvodina ve Kosova federal düzeyde cumhuriyetlerle eşit statü elde ettiler ancak ayrılma hakları yoktu. Bütün bunlara rağmen Kosovalılar Yugoslavya ile bütünleşemediler. Sırlar da Kosova'nın ellerinden alındığını düşündükleri için 1974 anayasasından hoşnut değillerdi. 1970-1980 yılları arasında Sırlar Kosova'dan ülkenin diğer bölgelerine göç etmeye başladı.

Tito Yugoslavya'yı kendi şahsında oluşturduğu sistem sayesinde ve Yugoslavya'ya özgü bir sosyalizm formu içerisinde bir arada tutuyordu. Yugoslavya için Tito, birlik ve beraberliğin güç ve kuvvetin sembolüydü. Tito iki kutup arasındaki dengeyi öyle güzel tutturmuştu ki onun yarattığı Yugoslav sosyalizmi, kapitalist Batı ile Stalinci Doğu arasında bir denge unsurunu temsil ediyordu. Tito'nun denge politikası çok güzel işliyordu. Bu sayede tüm Yugoslavya zenginlik ve refaha kavuşmuştu. Ancak Yugoslavya'yı ayakta tutmak için refah ve zenginlik tek başına yeterli değildi. Bunun yanında farklı unsurları bir arada tutabilmek için çaba harcamak gerekiyordu. Çünkü Yugoslav Cumhuriyeti çok farklı ulusal parçalardan ve farklı dinlerin bir araya getirdiği insan topluluklarından oluşuyordu.⁴³

Tito 1945 yılında başladığı Yugoslavya hâkimiyetini 35 yıl sürdürebildi. Kendi Yugoslavya'sında Tito, Yugoslavya'yı meydana getiren uluslar ve etnik gruplar arasında var olan anlaşmazlıkları bir çözüme kavuşturmak istiyordu. Sorunları

⁴² Bora, **Milliyetçiliğin...**, s.86

⁴³ Ahmet Davutoğlu, **Stratejik Derinlik**, Küre Yayınları, İstanbul, 2001, s. 315-316

çözmek için ulus üstü bir kimlik yaratmak çabasıyla Yugoslavlık kimliğini oluşturmak istiyordu.

Tito, Yugoslavya'nın anayasasını ve yasalarını 1936 tarihli SSCB anayasasından alarak hazırlamıştı. Tito'nun 1946 tarihli anayasasında Kosova'nın statüsü, özerk bir bölge olarak belirtilmişti. Gün geçtikçe de özerlik genişletilmiş ve Arnavutlara birçok hak tanınmıştı.

Tito'nun Yugoslavya'yı bir arada tutma çabası, 4 Mayıs 1980 tarihinde ölümü ile birlikte son bulmuştur ve bu tarihten sonra Yugoslavya'nın parçalanma süreci de başlamıştı. Yugoslavya'yı oluşturan unsurlar arasındaki rekabet yavaş yavaş gün yüzüne çıkmaya başlamıştı. Sırların ülke yönetiminde söz sahibi olmak istemeleri ve Hırvatlar ve Slovenlerin Federasyondan ayrılma çabası içerisine girmeleri parçalanmanın başladığının habercisi olarak yorumlanabilir. Arnavutlar ise eyalet statüsünden çıkarak Cumhuriyet statüsüne kavuşmak istiyorlardı. Kosova'nın yetkilerinin 1963 yılında genişletilmesi, 1968 yılında Cumhuriyet statüsü kazanmak için yapılan gösterilerin ardından Kosova ve Voyvodina'ya federasyon içinde yeni haklar tanınması gibi nedenlerle Arnavutlar bağımsızlık düşüncesini daha da çok benimsemeye başlamışlardı.

Sovyet Rusya'nın çöküşü dünya üzerinde kurulu iki kutuplu sistemin çökmesine neden oldu. Demir perdenin ortadan kalkması ise en çok Yugoslavya Cumhuriyetini etkilemişti. Federasyonun en büyük destekçisi olan Sovyet Rusya ortadan kalkmıştı. Çünkü Yugoslavya'nın refaha kavuşmasında ve zenginlik içinde yaşamasında Rusya'dan aldığı ucuz kredilerin payı çok yüksekti. Federasyon içerisinde yaşayan halkı bir arada tutan zenginlik ve refah ortadan kalkınca farklı etnik gruplar arasında çatırdamalar başladı.

Yugoslavya'yı bir arada tutan en önemli unsur Tito'nun varlığıydı. 1974 anayasası ile birlikte halklara daha fazla özgürlük tanıyarak uyrukluk problemine çözüm bulmayı amaçlamıştı. Federasyonu oluşturan Cumhuriyetler kendi içlerinde ayrı ayrı lidere, orduya, polis gücüne, diplomasiye ve ideolojiye sahipti ve bu

Cumhuriyetlerin amaçları da farklıydı. Bu farklı amaçları olan cumhuriyetler arasında devlet birliği sağlamaya çalışmak yeni sorunları da beraberinde getirmişti. 1974 anayasası birçok özgürlüğü beraberinde getirdiği için eleştiriliyordu. Ancak insanlar anayasayı eleştirme suçundan hapse girmekten korktukları için düşüncelerini yüksek sesle dile getirmekten çekiniyorlardı. Daha sonra ise Sırp anayasayı eleştirilecek ve Yugoslavya'nın dağılmasına sebep olarak görecektirdi.⁴⁴ Tito 1980 yılında hayatını kaybetti böylece Sosyalist Yugoslavya'nın sembolü politika sahnesinden çekilmiş oldu.

1980 yılında askeri işgale maruz kalan Kosova'da Sırp milliyetçiliği yeniden canlandı. 1981 yılında Priştina Üniversitesindeki öğrenciler gösteri düzenlediler. Bu gösteri Kosova'ya bağımsızlık sloganlarının atıldığı bir ayaklanmaya dönüştü. Bu gösteriler sonucu 9 öğrenci öldü 250 kişi de yaralandı. Sırp yönetimi ise Kosova'nın mahalli parti organlarında temizlik yaparak ayaklanmalara cevap verdi ancak 1980'ler boyunca Kosovalılar eylemlerine devam ettiler. 1986'da milliyetçilik daha da güç kazanmaya başladı. Arnavutlara Sırp'ların buldukları yerleşim yerlerine yerleşme yasağı getirildi. Sırp asker ve polisleri halk üzerindeki baskılarını arttırdı. Bölgede Sırp görevlilerin sayısı artırılarak Sırp kontrol ve nüfuzu genişletilmeye çalışıldı. Bu da devlet terörünü beraberinde getirdi. 1988 yılında Sırbistan'da Sırp'ların Kosova'daki kardeşlerine yapılan zulümler protesto edildi.⁴⁵

19 Kasım 1988'de Slobodan Miloseviç Kosova'nın otonomisini kaldırarak bir anayasa değişikliği planladığını ve böylece Sırbistan'ın bütünlüğünün yeniden sağlanacağını söylediğinde Kosova'da gösteriler yeniden başlamıştı. Kosova savaşının 600. yıldönümünde Miloseviç Sırp'ları koruyup kollayacağına dair söz vermişti. Gerektiğinde bu amaç için silah kullanabileceğini açıkladı. Bu sözler Miloseviç'in ulusal bir lider olarak tanınmasında önemli rol oynamıştır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD ve Sovyetler Birliği dünya üzerinde iki önemli aktör olarak ortaya çıkmışlardı. II. Dünya Savaşından Avrupa Devletleri'nin

⁴⁴ H. Bülent Olcay, "Kosova Nereden Nereye?", **Avrasya Etüdleri**, Sayı 17, İlkbahar-Yaz 2000, s.15

⁴⁵ Alkan, **Kosova Meselesi**..., s.26-27

zayıflamış olarak çıkmaları bu iki güçlü aktörün dünyayı kendi istedikleri yöne çekmelerinde etkili olmuştu. ABD ve Rusya dünya üzerinde kendilerine yandaş ülke bularak kendilerine askeri siyasi ve ekonomik yeni alanlar yaratmayı başardılar. Dünya ABD ve Rusya'nın etrafında toplanan iki gruba bölünmüştü. İki kutuplu bu sistemde iki süper güç arasında yaşanan mücadele ve gerilim III. Dünya savaşının çıkacağı yönündeki endişeleri arttırmıştı.

3.6. SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEM

Tito 1980 yılında hayatını kaybettiğinde ülke en önemli birleştirici unsurunu kaybetmişti. Bu tarihten sonra Yugoslavya Devlet Başkanlığı görevi cumhuriyet başkanları tarafından devam ettirilmiş olsa da Sırbistan federal sistem içerisindeki otoritesini korumaya devam etmiştir.⁴⁶

1986 yılında Sırp Bilim ve Sanat Akademisi, Sırp milliyetçiliğinin bir manifestosunu yayımladı. Bu manifestoda Sırların Yugoslavya federasyonu içinde baskı altında tutulduklarını ve ülke yönetiminde Yugoslavya'nın gerçek sahibi olan Sırlara daha çok söz hakkı tanınmasını istediler. 1987 Aralık ayında bir darbe ile Milošević Sırp Komünist Partisinin başına geçti. Ardından Voyvodina, Karadağ Cumhuriyeti ve Kosova'daki yerel hükümetler düştü. O yıllarda Kosova'da meydana gelen gösteriler Sırların anavatanlarını kaybetmeye başladıkları gerekçesiyle endişelenmelerine neden olmuştu. Milliyetçi Sırlar, Yugoslavya içinde kendilerini sınırlayan unsurların ortadan kaldırılmasını istiyordu. Bunun için ise ilk önce özerk bölge statüsündeki Kosova ve Voyvodina'da tam egemenlik sağlanmalıydı. Yugoslavya içerisindeki Sırların yaşadıkları bölgelerde Sırp ulusunun kültürel bütünleşmesi sağlanmalıydı. Milošević, 27 Mart 1987'de Kosova'nın Başkenti Priştina'da Sırların Kosova Polje'deki mitingine katıldı. Miting sırasında, Sırp göstericiler Arnavut polisler tarafından coplarla saldırıya uğradılar. Bunun üzerine Milošević hiç kimsenin Sırlara vurmaya ve dokunmaya hakkı yoktur şeklinde

⁴⁶ Armaoğlu, 20. Yüzyıl...,s.928

açıklamada bulundu. Miloseviçin tepkisini televizyondan izleyen seyirciler kitlelerin hakkını savunan bu liderden etkilenmişlerdi. Bu olay Miloşeviç'in iktidarı ele geçirmesinde ona yardımcı olan en büyük etkendi. Sırbistan Komünist Partisi Eylül 1987'de 8. kongresini düzenlediğinde Miloşeviç'in reformcu kanadı yönetimden uzaklaştırıldı.⁴⁷

Milliyetçilerin adayı Miloşeviç 1989 yılındaki seçimlerde rakibini geride bırakarak Sırbistan Komünist Partisinin Başkanı oldu. Miloşeviç'in Komünist Partisinin başkanlığını ele geçirmesi, Sırp milliyetçiliğinin Sırbistan'da iktidara sahip olmasını temsil ediyordu. Miloşeviç, milliyetçi rejimin ilk lideri olarak Cumhurbaşkanı oldu. Miloşeviç'in Cumhurbaşkanı olması Sırp tarafından yeni bir kurtarıcı olarak görülmesine neden oldu. Miloseviç güçlü bir lider olarak sosyalizmi sürdürecektir ve ülkeyi refah seviyesine ulaştıracaktı. Katı ve ılımlı milliyetçiler olarak bilinen akademisyenler, sanatçılar, yurtsever gruplar ve işçi kulüpleri Miloseviç'in öncelikle bir Sırp olduğunu ve ideolojisinin kimliğinden sonra geldiğini savunuyorlardı. Ortodoks Kilisesi, Miloseviç'i ilahlaştırıyor, onun milli değerleri geri getireceğine ve kendilerini geleceğin devletinde söz hakkı vereceğine inanıyorlardı. Muhafızlar, insanlara daha çok özgürlük tanıyacağını, antikomünistler ise Sırp milliyetçilerini yönetimden uzaklaştıracağını inanıyorlardı. Monarşistler, monarşiyi yeniden getireceğini düşünüyorlardı. Kısacası her grup, kendi içinde çelişkiler barındırsa da yönetimde neye sahip olmak istiyorlarsa ona inanıyorlardı. Ancak Miloseviç'in yönetmek değil hükmetmek için iktidara geldiğini bilmiyorlardı.

Kosova'nın baskın olan iki etnik topluluğu Sırp ve Arnavutlardan her ikisi de Kosova'yı kendi anavatanları olarak görüyorlardı. Bu düşünceyi içinde en çok yaşatan grup Sırp'lardı. Kosova'nın elden gitmesine asla izin vermeyeceklerini, Arnavutların boşuna bir çaba içerisinde olduklarını, Kosova'nın Sırbistan'ın kalbi olduğunu her fırsatta dile getirerek Arnavutlara açık bir tehdit savuruyorlardı.

⁴⁷ İrfan Kaya Ülger, "Sırp'lar'a Göre Kosova Sorunu", Avrasya Dosyası, ASAM Yayınları, Cilt 4, 1998, s.167-168

Miloseviç 1974 anayasasının getirdiği özgürlük anlayışının ülkeyi tahrip ettiğine inanıyordu.⁴⁸ 1989 yılında Kosova ve Voyvodina'nın otonomi statülerini ortadan kaldırdı ve iki özerk bölgeyi doğrudan Sırbistan'a bağladı. Miloşeviç'in en büyük hayali "Büyük Sırbistan"ı yaratmaktı. Buna göre Büyük Sırbistanın sınırları Bosna Hersek'in tamamı, Hırvatistan topraklarında Sırp'ların yaşadığı yerler, Kosova, Karadağ ve Batı Makedonya'ya kadar genişliyordu. Sırp Milliyetçiliğinin Sırbistan liderliği tarafından savunulması, Sırp'ların yaşadığı yerlerde çatışmaların yaşanmasına neden oldu. Sırp'lar artık Tito'yu ve 1974 anayasasını eleştirmekten kaçınıyorlardı. Sırp'lar Tito'yu "hain ve katil bir Hırvat" olarak görmeye başlamışlardı. Bu düşünceler yayın organlarında özgürce ifade edilebiliyordu.⁴⁹

Miloşeviç Kosova'yı tamamen etkisi altına almak istiyordu. Bunun için ilk önce işe Arnavutları yönetimden uzaklaştırarak başladı. Özerk Kosova Vilayeti'nin komünist cumhurbaşkanı Azem Vlasi tutuklandı. Bu olaydan sonra Arnavut milliyetçiler Miloşeviç'e karşı koymalıydılar. Bunu yapacak kişi, şair, deneme yazarı ve şiddet karşıtı İbrahim Rugova'ydı.

1989'un başında Sırp Meclisinin Kosova'nın özerkliğini kaldırdığını açıklamasıyla Kosova'da protesto hareketleri hız kazanmaya başladı. Bu olayla birlikte Yugoslavya'nın çöküşü hız kazanmıştır.⁵⁰ Bu anayasa değişikliği ile Kosova'da polis, mahkemeler, sivil savunma, sosyal ve ekonomik politikalar, eğitim, idare ve resmi dil ile ilgili konularda karar verme yetkisi Sırbistan'a kalıyordu. Düzenleme Kosova Meclisinden geçmesi gerekirken buna gerek duyulmadı. Kosova bölge meclisi toplandığında bu değişiklikler için yeterli çoğunluk sağlanamamıştı ancak Belgrad'da yapılan oturumda Kosova'nın özerkliğine son veren maddeler onaylanmıştı. Böylece Miloşeviç Federal Meclisi kendi denetimine alacak çoğunluğu sağlamış oldu. Bu oylamayı protesto eden birçok gösteri yapıldı. 1990 Mart ve Nisan aylarında zehirli sarin gazı kullanılarak 7421 kişinin zehirlenmesine neden olundu. Dr. Bernard Benediti'nin yaptığı araştırmalarda zehirli gazın arkasında Sırp gizli

⁴⁸ Emiroğlu, **Soğuk Savaş Sonrası**,..., s. 95

⁴⁹ Ülger, **Sırp'lar'a ...**, s. 170

⁵⁰ Emiroğlu, **Soğuk Savaş Sonrası**,...,s.98

sevisinin olduğunu belirtmişti. Bu olaylar Arnavutların Sırlara saldırmasına neden olmuştur. Bunu fırsat bilen Sırlar bölgeye 25000 polis gönderdi.⁵¹

2 Temmuz 1990'da Kosova Meclisi Kosova'nın bağımsızlığını ilan etti. Böylece Paralel Devletin ilk tohumu atılmış oldu. Sırlar ise 5 Temmuzda hem meclisi hem de hükümeti feshettiler. Ardından Kosova'da iş hayatını düzenleyen özel önlemler yasasını çıkartarak 80 bin Arnavut'u işten çıkarttılar. Arnavut temsilciler ise 7 Eylül 1990 yılında Kosova cumhuriyetinin anayasasını ve seçilmiş devlet başkanını ilan etme kararı aldılar. 28 Eylülde Sırp Meclisi Kosova ve Voyvodina'nın özerkliğine tamamen son verdi. 1980 lerin sonlarında Priştina çevresinde örgütlenen Arnavut aydınlar bağımsızlık için referandum fikrinin gelişmesini sağlamışlardı. Referanduma katılanların %99'u bağımsızlık için oy kullandılar. Aydın grupların en önemlileri Kosova Felsefeciler ve Sosyologlar Birliği ile Kosova Yazarlar Birliğidir. Kosova Yazarlar Birliğinin başkanı ise daha sonra Kosova Cumhuriyeti devlet başkanı seçilecek olan İbrahim Rugova'dır. Yazarlar Birliği Arnavut ulusunun siyasi amaçlarını belirleyerek büyük bir halk desteğini toplamıştı. Bu siyasi hareketin sonucu ise İbrahim Rugova'nın lideri olduğu "Kosova Demokratik Birliği (LDK) "nin kurulmasıydı. Rugova 1990'dan itibaren üç boyutlu politika izlemeye başladı. Bunlar şiddet içeren bir ayaklanmanın önüne geçmek, sorunu uluslararası platforma taşımak ve seçimlerle sayımları boykot ederek Kosova Cumhuriyeti Devletini oluşturup Sırp Yönetiminin meşruiyetini reddetmekti. Rugova aynı zamanda, Sırp hükümetinin Kosova üzerindeki egemenliğini reddediyordu. Belgrat'ın yasakladığı fakat engelleyemediği yasadışı olarak kabul edilen seçimlerde oyların yüzde 97'sini alan Rugova, 24 Mayıs 1992'de, Kosova Cumhuriyeti'nin cumhurbaşkanı olmuştu.

Milošević, Sırbistan'da tüm gücü kendisinde toplamış, bu gücü kendisine ve partisine yakın olan kişilerle paylaşmıştı. Her şey Miloseviç'in kontrolü altındaydı ve verdiği kararlara karşı kimse itiraz edemezdi. Hükümet, Miloseviç'in kararlarını aynen uyguluyor muhalefet ise her şeyi kabul ediyordu. Tüm yetki ve sorumlulukları

⁵¹ Malcolm, **Kosova**..., s.380

denetimi altında tutuyor, gerekirse sınırlandırabiliyordu. Batılı Devletler Sırp Halkı'na tek kurtuluşun Miloseviç'i devirmek olduğunu söylüyorlardı. Miloseviç'den sonra Sırp halkı için en uygun aday olarak Koştunitsa ortaya çıkmıştı. Yapılan ilk seçimlerde de Sırp Halkı kendisinden beklediği üzere Koştunitsa'yı başkan seçti. Miloseviç yönetimi kaybettikten sonra Sırbistan'dan kaçmayı planladı ancak başaramadı.

Miloseviç'ten sonra iktidara gelen Cumhurbaşkanı Koştunitsa ve Başbakan Cinciç zaman zaman ortak kararlar alsalar da genelde birbirlerine zıt karakterlerdi. Koştunitsa Miloseviç'e sahip çıkıyordu. Ona göre Miloseviç bir Sırp olduğu için Batılı güçlere teslim edilemezdi. Başbakan Cinciç ise Batılı ülkeler ile iyi geçinme taraftarıydı. Sırbistan'ın geleceğinin, Batılılar ile uzlaşmaktan geçtiğine inanıyordu. Bu yüzden de Miloseviç Batılı devletlere teslim edilmeliydi. Koştunitsa ise bir Sırp'ın, ne yapmış olursa olsun ülke dışında yargılanmasının uygun bir davranış olmadığını savunuyordu. Koştunitsa'ya göre çözüm Miloseviç ile halk arasında diyalog kurmaktı. Miloseviç ancak ve ancak Sırp Mahkemeleri tarafından yargılanabilirdi. Bu tartışmalar sonucunda Cinciç'in isteği oldu Miloseviç Bosna'da bir üstte uluslararası güçlere teslim edildi. Başbakan Cinciç 2002 yılında öldürüldüğünde gözler Miloseviç ve adamlarının üzerine çevrilmişti. Çünkü kanıtlanamamış olsa da bu olay arkasında Miloseviç'in yasadışı adamlarının olduğu tahmin edilmektedir.

Miloseviç yargılanmak üzere Bosna'dan Lahey'e gönderilmişti. Ancak yargılaması bitmeden 11 Mart 2006 tarihinde hiç beklenmeyen bir şekilde ölüm haberi yayınlandı. Hasta olduğu bilirse de yargılama süreci bitmeden ölmesi herkesi şaşırtmıştı. Öldürüldüğü yönünde söylentiler çıkmış olsa da bu yönde bir kanıt bulunamadı. Bosnalı ve Kosovalı insanlar Miloseviç'in bu şekilde ölümüne üzdüler. Çünkü onlara göre Miloseviç, yaptığı zulümlerin cezasını çekmeden çok kolay bir şekilde ölmüştü.

Miloseviç'in ölümü en çok Lahey'deki mahkemeyi rahatlatmıştı. Çünkü özellikle Lahey'deki Mahkeme Miloseviç'i suçlu bulmak zorundaydı. Bunun yanı

sıra Miloseviçin etnik temizlik hareketinde etkin rol oynayan insanların çoğu öldürülmüştü. Bu insanların öldürülmüş olması Miloseviçi suçlu ilan etmek için gerekli delillerin de yok edilmiş olduğu anlamına geliyordu. Böyle olduğu için Miloseviçi hukuki anlamda suçlu bulmak imkânsızdı. Lahey’de Mahkemenin delil yetersizliği ile Miloşeviç’i suçlu bulamaması durumunda, Boşnaklar ve Arnavutların tepki gösterecekti. Böylelikle Miloşeviç’in ölmesi Uluslararası Mahkemenin işine yarardı. Sırp Halkı ise Miloseviç konusunda ikiye ayrılmış durumdaydı. Miloseviç kimilerine göre kahraman, kimilerine göre ise acılara sebep olan tüm olumsuzluk ve kayıpların sorumlusuydu. Miloseviç yüzünden Sırbistan’da büyük kayıplar yaşadı. Rusya dışında hiçbir ülke Sırbistan ile iyi ilişkiler kurmak konusunda istekli değildi. Bu nedenle Miloşeviç’in ölümü Sırbistan için de bir kazanca dönüştürülebilir ve diğer ülkelerle yeniden iyi ilişkiler kurulabilirdi.

Medeniyetler Çatışması kitabı ile Samuel Huntington yenedünya düzeninde hâkim çatışma kaynağının ideolojik ve ekonomik değil, medeniyetler arasındaki kültürel farklılıklardan kaynaklanacağını ifade ediyordu. Bu görüşe göre dünya Hıristiyan ülkelerle Müslüman ülkelerin çatışmasına tanıklık edecekti. Milli devletler güçlü aktör olarak kalmaya devam ederken geleceğin muharebe hatlarını ise medeniyetler arasındaki fay hatları oluşturacaktı. Dünya politik sistemini ise medeniyetler çatışması oluşturacaktı. Batı Hıristiyanlığı’nın sınırları bugünkü Rusya ile Finlandiya ve Baltık Devletleri arasındaki sınırlar boyunca uzayıp, Katolik olan Batı Ukrayna’yı Ortodoks Doğu Ukrayna’dan ayırıp Ukrayna ve Beyaz Rusya’nın içinden geçirip Transilvanya’yı Romanya’dan ayırarak Batıya doğru uzandığını belirtmişti. Ayrıca Hırvatistan ve Slovenya’yı Eski Yugoslavya’dan ayırarak şekil verilen Balkanlar’daki bu hat, Habsburg Hanedanlığı ve Osmanlı İmparatorluğu arasında çizilmiş tarihi sınırla aynı özellikte olması dikkat çekicidir. Protestan ve Katolikler bu hattın kuzey ve batı bölgelerinde yaşayanları oluşturmaktadır. Feodalizm, Rönesans, Reform, Aydınlanma, Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi gibi Avrupa kaynaklı birçok konu bu sınır hatları üzerinde tecrübe edilmişti. Doğudaki Ortodoks ülkelere göre Batı Avrupa ekonomik yönden daha iyi durumdaydı. Avrupa ülkeleri aralarında ortak ekonomik siyasi ve demokratik bir birlik kurarak ABD’nin

karşısında dengeleme unsuru olmuşlardı. Ortodoks Hıristiyan veya Müslümanlardan oluşan halk Avrupa Birliği'nin doğu ve güneydoğusundaki sınırları oluşturuyordu ve demokratik sistemleri henüz oturmamış bu ülkeler ortak özellik olarak az gelişmiş ülkeleri temsil ediyorlardı. Bu sınır gelecekte oluşacak medeniyetler çatışmasının kanlı sınırını temsil ediyordu. Bosna Hersek ve Sareyovo katliamı, Kosova'daki Sırp Arnavut çatışması hep bu sınıra kanıt olarak gösterilmişti.⁵²

Sovyet Rusya'nın dağılması ve iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesinin ardından, dünya sorunlarına çözüm bulmak için kurulan Birleşmiş Milletler ulus üstü aktör olarak ortaya çıkmıştı. Ancak Birleşmiş Milletlerin dünya sorunlarına yaklaşımı ve sunduğu çözüm önerileri Batı ülkelerinin çıkarlarına hizmet ettiği için eleştirilmişti. Birleşmiş Milletler aldığı kararları dünya barışına hizmet ettiği yönünde yansıtmıştı.

Birleşmiş Milletlerin varlığına rağmen iki kutuplu sistemin yıkılmasının ardından ABD dünya üzerindeki tek hegemon güç olma özelliğine sahip oldu. Tek süper güç olan ABD bu özelliğini kullanarak planlamış olduğu projelerini, BM kararlarını dahi beklemeden gerçekleştirmeye başladı. ABD'nin bu davranışı ise dünya kamuoyu tarafından Birleşmiş Milletlerin gerekliliğinin sorgulanmasına neden oldu. Birleşmiş Milletler üyesi ülkelerin askerlerinin görev yerlerindeki operasyonlarda isteksiz davranmaları ve bu nedenle başarısız olmaları, ayrıca sorunların çözümünde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin karar alma sürecinde yaşanan gecikmeler, alınan kararların Güvenlik Konseyi Daimi Üyelerinin çıkarlarını yansıtmaması gibi nedenler Birleşmiş Milletlere olan güvenin sarsılmasına neden olmuştur. Bu nedenlerden dolayı, Birleşmiş Milletlerin işlevselliğinin ciddi olarak sorgulanmasına yol açmıştır. Batılı ülkeler sahip oldukları gücü genişletmek ve yaymak için hiçbir kural ve kanun tanımamaktadırlar. ABD ve Batılı ülkeler kendi ülkelerindeki kamuoyunun desteğini arkalarına alabilmek için ezilen ve baskı gören halkları özgürlük ve demokrasi ile tanıştırmak gerekçesiyle güç kullandıklarını açıklamaktadırlar. Kosova Harekâtı da bu özellikteki olaylardan bir tanesidir. Ancak

⁵² Samuel P. Huntington, **Medeniyetler Çatışması**, Vadi Yayınları, Derleyen Murat Yılmaz, Ankara, 2003, s. 22-30

Kosova'ya yapılan NATO harekâtı haklı nedenlere dayanmaktadır. Arnavutlar, Sırp lar tarafından uygulanan etnik temizlik politikası sonucu büyük ölçekli şiddete maruz kalmışlardır. Ayrıca Kosovalı Arnavutların kendi imkânları ile Sırp Ordusu'na karşı koyacak güçleri bulunmuyordu. Bu nedenlerden dolayı bölgeye acil olarak müdahale edilmesi gerekiyordu. Birleşmiş Milletlerden izin alınmadan ABD önderliğinde yapılan Kosova müdahalesi diğer sorunlu bölgelere de bu tür girişimlerin yapılabileceği korkusuna sebep oldu. Bu olay BM yapısının hantal ve kullanışsız olduğunun kanıtı olarak açıklanmıştır.

4. KOSOVA'DA MİLLİYETÇİLİK

Farklı dil, din ve etnik kökenlerin bir arada yaşamaya zorlandığı toplumlar her zaman büyük gerilimlerin yaşanmasına sahne olmuştur. I. Dünya savaşı da böyle bir yapının ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Eski Yugoslavya Cumhuriyeti, değişik dinlere ev sahipliği yaptığı için o da bu çatışmalardan nasibini almıştır. Yugoslavya'nın bölünme sürecini başlatan ise Katolik Ortodoks karşıtlığının bir sonucudur.⁵³ Milliyetçilik duyguları Balkanlar'da vazgeçilmez ve çok kuvvetli değer yargılarının etnik kimlik ile birleştirilmesi sonucu oluşmuştur. Sırp lar ve Arnavutlar bu anlayış sonucunda birbirlerini hep öteki olarak tanımışlardır. Hal böyle olunca da Eski Yugoslavya'yı oluşturan etnik gruplar arasında milliyetçilik milliyetçiliği, düşmanlık düşmanlığı ve şiddet de şiddeti meydana getirmiştir. Karşılıklı düşmanlık ve nefret insan hakları ihlallerine neden olmuş, sorunlar uluslararası gündeme taşınmıştır.

⁵³ Bora, **Milliyetçiliğin...**, ss. 23-52

4.1. ARNAVUT VE SIRP MİLLİYETÇİLİĞİ'NİN TEMELLERİ VE MİLLİYETÇİLİK BASKISI ALTINDA TÜRKLER

Kosova'da ilk yerleşimciler İlliryalılar'dır ve Arnavutlar İlliryalılar'ın soyundan gelmektedirler. Sırlar ise Karpatlar'dan Kosova'ya 6. ve 7. yüzyıllarda gelmişlerdi. Bu nedenlerden dolayı Sırların Kosova'ya anavatan olarak sahip çıkmaları anlamsızdı. Bölgede her zaman var olmuş bir Sırp denetimi de gerçek değildi. Çünkü 9. yüzyılda bölgede Bulgar hâkimiyeti kurulmuştu. Sırların bölgeye gelişi ise 10. yüzyılın sonlarını bulmaktadır. Sırların iddia ettikleri gibi Arnavutların bölgede çoğunluğu elde etmek için etnik temizlik yaptıkları gerçekleri yansıtmamaktadır. Arnavutların bölgede çoğunluğu elde etmelerinin nedeni Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı ile Arnavutluk arasında 1926 yılında yapılan anlaşma ile birçok Arnavut'un Kosova ve Makedonya'da kalmış olmasıdır.

Kosova ve Voyvodina'nın Cumhuriyet olma istekleri artınca Cumhuriyet olamadılar ama Federal Başkanlık Konseyi'nde diğer Cumhuriyetler ile eşit statü elde ettiler. Fakat bu değişim Arnavutlar için yeterli değildi. Yugoslav halkının 1974 anayasası ile kazandığı özgürlükler yeterli değildi ve Tito'nun ölümü federasyon içerisinde etnik unsurlar arasında milliyetçilik ve bağımsızlık duygularının yüksek sesle dile getirilmesine neden oldu. 1980 yılında başlayan Arnavutların bağımsızlık talepleri büyük gösterilere sahne olmuştu. Bu gösteriler Sırp yönetimi tarafından güç kullanılarak bastırıldı ve birçok Arnavut yaşamını yitirdi. Arnavutlar bağımsızlık isteyince Sırlar arasındaki Sırp milliyetçiliği de daha şiddetli bir hale geldi. Arnavutların bağımsızlık taleplerine karşı Sırlarda Yugoslavya'nın her yerinde anavatan elden gidiyor söylemiyle gösterilere başladılar. 1981 yılında Sırların Kosova'nın başkenti Priştine'de düzenledikleri gösteri, domino taşı etkisi yaparak diğer Cumhuriyetlerde de Sırp gösterilerinin yapılmasını tetikledi. Belgrad ve Karadağ'ın başkenti Novi Sad'da Sırlar tarafından Arnavut karşıtı gösteri yapıldı. Bu

gösteride Kosova'da yaşayan Sırp'ların Arnavutlar tarafından baskı gördüğü ve Sırp'ların kendi yurtlarında etnik temizlikle karşı karşıya oldukları beyan edildi. Kosova'nın Arnavutlar tarafından işgal edildiği, Kosova ve Voyvodina'ya özgürlük getirdiği için 1974 anayasasının değiştirilmesi gerektiği, Kosova ve Voyvodina'nın otonomi statülerinin kaldırılması gerektiği ve bu bölgelerin Sırbistan'a bağlanması gerektiği yönünde açıklamalar yapıldı. Sırp'ların Kosova'ya ilişkin tezlerini üç bölüme ayırmak mümkündür: Sırp'ların anavatanı Kosova'dır; Kosova Arnavutlar tarafından işgal edilmiş durumdadır; Osmanlı hâkimiyetinden bu güne kadar Kosova'daki nüfus yapısı Arnavutlar tarafından planlı bir şekilde uygulanmış Sırp nüfus azalırken Arnavut nüfus çoğunluğa sahip olmuştur. Kosova Sırp'ları etnik temizlik hareketine maruz kalmıştır. Kosova Sırbistan'ın bir parçasıdır ve bundan sonra da öyle kalmalıdır. Kosova'nın statüsünü değiştirmek demek Yugoslavya'nın topraklarını parçalamak demektir. Sırp'lar için Kosova anavatanıdır bu durumda Kosova'ya müdahale etmek Sırbistan'ın iç işlerine karışmak anlamına geliyordu.⁵⁴

Bu düşünceler altında Sırp'ların görüşleri şu şekildedir. Sırp'lar Balkanların en eski uluslarından biridir ve Kosova'da ilk önce devleti onlar kurmuşlardı. Ancak, 1389 yılında Kosova'nın Osmanlı İmparatorluğuna geçmesi ile birlikte Kosova'dan Sırp'ların uzaklaştırılması girişimleri başlamıştı. Osmanlı İmparatorluğu tarafından bölgeye Arnavutlar ve Türklerin yerleştirilmesi böylece Sırp nüfusunun azaltılmaya çalışılması Sırp'ları Kosova'dan vazgeçmelerine engel değildir. Arnavutlar çoğunluğu oluşturabilir ancak Kosova Sırp'larıdır. Kosova'da Sırp nüfusunun azalması Arnavutlar tarafından etnik temizlik yapıldığının kanıtıdır. Arnavutların çoğunlukta olması eylemlerinin başarılı olduğunun en büyük kanıtıdır. Sırp'lar anayurtlarını kendi denetimleri altına alarak tarihi önemi olan topraklarının eninde sonunda sahibi olacaklardır.⁵⁵

Balkanlar'ın Hıristiyan ulusları 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'ne karşı kendi ulusal mücadelelerini vermeye başlamışlardı. Balkanları ve Kosova'yı Osmanlı etkisinden soyutlamak için kendi tarihlerini Osmanlı ve Türk karşıtlığı üzerine

⁵⁴ Ülger, **Sırp'lar'a** ..., s.168-169

⁵⁵ Ülger, **Sırp'lar'a** ..., s.168-169

kurmuşlardı. Osmanlı İmparatorluğunun dağılmasından sonra ortaya çıkan Türk düşmanlığı tarih kitaplarında çok farklı şekillerde anlatılmıştı. Ülkede bulunan kasabalar, köyler, cadde ve sokaklar yeniden isimlendirilmiş böylece Türk etkisinin silinmesi amaçlanmıştı. Sırp okullarında yetişen tarihçiler de Arnavutların Osmanlı içerisinde özel bir yerleri olmasına rağmen gerçekleri çarpıtarak Osmanlı yönetimini suçlu çıkarmaktadırlar. Sırp ideolojisi altında alınan tarih eğitimi sonucunda Türklere bakış açısı da değişmişti. Önyargılar gerçeklerin öğrenilmesine engel olmuştu.⁵⁶

Kosova Savaşı Sırlar için tarihlerinin en büyük olayıdır. Sırp halkı 1389 Kosova Savaşını devletlerinin yok olduğu ve Türkler tarafından köleleştirilmeye çalışıldıkları bir savaş olarak görmektedirler. Bu düşünceleri günümüzde de etkisini sürdürmektedir. Bosna Savaşında Boşnaklara Türkler olarak hitap etmeleri bunun en büyük kanıtıdır. Sırlar sadece Türklere değil diğer Hıristiyan topluluklara da öfkelidirler. Sırlar her iki taraf arasında kurban olduklarını düşünmektedirler. Çünkü Orta Çağda Türklere karşı Hıristiyan topluluklar tarafından tampon bölge olarak kullanılmışlardı.⁵⁷

Balkanlarda yaşayan Müslüman topluluk Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasından sonra bölgede zor durumda kalmışlardı. Artan Sırp baskısına karşılık ya kendileri buldukları yerleri terk ediyorlar ya da zorla göç ettiriliyorlardı. Kendi topraklarında yabancı oldukları her fırsatta hissettirilmişti. Ancak bölgedeki Osmanlı ve Türk etkileri yadsınamaz bir gerçektir. Baskılara dayanamayan Türkler bölgeyi terk ederken birçok tarihi eserde Sırlar tarafından tahrip edilmişti. I. Dünya Savaşı sonrasında, Kosova Sırbistan topraklarına dâhil edildiğinde Arnavutlara, Türklere ve Müslümanlara yapılan Sırp zulmünün başlamasına engel olunamamıştır.

⁵⁶ Erhan Türbedar, *Balkan Türkleri*, Balkan Araştırmaları Dizisi 9, **ASAM Yayınları**, Ankara, 2003, s.62

⁵⁷ Türbedar, **Balkan Türkleri...**, s. 63

5. SONUÇ

Kosova tarih boyunca birçok farklı dil, din ve etnik grubun baskısı altında kalmıştı. Kosovalı Arnavutların kendi kültürlerini en rahat yaşadıkları dönem ise Osmanlı yönetimi altında buldukları süre olmuştur. Balkan Savaşları sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgeden çekilmesi ile birlikte Kosova Sırp etkisine girdi. Bu tarihten sonra Sırp'lar Kosova'da kendi hâkimiyetlerini kurabilmek için Arnavutları bölgeden uzaklaştıracak birçok politika uyguladılar. Tito Yugoslavyasında özerklik kazanan Kosova, Miloseviç'in kanlı eylemlerine sahne oldu. Tito'nun farklı unsurları bir arada tutarak bir birlik yaratma çabalarına karşılık Miloseviç ayrımcılığı savunmuş ve Sırp'ları ön plana çıkarmayı amaçlamıştı. Miloseviç'in bu tutumu ise Arnavutların ezilmesine yol açtı. ABD ve AB ülkeleri insan hakları ihlallerine daha fazla sessiz kalamadılar. Miloseviç'in barıştan yana olmayan tavrı neticesinde 24 Mart 1999'da Sırbistan'a hava harekâtı yapılması kararı alındı. Bu olay ile birlikte Miloseviç iktidarının da sonu gelmiş oldu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLIK SÜRECİ

1.GİRİŞ

Kosova Soğuk Savaşın sona ermesi ile Yugoslavya'nın dağılmaya başlaması sonucunda ortaya çıkan boşluktan yararlanarak bağımsız olmak istedi. Çocuklarını Sırp okullarına göndermeyerek kendi eğitim kurumlarını oluşturmaları, Sırp hastanelerine gitmeyip kendi hastanelerini kurmaları, etnik, dilsel, dinsel açılardan kendilerini Sırp toplumundan soyutlamaları bağımsızlık isteklerinin ciddiyetini göstermekteydi. AB'nin Yugoslavya'dan ayrılan devletlerin uluslararası hukuka uygunluğunu denetlemek ve devlet olma özelliklerini incelemek üzere kurduğu Badinter Komisyonu Kosova'nın bağımsız bir devlet olamayacağı yönünde görüş bildirdi. Kosova uluslararası toplumdaki destek görmeyince 2 Temmuz 1990'da referandum sonucu ilan ettiği bağımsızlığın hiçbir anlamı kalmamış ve Sırbistan'ın bir parçası olarak kalmaya devam etmişti. 1995 yılında Bosna Savaşının bitmesi ile birlikte Sırbistan gözünü Kosova'ya çevirdi. Sırbistan'ın Kosova'ya yönelik tahrikleri sonucunda İbrahim Rugova'nın pasif direnişi terk edilmiş ve Kosova Kurtuluş Ordusu UÇK Sırlara karşı 1996 yılından itibaren silahlı mücadeleye başlamıştı. UÇK'nın eylemlerine karşı Sırlar, etnik Arnavutlara karşı soykırıma varan etnik temizlik eylemleri gerçekleştirmeye başladılar. Kosova'da gerçekleşen insan hakları ihlallerine ise ABD ve AB ülkelerinin tepki göstermeleri ile NATO Sırp topraklarına hava harekâtı gerçekleştirmeye karar verdi. Hava harekâtı sonucu Miloseviç pes etmiş ve Kosova'da yönetim Kosova Geçici Yönetim Misyonu UNMIK'e geçmişti. UNMIK yönetimi altında Arnavutlar bağımsızlık isteklerinden vazgeçemediler. 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlıklarını ilan ederek, bir ülkenin sahip olması gereken kurumları oluşturmaya başladılar. Çalışmanın bu bölümünde NATO harekâtı ile birlikte Kosova'yı bağımsızlığa götüren süreç incelenecektir.

2. 24 MART 1999 NATO HAVA HAREKÂTI

Arnavutlar 1980 yılı Mart ayında bağımsızlık için ısrarlı bir tavırla gösterilere başlamışlardı. Arnavutlar ülke dışından da destek görmeye başladılar. Belçika ve Batı Almanya'daki Yugoslav temsilciliklerine saldırılar düzenlendi. Bu gösterilerin en büyük tetikçisi ise Sırbistan yönetimi idi. Arnavutlara karşı uyguladığı baskılar artmıştı. Yönetim Sırların gayrimenkullerinin Arnavutlara satışını yasaklamaya kadar giden kararlar almıştı. Sırbistan yönetimi Kosova'da yaşananların Makedonya'daki Arnavutlar ve Bosna Hersek'teki Müslümanlar arasında da karışıklıklara yol açacağından endişelenmeye başladılar. Çözüm olarak da anayasada değişiklik yapılmasını önermişlerdi. Anayasada yapılacak değişiklik ise Kosova ve Voyvodina'ya bağımsızlık vermek yerine, federal yönetim içerisinde bu iki bölgenin yetkilerinin sınırlandırılarak denetim altına alınmasıydı. Voyvodina bu anayasa değişikliğine karşı çıkınca Sırlar, Voyvodina'nın başkenti Novi Sad'da Sırbistan'dan gelen diğer Sırlar ile birlikte gösteriler düzenledi. Bu eylemleri Miloseviç yönlendiriyordu ve amacı Voyvodina ve Kosova'ya gözdağı vermektir. Bunun üzerine Arnavutlar daha da şiddetlenerek 1981'den bu yana yapılmış en büyük gösteriyi Priştine'de gerçekleştirdiler. Sırlar ise Arnavutlara karşı Kosova Sırlarının baskı gördüğü gerekçesiyle Belgrad'da gösteri düzenlediler. Bu olaylar Yugoslav ordusu içerisindeki Arnavut subayların işten atılmasına neden oldu.

Kosova Parlamentosu 1989' yılında yapılan oylama ile otonomi statüsüne son veren anayasa değişikliğini kabul ettiler. Kosova Komünistler Birliği tepki olarak kendi kendini feshetti. Başta Kosova Demokratik Birliği olmak üzere yeni birçok parti kuruldu. Bu partiler 1990'da Yugoslavya'da yapılan genel seçimleri boykot ettiler. Sırbistan anayasası Kosova Parlamentosu tarafından reddedildi. 1991 Ekim ayında Arnavut, Boşnak, Hırvat, Türk ve Romanların katılımıyla gerçekleştirilen referandumda oylamaya katılanların % 99'u bağımsızlık istediklerini belirttiler ancak referanduma Sırlar tepki göstererek boykot ettiler. Referandum sonucunda barışçı lider İbrahim Rugova Kosova'ya Başkan seçildi. Sırbistan hükümeti ise yapılan

referandumun yasa dışı olduğunu ve sonuçları tanımayacağını bildirdi. Kosova sorununun çözümünün özerkliği ortadan kaldırmak olduğu yönündeki düşünceler bölgedeki karışıklığı arttırmaktan öteye gidemedi. 1992-1995 yıllarında Bosna–Hersek’te çatışmaların devam etmesi nedeniyle Kosova Demokratik Birliği lideri İbrahim Rugova, Kosova’da gerginliğin artmasını önlemek için elinden geleni yaptı. Ancak Miloseviç’in Dayton anlaşması öncesi Hırvatistan’ın Krayina bölgesinden sürülen Sırları Kosova’ya yerleştirmesi bölgedeki gerilimin yeniden alevlenmesine neden oldu. İbrahim Rugova’nın olaylar karşısında etkisiz kalması pasiflikle suçlanmasına neden oldu. Çünkü artık sessiz kalmak bir şeylerin çözüme kavuşmasını sağlamayacaktı. Bu ortamda silahlı mücadele yanlıları tek kurtuluşun ordu kurmak olduğunu savundular. Kosova’nın bağımsızlık sembolü olan Kosova Ulusal Kurtuluş Ordusu’nu (UÇK) kurdular. Arnavutların savaşçı gücünü temsil eden Kosova kurtuluş ordusu Sırlara ve Ordu güçlerine karşı silahlı direnişi başlatmış oldu.¹

Sırlar ve Arnavutlar arasındaki gerilim, NATO müdahalesinin bir an önce yapılmasının gerekliliğini ortaya koyuyordu. Çünkü Miloseviç’in Kosova’yı bırakmaya Kosovalı Arnavutların da bağımsızlıktan vazgeçmeye niyetleri yoktu. Batılı liderler ise bombardımanın başlamasıyla Miloseviç’in anlaşma masasına oturmak zorunda kalacağını düşünüyorlardı. Bu düşünce Miloseviç politikasının Batılı güçler tarafından anlaşılmadığının göstergesiydi. Batılı güçler savaş başladığında Miloseviç’in mültecileri kendi çıkarı için kullanacağını hesaba katamamışlardı. Kosova anayurttu ve Sırp halkı geçmişten gelen tarihi etkiler nedeniyle Kosova’dan vazgeçemezdi. NATO bombardımanı ancak halkın Miloseviç’e olan desteğinin artmasını sağladı. Miloseviç’de bu desteği arkasına alacağından emindi.

Batılı güçler Kosova Sorununu sadece insan hakları ihlali olarak görmüyorlardı. Onlara göre insan hakları ihlalinin yanında Tüm Balkan ülkelerini kapsayan bir iç savaş yaşanıyordu. Miloseviç, ABD ve Avrupalı ülkelerin Bosna

¹ “Yugoslavya’nın Parçalanması”, 25.12.2008 <http://www.privatesozluk.com>

Savaşında olduğu gibi Kosova'da da kuvvet kullanma konusunda tereddütte kalacaklarını düşünüyordu. Ancak Bosna Savaşında yaşananlardan ders alan Amerikalılar aynı hatayı bir kez daha yapmayacaklardı.

NATO tarafından askeri harekât planlanıyordu. Ancak bu harekâtın egemen bir devletin içişlerine askeri müdahale yaparak karışılması anlamına geldiği yönünde tartışmalar başlamıştı. BM Sözleşmesi'nde meşru müdafaa dışındaki durumlarda devletlerin savaşa giremeyecekleri ve egemen devletlerin diğer egemen devletlere müdahale edemeyeceği yazılıyordu. NATO harekâtı bu maddelerin yeniden gözden geçirilmesine yol açmıştı. Ancak insanlığa karşı işlenen suçlar ülkelerin içişleri olmaktan çıkarılmalıydı ve insanların topraklarını terk etmelerine neden olan baskılara son verilmeliydi. Bu koşulların varlığı yapan ülkeye karşı müdahaleyi zorunlu kılıyordu.

Sırbistan Bosna-Hersek'teki işgalden ve soykırımlardan cezasız olarak kurtulunca gözünü Kosova'ya dikti. 1995-1998 yılları arasında ordu ve polis güçlerini güçlendirdi.

Arnavutlar 22 Mart 1998'de parlamento seçimleri yapacaklarını duyurunca Kosova'da gerginlik artmaya başladı. Kosova'daki paralel devleti tanımayan Sırp polisi ve askerleri 28 Şubat 1998'de UÇK üyelerinin bulunduğu Drenitsa kentine saldırdılar. Bunun üzerine Londra'da toplantı yapan ABD ve AB'li büyük güçler ve Rusya Sırp hükümetinin silahlı saldırılarını protesto ederek bu ülkeye silah ihraç edilmemesine ve silah ambargosu uygulanmasına karar verdiler.

ABD ve Avrupa ülkelerinin barış çabalarına Miloseviç ters tepki vererek 18 Ocak 1999'da Priştina'nın güneyindeki Racak köyüne Sırpların düzenlediği saldırı sonucunda 45 sivilin hayatını kaybetmesine ve olayların daha kötü bir hal almasına neden olmuştu.

Eski Yugoslavya ile ilgili olarak kurulan altı üyeli Temas Grubu arabuluculuğunda 5 Şubat 1999'da Rambouillet'te taraflar arasındaki barış görüşmeleri Sırpların uzlaşmaz tutumu nedeniyle başarısızlıkla sonuçlandı. Bunun

üzerine NATO, harekât kararı olarak 24 Mart günü Yugoslavya'ya saldırıya başladı. Yugoslavya birliklerinin stratejik noktalarını hedef alan NATO operasyonuna karşı Sırlar Arnavutlara yönelik olarak etnik temizlik hareketini hızlandırdılar. Kara harekâtından kurtulamayacağını anlayan Miloseviç ise 9 Haziran 1999 tarihinde barış anlaşmasını imzalamayı kabul etti. Bu anlaşma Rambouillet görüşmelerinin esasını teşkil ediyordu.

Miloseviç Batılı güçlerin kendi çıkarları için savaşı göze alamayacağını düşünerek strateji hatası yaptığında NATO ve ABD Miloseviç'in yeniden bir savaşı göze alacağına inanmak istemiyorlardı. Tafralar birbirleri hakkında böyle düşünürken Yugoslavya parçalanıyordu. Federasyon içindeki ülkeler artık bağımsız olmak istiyordu. Bunun üzerine Miloseviç Sırp azınlığın az olduğu Slovenya veya Makedonya'yı kendi haline bıraktı. Sırların çoğunlukta olduğu bölgelerde ise Sırları silahlandırıp savaşa hazırladı. Yugoslavya'yı oluşturan cumhuriyetler bağımsızlık isterken Miloseviç hala "Büyük Sırbistan"ı yaratma çabası içindeydi. Bunun için de Sırları silahlandırarak güvenli bir savunma hattı oluşturmaya çalışıyordu.

Batılı güçler Miloseviçe dur demekte geç kalmışlardı. Dayton Anlaşması yapılanaya kadar Miloseviç kontrol altına alınamamıştı. Dayton Anlaşmasından sonra Amerikalılar Miloseviçi kontrol altına alabileceklerini düşünmüşlerdi. Ancak Miloseviç Batının ne düşündüğünü daha iyi biliyordu. Dayton Bosna'ya barış getirmişti ancak Kosova için aynı şeyi söylemek mümkün değildi. Çünkü Dayton Anlaşmasının maddelerinde Kosova'dan hiç söz edilmiyordu. Bu durum Bosna'da savaşı kaybeden Miloseviç'in işine yaramıştı. Dayton ile Kosova'da kendisine hareket alanı yaratmayı başarmıştı. Batılılar ise Kosova Sorununu Bosna'dan ayrı tutarak çözümsüz kalmaktansa en az bir konuda çözüm bulmayı amaçlamışlardı. Kosova'da çatışmaların devam etmesi ve Rambouilet Görüşmeleri'nden de iyi bir sonuç çıkmaması Kosova Savaşının başlayacağını habercisiydi. Sırlar Batılıların hiçbir uyarısına olumlu cevap vermeyince 24 Mart 1999'da NATO'nun Eski Yugoslavya Cumhuriyeti'ne karşı hava harekâtının başlatılması kararı alındı. NATO ve Sırbistan arasındaki harekât 78 gün sürdü. Savaşın her iki tarafı da kendilerinin

haklı olduğunu savunuyordu. NATO yapılan savaşın Sırp halkıyla bir ilgisi olmadığı yönünde açıklamalar yapıyordu. Miloseviç ise medyayı kullanarak propaganda yapıyordu. Basın mensuplarının savaş boyunca Sırbistan içinde yayın yapmasına izin vererek asıl Sırbistan'ın savaştan zarar gördüğünü vurgulamaya çalışıyordu.²

NATO, Sırp halkının savaştan zarar görmemesi için Batılı siyasetçilerin baskısı altında çalışıyordu. Hedeflere karşı büyük özen gösteriyordu. Savaş sanal bir yapıda gerçekleştiği için savaştan zarar görenler gerçek bir savaş duygusuyla karşılaşmamışlardı.

Hava harekâtının savaş boyunca bekli de en ilginç olayı 7 Mayıs'ta Çin Büyükelçiliğinin bombalanmış olmasıydı. Amerikan istihbaratına (CIA) göre büyükelçilikte Sırp askeri bulunduğu dair sinyalleri alınmıştı. Bu olay Çin Büyükelçiliğinin kasıtlı vurulup vurulmadığı yönünde şüphelerin ortaya çıkmasına neden oldu. Çin'in Miloseviç ile arasının iyi olduğu bilinen bir gerçektir. Çin'in Miloseviç'in elektronik muharebesini büyükelçilik binasına yerleştirmesine izin verdiği için bombalandığı düşünülmüştü. Bu savaşta çok kapsamlı hassas mühimmatların ilk defa kullanılıyor olması hata yapma olasılığını arttırmıştı; ancak bu kadar basit bir hatanın yapılması inandırıcılıktan uzaktı.

BM Güvenlik Konseyi'nde alınan kararların tüm üyelerin çıkarına olması beklenir. Ancak beş daimi üyenin oybirliğiyle karar alması düşünüldüğünde ve her ülkenin farklı bir çıkarı olduğu göz önüne alındığında Güvenlik Konseyinde kararların ne kadar zor alındığı anlamak zor olmayacaktır. BM Güvenlik Konseyi Üyesi olan Batı ve Doğu Ülkeleri'nin çıkarlarının farklılığı dünya barışına hizmet edecek olan bir kararın alınmasına engel olmaktadır. Alınan kararların uygun zamanda alınmaması, tarafsız ve adil olmaması gibi nedenlerden dolayı dünya politikasına olumlu bir katkısı bulunmamaktadır. Ayrıca ABD faktörü de unutulmamalıdır. Dünya üzerinde tek süper güç olmanın verdiği rahatlıkla Kosova ve Irak'ta sürdürdüğü operasyonlar BM Güvenlik Konseyinin onayı alınmadan yapılmıştı. Operasyonların ise tüm dünya halklarının ve kamuoyunun tepkisini

² Michael Ignatieff, **Sanal Savaş, Kosova ve Ötesi**, Everest Yayınları, İstanbul, 2000, s. 50-51

çekmemek için çok uluslu güçlerin yardımıyla gerçekleştirilmesine özen göstermişti. Oluşturulan bu koalisyon güçleri Batılı ülkelerin çıkarına hizmet ederken koalisyon içindeki diğer ülkelerin amacı ABD'den maddi çıkar elde etmektir. ABD'nin koalisyonlarla birlikte hareket etmesi gelecekte suçlanma olasılığını da ortadan kaldırmaktaydı. Kosova'da, Afganistan ve Irak'ta yapılan harekâtları, insan hakları ihlalinin önlemek ve terörle mücadele etmek amacıyla gerçekleştirdiğini açıklayarak yaptıklarını haklı bir zemine oturtmaya çalışmaktaydı.³

Birinci Dünya Savaşı ilkeleri olan bir savaştı. Halklar vatanlarını savunmak için çarpışmışlardı. Bu günün savaş anlayışı ise çok farklıydı. Savaşı çıkaran ülke dünya kamuoyuna haklı gerekçeler sunmak zorundaydı. Sanal Savaş en etkili yöntemdi. Sanal savaşta tüm basın ve medya kullanılabilir, psikolojik savaş en etkin şekliyle uygulanıyor ve böylece tüm dünya halkları ve kamuoyu istenen yönde şekillendirilebiliyordu. Askeri değerler ile sivil değerler arasındaki fark arttıkça insanların savaşlarda kendilerini feda etmeleri anlamsızlaşıyordu.⁴ Yapılan harekâtlara uluslararası katılım en üst seviyede gerçekleştiriliyor böylece harekâtlar meşru hale getiriliyordu. Koalisyonla gerçekleşen savaşlarda ülke çıkarları farklı olduğu için geçmişte ülkeleri savaşa götüren şeref ve fedakârlık gibi kavramlar değerini yitirmiştir. Bu da savaşın sanallığının ölçüsünü bize kanıtlamaktadır. İnsan hakları ve demokrasi söylemleri yeni çağın savaş anlayışında savaşa gerekçe olarak kullanılmaktadır. Savaşın görünen yüzü insan hakları için yapılmakta ancak görünmeyen yüzü ülke çıkarını temsil etmektedir.

Sonuç olarak NATO, Kosova'yı Sırp saldırılarından korumak için hem kendisi hem de dünya için bir ilki gerçekleştirdi ve ilk defa bir ülkeye karşı saldırı gücü kullandı. Kosova operasyonu ABD önderliğinde gerçekleştirilse de BM ve BM Güvenlik Konseyi onayı alınmadan yapılmış ve operasyona katılan ülke parlamentolarından da izin alınmamıştı. Hal böyle olunca egemenlik konusu uluslararası gündemi meşgul etmeye başladı.

³ “ 11 Eylül Sonrasında Dünya: Ulus Devlet, Küreselleşme ve Terörizm”, 15.10.2008 <http://www.tusiad.org/yayin/gorus/49/5.pdf>

⁴ Ignatieff, **Sanal...**, s. 179-181

NATO Genel Sekreteri Javier Solana 27 Mart 1999’da yaptığı açıklamada harekâtı Yugoslavya ordusu ve polis güçlerinin Kosova’daki saldırılarını durdurmak, insanların acı çekmesini önlemek ve bölgedeki barış ve istikrarı bozan unsurları ortadan kaldırmak ve Rambouillet anlaşmasının siyasi çözüm ve barışa giden tek yol olduğunu Miloseviç’e göstermek olarak tanımlamaktadır. Miloseviç ise kendi topraklarında NATO askerlerinin bulunmasının itibarına zarar vereceğini düşündüğü için anlaşmaya yanaşmıyordu.⁵ Ancak bu harekât bu sayılan amaçların dışında stratejik hesaplara dayandırıldığı yönünde eleştirilere maruz kalmıştı. Çünkü yapılan hava harekâtı kara harekâtıyla desteklenmediği için bir bakıma etkisiz kalmıştı. Dikkat çeken bir diğer unsurda operasyonların Sırpların etnik kıyım yaptığı bölgede değil de diğer bölgelerde başlamasıdır. Buda etnik temizlik hareketinin hız kazanmasına neden olmuş, Arnavutların daha fazla zarar görmesinden öteye gitmemiştir. Bu koşullar altında da NATO’nun “Kararlı Güç Harekâtı” sorgulanmaya başlanmıştı.

Avrupa ülkeleri savaşa katılmak istememişlerdi. Bosna’da Müslümanlara karşı vurduymazlıkları İslam Ülkeleri ve diğer ülkelerde kendilerine karşı bir güvensizliğe neden oldu. AB ve NATO’nun varlığı sorgulanmaya başladı, NATO’nun gereksizliği ve dağılması yönünde söylemler artmaya başlamıştı. Sırpların 45 sivilin ölümüne sebep oldukları Racak katliamı ise soruna tarafsız kalınamayacağını Batılı ülkelere göstermişti. Sırp katliamı UÇK’nın yaptığını ve ölen kişilere sivil kıyafet giydirdiklerini söylemişlerdi. Ancak bu söylemlerin yalan olduğu Bosna-Hersek’te de Sırpların aynı şekilde eylemler gerçekleştirdikleri bilinmekteydi.⁶ Düşüncelerin böyle karmaşık olduğu bir ortamda Kosova Savaşı patlak verince ve AB ve Amerika basınında bu soykırım yüksek sesle konuşulmaya başlanınca NATO beklediği fırsatı bularak “Kararlı Güç Harekâtı”nı başlatacak zemin hazırlanmış oldu. Harekat öncesinde Birleşmiş Milletler tarafından Miloseviç’e uyarı verilmesine rağmen Miloseviç eylemlerinden vazgeçmemişti. Böylece ABD

⁵ Emiroğlu, **Soğuk Savaş Sonrası**,...,s.192

⁶ Emiroğlu, **Soğuk Savaş Sonrası**,...,s.179

tüm dünya ülkelerine üstünlüğünü ispatlama ve demokratik ülke görünümünü çizme fırsatı bulmuş oldu.

3. ULUSLARARASI ANLAŞMALARDA KOSOVA'NIN YERİ

3.1. DAYTON ANLAŞMASI

ABD ve AB ülkelerinin müdahalesiyle Bosna Savaşı Aralık 1995'te sona erdi. 1-21 Kasım tarihleri arasında Hırvatistan Devlet Başkanı Franjo Tuğman, Sırbistan Devlet Başkanı Slobodan Miloseviç ve Boşnakları temsilen Alija İzzetbegoviç ABD gözetiminde barış koşullarını görüştüler.⁷ Görüşmeler sonucunda Dayton Anlaşması 21 Kasım 1995'te Paris'te imzalandı. Bu anlaşmaya göre Bosna Hersek Sırlar, Boşnaklar ve Hırvatlar arasında bölünmüştü. Ancak Antlaşmada Kosova ile ilgili tek bir hükme yer verilmemişti. Kosova, Antlaşmanın yapıldığı dönemde gündeme bile alınmamıştı. Dayton Anlaşmasında Kosova'nın yer almamasında en büyük etken Miloseviç'tir. Miloseviç Kosova'yı gündemden çıkartmayı başararak Bosna'da kaybettiğini Kosova'da kazanmayı amaçlıyordu. Kosovalı Arnavutlar savaşın son dönemlerinde Yugoslavya'daki savaşı durdurmak ve barışı sağlamak için yapılan uluslararası arabuluculuk çabalarının içinde Kosova meselesinin de çözüme kavuşturulmasını istiyorlardı. Kosovalı Arnavutlara göre çözüm uluslararası alanda gerçekleşmeliydi. Bu dönemde Kosova'nın lideri İbrahim Rugova şiddete karşı bir tavır takınarak sorunun diyalog içinde çözülmesini istiyordu. Bu tavrı ile Batılı ülkeler ve arabulucular tarafından takdir topluyordu. Ancak ne Rugova'nın politikası ne de Batının övgü dolu tavırları Kosova sorununun uluslararası gündeme taşınmasında etkili olamamıştı.⁸ Kosova sorununun gündeme alınmamasının bir diğer nedeni de Batılı güçlerin Miloseviçi bir an önce barışa ikna ederek, bir anlaşmaya varmak istemeleriydi. Bosna'daki etnik temizliğin bir an önce sona ermesini istiyorlardı. Bu nedenle de anlaşmaya engel olacak sorunlara değinmekten

⁷ Caner Sancaktar, Bosna Antlaşmasının 10. Yılında Bosna Hersek, 12.01.2009 www.tasam.org. tr.

⁸ Yürür, **Geçmişten Günümüze...**, s. 88

kaçınıyorlardı. Miloşeviç anlaşmayı imzaladığında artık Batı için barışçı bir lider olarak tanımlanıyordu. Buna karşılık İbrahim Rugova'nın itibarı sarsılmıştır.

Dayton Antlaşması imzalandıktan sonra Sırbistan ve Karadağ'ın oluşturduğu yeni Yugoslavya'ya uygulanan uluslararası ambargonun kaldırılması ve ilişkilerin büyükelçilik seviyesine çıkartılması gündeme gelmişti. Bu gelişmeler ortaya çıkınca Kosovalı Arnavutlar Kosova meselesinin bir çözüme kavuşmadan ambargonun kaldırılmasına karşı çıktılar. Arnavutlar, Batılı ülkeler ve ABD'den Kosova'yı bir çözüme kavuşturmadan ambargoyu kaldırmamaları talebinde bulundular. Ambargo kaldırılacaksa da şartlı olarak kaldırılmalıydı. Bunun üzerine Dayton Antlaşmasına bir madde eklendi ve Sırbistan Kosova'daki insan hakları ihlallerini bir sonuca bağlayana kadar yaptırımların kaldırılmayacağı hükmü kabul edilmişti. Bu madde Dayton'da Kosova için sevindirici tek gelişmedir.⁹

Dayton Antlaşması ile Kosova'da dengeler değişmeye başladı. Kosova'daki silahsız mücadele yönteminin ve Rugova'nın izlediği politikanın sorgulanmasına neden oldu. Arnavutlar Kosova'nın ancak tam bağımsız olduğunda sorunlarına çözüm bulmuş olacaklarına inanmaya başladılar. Dayton Antlaşmasının imzalanmasından sonra Rugova ve Miloseviç Eylül 1996'da İtalyan Katolik hayır kurumunun arabuluculuğu sayesinde bir görüşme yaptılar. Arnavutların eğitimi için okul, üniversite binası yapılmasına yönelik bu anlaşma herkesi şaşırtmıştı. Ancak verilen taahhütlerin yerine getirilmemesi bu görüşmeyi Miloseviç'in Rugova'ya olan güveni sarsmak için yaptığını göstermiştir.¹⁰

Dayton Anlaşması Kosova'ya yer vermeyen bir anlaşmaydı. Miloseviç Kosova'nın anlaşma metninde yer almaması koşuluyla barış masasına oturacağını belirtmişti. Böylece İbrahim Rugova'nın pasif direniş politikasının bir anlamı kalmamıştı. Durum böyle olunca Rugova karşıtları daha da arttı. Bu ortama tepki sonucu ortaya çıkan Kosova Kurtuluş Ordusu UÇK, Sırp saldırılarına meşru müdafaa olarak silahla karşılık verme yanlısıydı. 1993 yılında kurulan UÇK 1997'de etkin

⁹ Şule Kut, **21. Yüzyılın Eşiğinde Balkanlar**, Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayınları, Ankara, 2000, s.11

¹⁰ Malcom, **Kosova ...**, s. 410

olmaya başladı. UÇK'nın amacı Kosova sorununu uluslararası gündeme taşıyarak Batı'nın desteğini sağlamaktı. UÇK'nın basın sözcüsü Yakup Krasniçi UÇK'yı bağımsızlığı hedef edinen milli ve siyasi bir teşkilat, üyelerini hürriyet savaşçıları olarak tanımlamakta ve ülkesini savunurken dökülen kanların bedeli olarak kendi kaderlerini kendileri tayin etme hakları olduğunu savunmaktaydı.¹¹

UÇK Rugova yönetimine karşı çıkıyordu. Çünkü Rugova yönetiminin Sırp gizli servisinin bir oyunu olduğunu düşünüyorlardı. 1999 Kosova savaşı sırasında UÇK Kosova'nın gerçeği ve savaş boyunca da umudu olmuştur. Batı Avrupa'daki Arnavut gurbetçilerden de maddi olarak destek almışlardı.

3.2. RAMBOULET GÖRÜŞMELERİ

Kosova'nın geleceğini belirleme sürecinde ABD, Rusya, İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya'nın oluşturduğu altı üyeli Batı Temas Grubu, 5 Şubat 1999'da Sırp ve Arnavutları sorunlarına çözüm bulmak amacıyla Fransa'nın Rambouilet Şatosu'nda bir araya getirmiştir. Görüşmelerde Arnavutları temsil etmesi için heyetin başına Haşim Taçi getirilmişti. Hazırlanan barış planı uzun bir müddet tartışılmıştı. Rambouilet Bildirisi 7 bölümden oluşan 82 sayfalık bir bildiriydi. En önemli kısım ise son bölümüydü. Bu bölümde "Kosova'da nihai çözüme karar vermek için uluslararası bir toplantı yapılacağı" açıklanıyordu. Çok Uluslu Askeri Güç başlığı altında, NATO'nun antlaşmaya uyulmasını sağlamak üzere bölgede konuşlandırılacağı belirtiliyordu. Sırp ise bu maddeye egemenliklerinin ihlali gerekçesiyle şiddetle karşı çıkmışlardı.

Görüşmelerde Avrupalıların Kosova tarafının önüne sürdüğü plan Sırpın Kosova'dan askerlerini çekmelerine karşılık Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK) milislerinin dağıtılması ve Kosovalıların tam bağımsızlık fikrinden vazgeçmeleriydi.

¹¹ Alkan, **Dağılan Yugoslavya...**, s.88

Yani bir bakıma Sırlardan çok Kosovalı Arnavutlara karşı dayatmacı bir tutum izleniyordu.

Paris'teki görüşmelerin yeni başladığı günlerde, Kosova hükümeti adıyla faaliyette bulunan siyasi organizasyon içinde Savunma Bakanı Halil Bicaj İstanbul'daydı ve bazı basın toplantıları düzenledi. Düzenlenen basın toplantısında kendisine Avrupa Birliği Temas Grubu'nun UÇK milislerinin dağıtılması planı hakkında soru soruldu. Bu soru üzerine Bicaj, UÇK'nın varlığının bir garanti olduğunu dile getirdi ve Kosova halkının da askersiz kalmak istemeyeceğine dikkat çekerek UÇK'nın tasfiye edilemeyeceğini ifade etti.

Temas Grubu, UÇK milislerinin dağıtılmasını buna karşılık Sırların askerlerinin Kosova'dan çekilmelerini teklif ediyordu. Yani UÇK milisleri dağıtılacak, onların silahları ellerinden alınacak ama Sırp askerleri dağıtılmayacak, sadece geri çekileceklerdi. Kosovalılar ise tam bağımsızlık fikrinden vazgeçeceklerdi. Yani Kosova üzerindeki Sırp saltanatı aynen devam edecekti. Dolayısıyla bugün oyun icabı çekilen Sırp güçlerinin yarın yeniden Kosova'nın her tarafına yayılarak tekrar katliamlar başlatmaları zor olmayacaktı. NATO'nun bölgeye asker göndermesi de geçici bir çözüm olabilir ama sürekli bir güvence olamazdı. Çünkü NATO bu konuda bir güven oluşturamamıştı.

Paris'te yürütülen görüşmelerde Sırlara karşı bir de zaman sınırlaması konmuştu. Yani belirlenen sürenin bitimine kadar Sırlar anlaşmaya yanaşmazlarsa NATO müdahale edecekti. Bu sürenin sonuna yaklaşıldığı sırada birçokları heyecanlanmaya başlamıştı. Basın yayın organları da "geriye sayım başladı" diye gelişmeleri gayet heyecanlı vermeye çalışıyorlardı. Ancak süre dolduğunda Sırlara verilen süre uzatıldı. Ek sürenin sonuna yaklaşıncı da bu kez Temas Grubu, Arnavutları suçlamaya başladı ve NATO adına yapılan açıklamalarda: "Eğer Kosovalılar tam bağımsızlık fikrinden vazgeçmezlerse NATO müdahale etmeyecektir" dendi. Bu açıklamalardan baskıyla karşı karşıya kalanların gerçekte Sırlar değil Kosovalılar olduğu anlaşılıyordu. Ama Avrupa ve onun askeri organizasyonu NATO siyahı beyaz göstererek kendi hesabına puan kazanmaya

çalışıyordu. Ancak bu tutum Avrupa Birliği ve NATO'nun Kosova meselesinde samimi olmadığı inancını Kosovalı Arnavutlar arasında yaymaya başlamıştı.

4. BAĞIMSIZLIKTA UÇK'NIN ROLÜ

Avrupa'nın en yoksul ülkesi olan Arnavutluk savaş boyunca daha da yoksullaşmıştı. Yönetimin komünizmden ayrılıp demokratikleşme çabaları da sonuç vermemişti. 1997'de yatırım projeleri de başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Ekonomik yönden çöküntü toplumsal hayatta da karmaşanın artmasına neden olmuştu. Ordu dağıtıldı ve devletin silah depoları halk tarafından basıldı. Bu silahlar Arnavutlukta eğitilen Kosovalı gerillaların eline geçti. Makedonya ile Yunanistan'da da sayıca fazla olan etnik Arnavut nüfus bir gün büyük bir Arnavutluk devleti kurup Kosova ile Arnavutluk'u birleştirmeyi hayal ediyorlardı.

Arnavutluk ve Kosova dışında yaşayan işçi Arnavut mülteciler aralarında, Kosova Kurtuluş Ordusu UÇK adlı küçük bir grup oluşturular. Bu grup Kosova'daki Sırp askerine karşı direniş gösterebilmek için silah toplamaya başladı. Vur kaç taktiği ile Sırlara karşı Kosova'yı savunacaklardı. UÇK ilk olarak Kosova sınırına yakın merkezlerden hareket geçip, Sırp asker ve yetkililerini öldürmeyi amaçlıyordu. Kosova Kurtuluş ordusu eğitimsiz amatör gönüllülerden oluşuyordu. UÇK'nın eylemlerine karşı Sırp askeri inzibatı UÇK gerillalarına yardım eden köylere saldırıyorlardı. Şubat 1998'de Sırların yaptığı saldırılar sonucunda Drenitsa bölgesinde seksen sivil hayatını kaybetti. Bu katliam sonucunda bütün Kosova halkı ayaklandı. Bu katliam pasif direnişin sonunu getiren olay oldu. Bu tarihten sonra kitlesel silahlı mücadele başlamış oldu. UÇK halkın desteğini alarak saldırıya geçti ve ülkenin üçte birini ele geçirdi. Bu başarıdan cesaret alan UÇK Orahovica'yı işgal etti ancak bunun üzerine Sırp direnişi ile birlikte Miloşeviç bir karşı saldırı başlattı 200 bin sivil evlerinden dağlara sürüldü.¹²

¹² “Kosova'da Sorun Statü Belirsizliği”, 15.12.2008, <http://www.ntv.com.tr>

UÇK Sırp askeri ve inzibatlarını hedef alan saldırılar gerçekleştiriyor bunun sonucunda da Kosovalı siviller zarar görüyordu. Gerekli askeri donanımdan yoksun olmalarına rağmen köy ve kasabalara özgürlük vaat ediyorlardı. UÇK köy ve kasabalardan çıkar çıkmaz yerleşimciler Sırp baskınlarına maruz kalıyordu.

UÇK başlangıçta kırsal bir örgütlenmeydi. Daha sonra halkın destek vermesi ile meşruiyet kazanmış ve meşruiyet kazanımında Sırp'ların uyguladığı etnik kırım politikasının etkisi çok büyüktür. ¹³NATO hava harekâtından sonra Haziran 1999'da Kosova'ya giren NATO uluslararası güvenlik gücü (KFOR) ile Kosovalı Arnavutların oluşturduğu savunma gücü UÇK arasında teknik işbirliği antlaşması imzalandı. Anlaşma ile UÇK tamamen silahsızlandırılıyor, Kosova koruma gücü haline dönüştürülüyordu. 1 Şubat 2000 yılında UÇK kendine Kosova Savunma Birlikleri (TMK) adını vermiştir.

UÇK, TMK adını aldıktan sonra hizmet alanında da değişiklikler yapılmıştır. Bu yeni oluşumla birlikte TMK'nın görevleri arasında, doğal afetlere müdahale etme, arama ve kurtarma faaliyetlerini icra etme, insani yardım faaliyetlerine katkıda bulunma, mayın temizleme faaliyetlerine yardım etme, altyapının ve konutların yeniden inşasına yardım etmek gibi sivil savunma teşkilatına yönelik konular bulunuyordu.

5. KOSOVA BAĞIMSIZLIĞINI İLAN EDİYOR

Uluslararası Hukukta bir devletin ortaya çıkabilmesi için bazı şartlara ihtiyaç vardır. 1933 tarihli Amerikan Devletlerarası Montevideo Sözleşmesinin 1. maddesine göre bir siyasi birimin devlet olarak ortaya çıkabilmesi için ülkesi, halkı ve egemen bir otoritesi olması gerekmektedir. Tek başına bu şartlar bir devletin oluşmasında yeterli görülmemektedir. Buna ilave olarak kurulduğu anda uluslararası hukukun bir kuralı ile çatışmıyor olması, bağımsızlığını kendi kaderini tayin hakkını

¹³ Emiroğlu, *Soğuk Savaş Sonrası*,...,s.159-160

kullanarak kazanması ve uluslararası toplum tarafından tanınması gerekmektedir. Bu şartlar altında Kosova'ya bakıldığında şartların bir kısmını gerçekleştirdiği görülmektedir. Kosova, sınırları belli bir ülkesinin olması, iki milyonun üzerinde nüfusa sahip olması ve egemen bir siyasi yapıya sahip olması nedeniyle devlet olmanın asgari şartlarını yerine getirmektedir. Ancak 1244 sayılı Birleşmiş Milletler kararının yürürlükte olması ve BM Şartında yer alan toprak bütünlüğü ilkesi dikkate alındığında bağımsızlığın sorunlu olduğu görülmektedir. Diğer yandan Kosova'nın yönetsel kurumlarını oluşturması ve pek çok devletle anlaşmalar imzalaması kendini ispatladığının bir kanıtı olarak değerlendirilmelidir. Kosova bağımsızlıktan önce uluslararası toplum tarafından destekleniyordu. Bağımsızlık sonrası da bu destek artarak devam etmiştir. ABD, Afganistan, Türkiye ve bazı AB ülkelerinin Kosova'nın bağımsızlığını ilanının hemen ardından tanımaları Kosova'nın uluslararası alanda yalnız bırakılmayacağını ve uluslararası ilişkilere girmeme gibi bir niyetinin olmadığını en büyük ispatıdır.¹⁴

Kosova 1999 yılında yaşadığı talihsiz soykırım hareketiyle dünya sahnesinde gündemi meşgul eden bir yere oturmuştu. 1999 NATO Harekâtı sonucunda Birleşmiş Milletler siyasi ve ekonomik kontrolü eline geçirerek yönetimi de Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu UNMIK'e devretmişti. Bu sistem içerisinde ise KFOR askeri görevi devralmıştı; ancak KFOR içerisinde NATO üyesi olmayan ülke askerlerinin de olması dikkat çekiyordu. UNMIK yönetimi devraldıktan sonra Kosova'da demokratik bir ülkenin sahip olması gereken kurumlar yavaş yavaş oluşturulmaya başlanmış, UÇK ise silahsızlandırılmış ve siyasi alan içerisinde görev verilmişti. UNMIK demokratik yönetimin gelişmesini, yönetimin kanunlar çerçevesinde yerine getirilmesini, hareket serbestliğini, azınlık haklarının korunarak geliştirilmesini, mülkiyet hakkını, kültürel varlıkların korunmasını, ekonominin düzeltilmesini ve etnik gruplar arasındaki diyalogun geliştirilmesini sağlamıştı; ancak yapılan bu icraatların hepsinin başarılı olduğu söylenemez. Sırp ve Arnavutların hala birbirlerini "öteki" olarak görmeleri UNMIK'in etnik gruplar

¹⁴ Enver Bozkurt, Uluslararası Hukuk Bakımından Yeni Devletlerin Ortaya Çıkışı, 12.02.2009, <http://www.usakgundem.com/yorum/214/uluslararasi-hukuk-bakimindan-yeni-devletlerin-ortaya-çikisi.html>

arasındaki iletişimi geliştirme çabalarının boşa çıktığını gösterdi. Çünkü tarihi süreç içerisinde oluşan bir düşmanlığı yıkmak yine zamanın yardımıyla olacaktı. Aynı zamanda Sırların Kosova'yı kaybetmelerinin sebebinin Arnavutlar olduğunu düşünmeleri göz ardı edilmemelidir.

Kosova'nın geleceği BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın çabaları ile 2005 yılında tekrar gündeme geldi. 2005 Haziranında NATO daimi temsilcisi Büyükelçi Kai Eidi BM Özel Temsilcisi olarak Kosova'ya atandı. Eidi göreve geldikten sonra Kosova ile ilgili bir rapor hazırlayarak 7 Ekim 2005'te BM'ye sundu. Eidi raporunda Kosova ile ilgili olan tüm devletlerin görüşlerini ortaya koymalarını ve bu görüşler sonucunda kalıcı bir çözüme ulaşılabileceğini belirtiyordu; ancak Sırlar Kosova ile ilgili her türlü raporun Kosova'ya bağımsızlık getireceğini tahmin ettiklerinden dolayı her türlü çözüm önerisine olumsuz bir şekilde karşılık veriyorlardı. Kasım 2005'te BM Genel Sekreteri Kofi Annan Finlandiya eski Cumhurbaşkanı Martti Ahtisaari'yi BM Kosova Özel Temsilcisi olarak atadı.¹⁵ Martti Ahtisaari'nin göreve başlaması ile 2006 yılında Kosova'nın statüsü ile ilgili çalışmalar hız kazandı. Kosovalı Arnavutlar ile Sırlar arasında müzakereler başladı. 17 Mart 2006 tarihinde başlayan görüşmeler Avusturya'nın başkenti Viyana'da gerçekleştirildi. Görüşmelerde Kosova Hükümetinin Sırbistan'dan ayrılması amaçlanmıştı. Martti Ahtisaari Kosova Sorunu ile ilgili tüm tarafların görüşlerini alarak müzakerelere yön vermeyi amaçlamıştı; ancak Kosovalı Arnavutlar ve Sırlar çözümün sadece kendi istekleri çerçevesinde gerçekleşmesini istiyorlardı.

Sırlar Kosova'nın bağımsız olmasına kendi toprak bütünlüklerine bir tehdit oluşturduğu gerekçesiyle karşı çıktılar. Bunu da BM sözleşmesine ve Helsinki Nihai Senedi'nde yer alan "toprak bütünlüğü" ilkesine dayandırdılar; ancak Sırlar bağımsız olan bir ülke diğer ülkeler tarafından tanınırsa kendisinin o saatten sonra yapacağı bir şey olmadığını göz ardı etmişti. Ayrıca Sırlar Kosova'nın Yugoslavya'nın kuruluşunda kurucu bir federe cumhuriyet olarak yer almadığı için bağımsız olamayacağını savunmuştu.

¹⁵ Mihriban Demir, Kosova Sorunu ve Nihai Statüsüne İlişkin Yaklaşımlar, 12.09.2008, www.usakgundem.com/makale.php?id=304

Sırlar Kosova'nın Sırbistan'a bağlı özerk bir bölge olarak kalmasını istiyorlardı; ancak geçmişte dağılan Yugoslavya'nın özerk bir bölgesi olan Kosova'nın Soğuk Savaşın ardından Sırbistan Federe Cumhuriyeti'nin özerkliğini kaldırması ve bölgenin Sırbistan Federe Cumhuriyeti'ne bağlandığının ilan edilmesi Sırların bu isteğinin gerçekleştirilemeyeceğinin bir kanıtıydı. Bu isteğin karşılanmayacağını anlayan Sırlar tavırlarında ve taleplerinde değişikliğe gittiler. Çabalarının bölgede hiçbir işe yaramayacağı ve Arnavutların bağımsız olacaklarını anladıkları zaman Kosova üzerindeki özerklik isteklerini “özerklikten fazla bağımsızlıktan az” şeklinde değiştirdiler. Bu isteğe göre Kosova kendi demokratik kurumlarına sahip olacak; ancak Sırbistan ülke ve bölge üzerindeki egemenliğine devam edecekti.¹⁶ Bunun yanında Sırlar Kosova'nın askerden arındırılmasını, para, gümrük, maliye ve sınırlar bakımından Sırbistan'a bağlı olmasını BM'de Sırbistan ve Kosova'nın Sırbistan adı altında temsil edilmesini ve dışişleri ve savunma alanlarında ortak politikalar üretilmesini istiyorlardı.

Sırların en büyük hayali Büyük Sırbistan Cumhuriyetini kurmaktı. Önce Karadağ'ın bağımsız olması ardından Kosova'nın bağımsızlık talebi bu hayali yıkarak yerine “Büyük Arnavutluk”un kurulması korkusuna bırakmıştı. Sırlara göre Kosova bağımsız olur ve diğer ülkeler tarafından tanınırsa Arnavutların, Arnavutluk ve Kosova olmak üzere iki devleti olacaktı. Böylece Arnavut milliyetçilerinin “Büyük Arnavutluk” hayali gerçek olacaktı ve Balkanlar'da yeni bir dönemin başlangıcı olacaktı.¹⁷ Büyük Arnavutluk, Kosova, Batı Makedonya, Güneybatı Yunanistan, Doğu Karadağ gibi Arnavutların yaşadığı bölgelerin birleşme kararı almaları sonucu kurulacak ve Arnavut Milliyetçiliğine hız kazandıracaktı. Geçmişte Hatay'ın Türkiye ile birleşme kararı alması ve bağımsızlık kutlamalarında Kosovalı Arnavutların, Arnavutluk bayrakları taşımaları ileride Kosova'nın da Arnavutluk ile birleşeceği yolundaki görüşlere kanıt olarak sunulmaktadır.¹⁸ Sırlar bu korkularını

¹⁶ Bilgin Çelik, ‘Kosova’nın Geleceği Üzerine, 25.09.2008, http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova_Sorunu.html

¹⁷ Bilgin Çelik, ‘Kosova’nın Geleceği Üzerine, 25.09.2008, http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova_Sorunu.html

¹⁸ Anıl Çeçen, Büyük Arnavutluk Projesi, 2023 Dergisi, Mart 2008, Sayı: 83, s.17

ileri sürerek Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkarken bölgenin ancak Sırbistan'a bağlı ve geniş çapta özerkliğe sahip bir yer olabileceğini savunmuşlardı.

Kosova'nın geleceğini belirleme sürecinde ABD, Rusya, İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya'nın oluşturduğu Temas Grubu Kosova'nın bölünmesine, bir başka ülkeyle ve 1999 öncesi yani Sırbistan egemenliği altına girmesine izin vermeyeceklerini belirttiler.¹⁹ Temas Grubunun kararlı olması Sırp'ların geri adım atmasına, Kosova'nın Kuzeyinin Sırbistan'a bağlanması şartıyla Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkmayacaklarını açıklamalarına neden olmuştur.

Arnavutluk Kosova'nın bağımsız olmasını istiyordu. Çünkü Arnavutluğun amacı Balkanlarda yaşayan Arnavutları bir çatı altında toplayarak "Büyük Arnavutluk"u yaratmak ve Balkanların geleceği hakkında daha fazla söz sahibi olmaktı. Kosova'da ne kadar koparılmış olsa da Arnavutluğun doğal bir parçasıydı. Eskisi gibi bölünmüş parçalanmış Arnavutluk yerine bir çatı altında bulunan doğal sınırları belli Arnavutluk kurulmalıydı. Sırp egemenliğinden her türlü hakları sınırlandırılmış Kosovalı Arnavutlar ancak bağımsız olduklarında Sırp zulmünden ce Miloseviç'in baskısından kurtulabilirlerdi. Arnavutlara göre Balkanlar bölgesinin istikrara kavuşması için Kosova'nın bağımsız olması gerekiyordu.

Kosova'nın denize çıkış noktası olan ve 2006 yılında bağımsız olan Karadağ, Sırp yanlısı bir tutum sergileyerek bağımsızlığa karşı çıkmaktaydı. Çünkü Karadağ içinde de Arnavutlar yaşamaktadır. Romanya da kendi sınırları içerisinde yaşayan Bulgar asıllı Roman vatandaşların bir gün Bulgaristan ile birleşmek isteyebileceği gerekçesiyle bağımsızlığa karşı çıkmaktaydı.

Makedonya için bağımsız Kosova, içinde barındırdığı Arnavut nüfus bakımından toprak bütünlüğüne tehlike oluşturmaktaydı²⁰. Makedonya nüfusunun %30'luk bir kısmının Arnavutlardan oluşması sebebiyle Kosova'nın

¹⁹ Mirzet Mujezinovic, 'Kosova'nın Bölünmesi Sorununun Çözümü Olabilir Mi?' 30.10.2008 <http://www.turkishweekly.net/turkce/yazarlar.php?type=12&id=291>

²⁰ Pınar Yürür, Kosova'nın Bağımsızlık Süreci, Bölgesel ve Küresel etkileri, **2023 Dergisi**, Mart, 2008, Sayı:83, s.25

bağımsızlığından çekiniyordu. Ülkenin batısındaki Arnavutların Kosova ile birleşmek isteyebileceklerinden korkuyorlardı. Makedonya komşusu Yunanistan ile sınır sorunu yaşarken bir de Kosova ile sorun yaşamak istemiyordu. Makedon yöneticiler Kosova'nın Batı Makedonya'yı isteyeceği gerekçesiyle korkuyorlardı. Bu yüzden Makedonya ve Sırbistan aynı görüşte birleşiyorlardı.

Sırp yanlısı Yunanistan'da Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkan ülkeler arasındaydı. Yunanistan'ın korkusu Kosova'nın bağımsızlığının Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde de sorunlar yaşanmasına sebep oluşturabileceği yönündeydi. Ayrıca Yunanistan'ın batısı ve kuzeybatısında Arnavut çoğunluğun yaşaması ileride Yunanistan'ın başını ağrıtabilecek sorunlara yol açabilirdi. Bu nedenle bağımsız Kosova'nın varlığı Yunanistan için büyük bir tehlikeydi.²¹

Arnavutlar ve Sırp'lar çözüm önerilerinde birbirlerinin tersi görüş bildirirken Avrupalı ve Amerikalılar Rusya'yı karşılarına almak istemiyorlardı. Buna rağmen Kosova'nın bağımsızlık sürecine girdiğini ve geri dönüşü olmadığını biliyorlardı. Rusya'yı sorunun dışında bırakmamak için çözüm arayışlarında Rusya'nın da görüşünü alıyorlardı. Böylece Rusya'nın tepki vermesini engellemeyi amaçlamışlardı. Ancak Rusya Soruna çözüm bulmak için Sırp görüşü yönünde karar alınmasını istiyordu. Rusya'nın bu tutumu görüşmelerin sonuçsuz kalmasına sebep oluyordu.

Balkan ülkeleri ve küresel aktörlerin Kosova'nın bağımsızlığı yönünde farklı görüşler bildirmeleri bir yana 2 Şubat 2007 tarihinde BM Kosova Özel Temsilcisi Martti Ahtisaari Kosova'nın statüsü için bir plan hazırlayarak sorunun tarafı olan devletlere sundu. 60 sayfayı bulan ve içerisinde bağımsızlık kelimesi geçmeyen bu plana göre Kosova aşamalı bir şekilde bağımsızlığa kavuşuyordu.²² Rapora göre;

- Kosova, kendi kendini yönetme hakkına sahip olmalı ve uluslararası antlaşmalara taraf olabilmelidir.

²¹ Yürür, **Kosova'nın Bağımsızlık Süreci**,...s.25

²² Yavuz, **Balkanlaşan**,...s.11

- Kosova uluslararası örgütlere katılabilmelidir.
- Kosova'daki sivil ve askeri konuları düzenleyebilmek, barış ve statükoyu korumak için uluslararası örgütler bu ülkeye sivil ve askeri görevliler gönderebilmelidir.
- Kosova uluslararası kuruluşlar aracılığıyla aşamalı olarak bağımsızlığa kavuşmalıdır.
- Kosova kendi bayrağı, forsu ve milli marşına sahip olabilecek.
- Kosova başka bir devletin toprağından hak talep etmeyecek, başka bir devletle veya başka bir devletin belli kısımlarıyla birleşmeyi talep etmeyecek.
- Ekonomik olarak ise Sırbistan'ın dış borcunun Kosova'ya düşen kısmını Kosova karşılayacaktı.

Son maddede belirtilen dış borç paylaşımı ile parçalanmanın ve yeni bir devletin ortaya çıkacağıının ispatı niteliğindedir. Ahtisaari raporunda Kosova'ya bağımsızlık veriliyordu ancak Kosova uluslararası topluluğa bağımlı hale getiriliyordu. Ahtisaari Raporu kontrol altında tutulabilecek bir Kosova'nın temellerini atıyordu.

Ahtisaari Raporu Kosova'daki azınlıklara uluslararası standartlarda hakların tanınacağını belirtirken bu alanda yetersiz kalmaktadır. Çünkü azınlık dillerinin kullanımı ve azınlıkların eğitimi konularında kesin yargıda bulunmazken genel ifadeler kullandığı için maddelerin istendiği şekilde yorumlanmasına izin vermektedir.

Ahtisaari raporuna göre AB Kosova'da özel bir temsilci bulduracaktı. Sırp kendilerini ilgilendiren sağlık hizmetleri, yüksek öğrenim ve ekonomik konularda kendi kararlarını alabileceklerdi. 6 yeni Sırp Belediyesi oluşturulacak, UNMIK görevini sivil yönetime devredecek ve yeni bir anayasa hazırlanacaktı. Uluslar arası örgüt temsilcileri sivil yönetim demokratik olarak işler hale gelince

bölgeden ayrılacaklardı ve böylece Arnavutlar ile Sırp azınlık arasında denge sağlanmış olacaktı.²³

Ahtisaari Planı Kosova'ya bağımsızlık öngördüğü için Sırp tarafından hemen reddedildi. Arnavutlar ise bağımsızlık için beklemek istemiyorlardı. BM Güvenlik Konseyinde ise Rusya Kosova ile ilgili AB ve ABD tarafından öne sürülen bağımsızlık tekliflerini reddediyordu. Ruslar Kosova'nın Sırbistan'a bağlı özerk bir bölge olmasını savunuyordu. Bu nedenle de görüşmelerin devam etmesini istiyordu. Bunun üzerine ABD, AB ve Rusya'nın önderliğinde oluşturulan Temas Grubu ile Kosova Sorunu üzerine 120 gün sürecek olan müzakerelere başlandı. Ağustos 2007'de başlayan müzakerelere 10 Aralıkta bitirme kararı verildi. Bu müzakereler sonucunda çözüme ulaşılması amaçlanıyordu. Bölgede istikrarın sağlanması için çözüme ulaşılması gerekiyordu.

Sırbistan ne kadar çabalasa da Kosova'nın bağımsız olacağını biliyordu. Amacı sadece bu süreci geciktirmektir. Bu sırada da Sırbistan Cumhurbaşkanı Boris Tadic, Başbakan Vojislav Kostunitsa Sırp halkını Kosova'nın bağımsız olmayacağı yönünde ikna etmeye çalışıyorlardı. Bir yandan da AB üyeliğini kaçırmamak için aşırıya kaçmamaya çalışıyorlardı.

120 günlük müzakere süreci devam ediyordu. Ancak Kosovalı Arnavutlar kendilerine bağımsızlık getirmeyecek hiçbir çözümü kabul etmeyeceklerini belirtirken Rusya ve Sırbistan bağımsızlığı geciktirmek için müzakerelere devam edilmesinde ısrar ediyorlardı.

Görüşmeler sırasında Sırbistan, Kosova ile sınırını oluşturan ve Sırpların çoğunlukta olduğu yerlerin Sırbistan'a bağlanması ile Kosova'nın bağımsızlığını tanıyacağını belirtmişti. Kosovalı Arnavutların tam bağımsızlık istekleri ve Sırpların buna olumsuz yaklaşması bu önerinin geri plana atılmasına neden oldu. Çünkü Kosova ABD ile işbirliği içinde olmak istiyorsa bağımsızlık tek çözümdü.

²³ Mihriban Demir, Kosova Sorunu ve Nihai Statüsüne İlişkin Yaklaşımlar, 12.09.2008. www.usakgundem.com/makale.php?id=304

120 günlük müzakere 10 Aralık 2007 tarihinde sona erdi ve beklendiği gibi herhangi bir sonuca varılamadı. Bu tarihten sonra Sırbistan ve Rusya müzakerelerin devam etmesini isterken ABD ve AB temsilcileri bir sonuç getirmeyeceğinde ısrar etmişlerdir. Temas Grubu ise müzakerelerin bitmesiyle birlikte BM Genel Sekreteri Ban-Ki Moon'a bir rapor sunarak bu raporda 120 günün sonunda Kosova sorununda taraf olan devletlerin bir uzlaşmaya varamadıklarını ve tarafların taleplerinden cayma yönünde geri adım atmayacaklarını belirtmişlerdir.²⁴

120 günlük müzakere sürecinden bir sonuç alınamayınca Ahtisaari planı yeniden gündeme alınmıştı. Rusya bu plana şiddetle karşı çıkarken ABD ve AB ülkeleri bu planı savunmaya devam etmişlerdi ve çözümün bu plan doğrultusunda olması gerektiğinde ısrar etmişlerdi. Ayrıca ABD ve AB, BM çerçevesinde bir çözüme ulaşılmazsa AB ve NATO çerçevesinde bir sonuca ulaşacakları yönünde Rusya'ya gözdağı vermişlerdi.²⁵

Miloseviç ve yandaşlarının Kosovalı Arnavutlara yönelik etnik temizlik hareketleri ABD ve AB basınında geniş yer bulunca AB ülkelerinin büyük bir kısmı bu vahşetin tekrar yaşanmaması için Kosova'nın tek kurtuluşunun bağımsızlık olduğuna inanıyorlardı. AB ülkelerinden Almanya, Fransa, İngiltere gibi ülkeler bağımsızlığın tek çözüm olduğunu savunurken, bağımsızlığın kendilerine zarar vermesinden korkan Yunanistan, Romanya, Slovakya, İspanya, Güney Kıbrıs gibi ülkeler ise karşı çıkmaktaydılar. Türkiye ise geçmişten gelen tarihi ve kültürel bağları ve aynı zamanda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için bir örnek teşkil edeceği düşüncesiyle bağımsızlığı savunanlar arasında yer almaktaydı.

Avrupa Birliği, Yugoslavya'dan ayrılan devletlerin uluslararası hukuka uygunluğunun denetlenmesi ve ayrılan devletlerin devlet olma özelliklerinin

²⁴ Mirzet Mujezinovic, Kosova Statüsü Müzakereleri'nin Sonu: Barışçıl Ayrılmaya Doğru Mu? 22.12.2008 <http://www.turkishweekly.net/turkce/yazarlar.php?type=12&id=323>

²⁵ Caner Sancaktar, Kosova Çıkmazı: Sonu Gelmez Müzakereler Sistemi?, 22.12.2008 <http://www.tasam.org/index.php?altid=1780>

incelenmesi için Badinter adı verilen komisyonu oluşturmuştur.²⁶ 1991 yılında Yugoslavya’da kurulan Badinter Komisyonu ülke içindeki olayları anlamak ve bir sonuca bağlamak için kurulmuştu. Badinter Komisyonu 7 Aralık 1991’de Yugoslavya’nın dağılma sürecinde olduğunu belirtmiş, 4 Temmuz 1992’de ise Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyetinin ortadan kalktığını açıklamıştı. Yugoslavya’nın durumu BM tarafından da kabul edilmişti. 1974 Anayasası da ortadan kalktığı için Yugoslavya’dan ayrılan devletlerin sınırları da Federal Cumhuriyetlerin iç sınırlarından geçirilerek çizilmişti. Federal sınırlar o ülkenin diğer devletlerle olan dış sınırı haline gelmişti.²⁷

Badinter Komisyonunun ortaya koyduğu sınırlar temelinde ve uluslararası hukuka uygun olarak Yugoslavya’nın dağılmasının ardından Bosna-Hersek, Makedonya, Slovenya ve Hırvatistan bağımsızlıklarını ilan etmişlerdi. Ancak Karadağ YSFC’nin kurucu cumhuriyetlerinden biri olmasına rağmen 2006 yılına kadar bağımsız olmamış, Sırbistan ile ortaklığı seçmişti. 2006 yılında yapılan halkoylaması sonucunda da bağımsızlığını ilan etmişti. Kosova’nın ise YSFC içerisinde self-determinasyon hakkı hiçbir zaman olmamıştı. Kosova ancak ve ancak Sırbistan’ın özerk bir bölgesi olabilmişti ve kurucu cumhuriyet olarak hiçbir zaman tanınmamıştı. Kurucu Cumhuriyet olması bir gün Arnavutlukla birleşmek istemesi anlamına geliyordu. Bu yüzden uluslararası hukuk gereğince Kosova Sırbistan’ın bir parçasıydı ve bağımsız olamazdı ve Kosova’nın bugünkü bağımsızlığı meşrulaştırıcı sebeplerin varlığına rağmen tartışmalı bir durumdu. Bu durum da bize göstermektedir ki bağımsız olmak isteyen ülkeler uluslararası arenada başat güç konumundaki aktörlerin desteğini almadan hiçbir sonuç elde edemeyeceklerdi. Kosova’nın bağımsızlığına destek bulmasının en önemli nedenleri ise Sırbilerin Arnavutlara uyguladığı vahşet, hak ihlalleri ve saldırılardı. 21. yüzyılda bir ülkenin

²⁶ Enver Bozkurt, Uluslararası Hukuk Bakımından Yeni Devletlerin Ortaya Çıkışı, 12.02.2009, <http://www.usakgundem.com/yorum/214/uluslararasi-hukuk-bakimindan-yeni-devletlerin-ortaya-çikisi.html>

²⁷ Sadi Çaycı., Erhan Türbedar., ‘Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Ayrılıkçılık: Kosova’nın Bağımsızlığı Emsal Teskil Eder Mi?’ **Stratejik Analiz**, Kasım 2007, s.27

bağımsız olması için gerekli kriterlerin belirsiz olması da Kosova'nın ve Balkanların geleceğinin ne olacağını da belirsiz hale getirmekteydi.

Kosova bağımsızlığa doğru yaklaşırken Kasım 2007'deki seçimlerde Kosova Demokrat Birliği Partisi galip gelmiş, UÇK'nın önemli isimlerinden Haşim Taçi Başbakan olmuştu. İbrahim Rugova'nın partisi Kosova Demokratik Birliği ise seçimleri kaybetmişti. Haşim Taçi göreve gelir gelmez amacının bağımsızlık olduğunu ve en kısa zamanda bu amaca ulaşacaklarını belirtmişti.²⁸ Sırplar bir yandan buna inanmak istemezken Arnavutların 2008 Şubatında bağımsızlık ilan etmek için hazırlık yaptıklarını da biliyorlardı. Rusya ve Sırbistan müzakerelerin devam etmesini isterken Kosova'nın bağımsızlığa doğru gittiğini anlamaları üzerine Kosova'da bazı toprakların kendilerine verilmesi karşılığında Kosova'nın bağımsızlığını tanıyacakları yönünde açıklamalarda bulunmaya başlamışlardı. Rusya ve Sırbistan'ın bu teklifine karşılık ABD Kosova'nın bağımsızlığını tanırsa Sırbistan'a ekonomik yardım yapacağı yönünde teklifte bulunmuştu.

Rusya Kosova'nın bağımsızlığının kaçınılmaz olduğu sinyallerini alınca BM Güvenlik Konseyini toplantıya çağırmış ancak Batılı güçlerin Kosova'nın bağımsızlığını destekledikleri ve müzakerelere devam etmeyecekleri gerçeği ile karşı karşıya kalmıştı.²⁹

17 Şubat 2008 Pazar günü Kosova Meclisi, Sırbistan'dan ayrıldığını ve bağımsızlığını ilan ettiğini tüm dünyaya duyurdu. Böylece Kosova, Balkanların yeni devleti olarak uluslararası alanda yerini almış oldu. Kosova halkı bağımsızlığı sokaklarda ABD ve Arnavutluk bayrakları ile kutladılar. Bağımsızlığı ilan etmek çözüm değildi. Kosova'nın diğer dünya ülkeleri tarafından tanınması gerekiyordu ve Kosova'yı ilk tanıyan ülke Kosta Rika, ardından da tabii ki ABD oldu. ABD'nin ardından Türkiye ve AB ülkelerinin çoğu Kosova'yı tanıdılar. Bağımsız Kosova'nın ilk Başkanı Fatmir Seydiu olurken, ilk Başbakan da Haşim Taçi olmuştur. Bağımsız Kosova Ahtisaari Planına uyarak BM ve AB'ye başvurarak Kosova'ya sivil bir

²⁸ Halis Ayhan, Kosova'nın Bağımsızlığının Doğallığı, **2023 Dergisi**, Mart, 2008, Sayı:83, s.35

²⁹ Türbedar, Büyük Finalde Kosova, 10.01.2009,
www.asam.org.tr/tr/yazigoster.asp?ID=1982&kat1=1&kat2=-58k

gözlemci heyeti ile polis misyonu gönderilmesi için başvurdu. Kosova Sırlara yeni Kosova Devletinin barışçı olduğunu ispatlamak istiyordu. KFOR ise hala güvenlikten sorumlu olarak Kosova'da bulunmaktaydı.³⁰

Kosova'nın bağımsızlığını ilk tanıyan ülkeler ABD, Türkiye, Afganistan, Arnavutluk, İngiltere, Fransa ve Kosta Rika gibi ülkeler olurken Kosova Başbakanı Haşim Taçi amaçlarının Bağımsızlığı BM tarafından tanınmış olan 192 ülkeden 100 ülkenin kendilerini tanıması olduğunu açıklamıştı. Kosova 100 ülke tarafından tanınırsa çoğunluğu yakalayarak uluslararası alanda kabul görüş olacaktı. Ancak Rusya, Çin, Kıbrıs Rum kesimi, Romanya ve İspanya gibi ülkelerin bağımsızlığa karşı çıkmaları ve Kosova'yı tanımayacaklarını belirtmeleri Kosova'nın BM ve AB'ye üyeliklerinde engel teşkil edeceği de göz ardı edilmemesi gereken bir gerçektir.

17 Şubat 2008 tarihinde Dünya Kosovalıların bağımsızlıklarını kutlarken Sırların Kosova'yı kaybetmelerinden duyduğu şaşkınlığı bir arada izledi. Sırbistan Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesine şiddetle karşı çıkmıştı. Sırp Başbakanı Vojislav Koştunitsa Kosovayı sahte bir NATO devleti olarak tanımlarken, Kosovanın bağımsızlığının ise 1999 yılındaki yasadışı NATO saldırısının bir eseri olduğunu savundu.³¹ Sırbistan Kosova'nın bağımsızlığının illegal olduğunu ve bağımsız Kosova'yı tanıyan devletlerle ilişkilerini gözden geçireceğini belirtmişti. Kosova'ya ekonomik ambargo uygulayacağını, Kuzey Kosova'da bulunan Sırları destekleyeceğini ve onların da kendi kurumlarını oluşturmalarına yardımcı olacaklarını belirtmişti. Sırbistan Kuzey Kosova'yı kendine bağlamayı amaç edindiğini de açıkça ilan etmişti.³² Ayrıca Kosova'nın bağımsızlığı Sırbistan iç siyasetinde de çalkantılara neden olmuş Cumhurbaşkanı Boris Tadiç, Başbakan Vojislav Kostunitsa'nın isteği ile erken seçim kararı almıştı. Cumhurbaşkanı Boris

³⁰ Mihriban Demir, Kosova Sorunu ve Nihai Statüsüne İlişkin Yaklaşımlar, 12.09.2008, www.usakgundem.com/makale.php?id=304

³¹ Mirzet Mujezinovic, Kosova'nın Bağımsızlığından sonra İstikrarı Sağlamak, 22.02.2009, <http://www.usakgundem.com/yorum/216/kosova'nin-bagimsizligindan-sonra-istikarari-saglamak.html>

³² Mihriban Demir, Kosova Sorunu ve Nihai Statüsüne İlişkin Yaklaşımlar, 12.09.2008, www.usakgundem.com/makale.php?id=304

Tadic'in amacı Sırbistan'ı AB üyesi olarak görmektir.³³ AB üyesi olan bir Sırbistan Avrupa'nın desteği ile birçok soruna çözüm bulabilecek ve daha demokratik bir ülke olacaktır. Boris Tadic bu amacı için Kosova'nın bağımsızlığı konusunda temkinli davranırken milliyetçi gruplar tarafından eleştiriliyor, vatan haini olarak suçlanıyordu. Başbakan Vojislav Kostunitsa ise Kosova'nın bağımsızlığını isteyen AB ile ilişkilerin sürdürülemeyeceğini ancak ve ancak Kosova'nın Sırbistan'a bağlılığı teyit edilirse AB ile müzakerelere girişileceğini kabul etmekteydi. İki lider arasındaki bu görüş ayrılığı ise çatışmalara neden olmakta bu da aşırı milliyetçi Sırp Radikal Partisi'nin işine yaramaktaydı.

Kosova'nın bağımsızlığının birinci yılında Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ülkelerin sayısı 59'a yükseldi. Ancak Kosova halen Sırbistan'ın müttefiki Rusya'nın engellemesi nedeniyle Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda temsil edilemiyor. Kosova'da ulusal birliğin sağlanması büyük önem taşıyor. Bugün itibariyle Kosovalı Sırp ve Arnavutlar birbirlerinden kopuk yaşamaya devam etmektedirler. Kosova Hükümetinin yaptığı birlik çağrılarında bazı Sırp temsilcilerin olumlu tavırları sorunun çözümüne katkıda bulunmaktadır.³⁴

Kosova Başbakanı Haşim Taçi, bağımsız Kosova'nın ilk yılını başarılı olarak değerlendirirken, tüm dünyanın Kosova'yı tanımamasını istedi. Yüzde 6'lık bir ekonomik büyüme yakaladıklarını, birçok kişiye istihdam sağladıklarını, onlarca okul ve kilometrelerce yol inşa ettiklerini anlattı. Cumhurbaşkanı Fatmir Seydiu da meclisteki konuşmasında Sırbistan'a, "İçişlerimize karışma" uyarısında bulundu. Bu uyarıya rağmen Belgrad'dan gelen 80 kadar Sırp milletvekili Kosova'nın kuzeyinde etnik olarak 'bölünmüş kent' Mitroviça'da bağımsızlığı kınayan bir bildiri yayınladı. Sırbistan Devlet Başkanı Boris Tadiç de ülkesinin hiçbir zaman Kosova'nın bağımsızlığını tanımayacağını söyledi. Kosova'da nüfusun yüzde 10'luk bölümünü oluşturan Sırp'lar, Kosova'yı bir ülke olarak kabul etmiyor. Son bir yılda Mitroviça'da

³³ Ayhan, **Kosova'nın Bağımsızlığı**,...s.34

³⁴ Kosova'da Tanınma ve Ulusal Uzlaşma Çabaları Sürecektir, 20.02.2009, <http://www.usakgundem.com/haber/29984/.html>

zaman zaman gerginlikler çatışmaya dönüştü. Kosova'da etnik bölünmüşlüğü yanı sıra en büyük diğer iki sorun ise zayıf ekonomi ve tanınma.

Kosova'nın bağımsızlığının devamı için Kosova'nın bölünmesinin engellenmesi ve Arnavutluk ile Kosova'nın birleşme senaryolarına karşı önlemler alınması gerekmektedir. Kosova'nın bölünmesi birçok etnik sorunu yeniden gündeme getirebilir, Balkanlarda şiddetin yeniden artmasına neden olabilir. Büyük Arnavutluk projesi ise Balkanları dünya gündemine yeniden taşıyarak Arnavutların yaşadığı tüm ülkelerde olumsuz gelişmelere sahne olabilecektir ve Balkanlar yeniden kan gölüne dönüşebilir. Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesinin ardından AB ve NATO'nun en önemli görevi ülkede barışı sağlamaktır. Mitroviça şehrinde etnik Sırp'ların BM ve NATO güçleriyle çatışmaları sorunların büyüyebileceğinin işaretiydi.³⁵

6. BAĞIMSIZLIĞIN DÜNYA ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Kosova'nın bağımsızlık ilanının ardından Batı mediasındaki hakim görüş YSFC'nin dağılma sürecinin Kosova'da başlayıp yine Kosova'da sonuçlanması ve bir daha da bölgede ayrılıkçı hareketlerin yaşanmayacağı şeklindeydi.

Kosova'nın Batılı ülkelerin desteğini alarak bağımsızlığını ilan etmesi tüm dünya ülkelerinde farklı şekilde algılanmıştır. İçerisinde ayrılıkçı gruplar barındıran ülkeler ise Kosova'nın bu gruplara örnek oluşturabileceği düşüncesiyle endişelenmektedir. Sırbistan ve Rusya Kosova'nın bağımsızlığına en çok karşı çıkan ülkelerin başında gelmektedir. Rusya Devlet başkanı Vladimir Putin 31 Ocak 2006'da yaptığı basın açıklamasında dünyadaki dondurulmuş sorunların çözümünde genel geçer kurallar bütünü oluşturulması ve her olayın ayrı ayrı ele alınması gerektiğini vurgulamıştı.³⁶ Rusya Kosova'nın kendi toprak bütünlüğünü de riske

³⁵ Kosova Gergin, Sırp'lar BM Polisi'yle Çatışıyor' <http://www.ntvmsnbc.com>

³⁶ Sadi Çaycı., Erhan Türbedar., 'Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Ayrılıkçılık: Kosova'nın Bağımsızlığı Emsal Teskil Eder Mi?' **Stratejik Analiz**, Kasım 2007, s.27

attığını düşünerek bağımsızlığı tanımayarak ve Kosova'nın BM'de üyeliğine karşı çıkmaktadır. Buna karşılık Rusya Kosova'yı kullanarak Batılı güçleri sıkıştırabileceğinin de farkındadır.

Rusya, Sovyetler Birliğine bağlı iken bugün bağımsız olmuş ve Rusya etkisinden kurtulmak ve Batı yanlısı politika takip etmek isteyen komşularında ayrılıkçı hareketleri desteklerken Kosova'nın bağımsızlığına kendi toprakları için tehlike oluşturduğunu savunarak karşı çıkmaktadır. Bu da Batılı güçler ve Rusya'nın komşularının dikkatini çekmektedir. Rusya Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkarken Moldova ve Ukrayna'yı ise kendi topraklarındaki Rusları bağımsızlık için destekleyeceğini her fırsatta söyleyerek tehdit etmektedir. Böylece Rusya Kosova'nın bağımsızlığını aslında kendi çıkarı için kullanmakta olduğunu ispatlamıştır. Rusya ve Sırbistan'ın diğer bir korkusu da ayrılıkçı bölgelerin Kosova'yı örnek göstererek merkezi hükümeti dışlayarak kendi başlarına karar almaya başlamalarının yaratacağı kaostur.

Kosova'nın bağımsızlığını tanımayan bir diğer ülke Azerbaycan'dır. Azerbaycan Dağlık Karabağ da yaşayan Ermeni çoğunluğunda Kosova'yı örnek göstererek bağımsız olmak istemesinden çekinmektedir. Ermenistan ise Dağlık Karabağ sorununun çözümlenmeyip Batının Kosova'ya destek vererek bağımsızlığı tanımamasını protesto etmektedir. Bu yüzden de Kosova'nın bağımsızlığını tanımamaktadır. Ermenistan her ne kadar belli etmese de Rusya'dan çekindiği içinde bağımsızlığı tanımamaktadır. Ancak Dağlık Karabağ ise Kosova'nın bağımsızlığının kendilerine örnek olduğunu merkez ülkenin onayını almadan da bağımsızlığın tanınabileceğini belirtmiştir.

Kosova ve Sırbistan arasındaki mücadeleye benzer bir durumda Afrika'da yaşanmaktadır. Batı Sahra bölgesi Kosova'nın bağımsızlığını örnek göstererek kendilerinin de bağımsızlıklarının tanınmasını istemiştir. Ancak Fas böyle bir

durumu kabul etmeyeceğini sadece otonomi verebileceğini her fırsatta dile getirmektedir.³⁷

Sırbistan Kosova'nın bağımsızlığını tanımayarak tehlikeli bir intikam planı hazırlığına girmişti. Kosova'daki Sırlara Kuzey Kosova'ya geçerek çoğunluğu sağlamalarını söylemişti. Böylece bölgenin ileride Sırbistan'a bağlanmasını sağlayabilecekti. Sırbistan'ın bu çağrısından sonra Kuzey Kosova'ya Sırp göçü artmıştı. Belgrad UNMIK'ten Sırların çoğunlukta olduğu bölgelerde Sırp nüfusun kendi yargı, polis, eğitim ve gümrük gibi kurumsal teşkilatların kurulabilmesi talebinde bulunmuştu. Bu da Sırları Kosova'dan intikam almaktan vazgeçmeyeceklerinin bir işaretidir. Ayrıca Sırbistan Mayıs 2008'de yapılacak seçimlerle birlikte Kuzey Kosova'da da yerel seçimlerin yapılacağını açıklayarak dikkatleri üzerine çekmişti. Ancak UNMIK yetkilileri böyle bir seçimin hukuksal bir dayanağının olmadığını açıklamışlardı.³⁸

Balkanların bir diğer Miloseviç kurbanı ülkesi ise Bosna-Hersek'ti. Miloseviç ve yandaşlarının 1992'den itibaren uyguladıkları etnik soykırım sonucunda imzalanan Dayton Antlaşması ile 1995 yılında Bosna-Hersek Federasyon haline getirilmiş ve iki adet Federe devlet oluşturulmuştu. Biri Boşnak Hırvat Federe Cumhuriyeti, diğeri de Federe Sırp Cumhuriyetidir. Bu Federe devletler kendilerine ait hükümetlere, polis ve yargı teşkilatlarına sahiptirler. Bu Federe devletler işlerinde serbest durumdadırlar. Bosnalı Sırlar Sırbistan'a bağlanmak arzusunu her zaman dile getirirlerken ülke içinde iyileşme hareketlerini de baltalamaktadırlar. Federe Sırp Cumhuriyeti ise Sırbistan ile ekonomik ve siyasi bağlarını koparmayarak Bosna'nın durumunu daha da zorlaştırmaktadır.

Kosova'nın bağımsızlığı Bosnalı Sırlara örnek olmuştur ve Bosnalı Sırlar Sırbistan'a bağlanmak için çabalarını arttırmışlardır. Bosnalı Sırların lideri Milorad Dodik Sırbistan'a bağlanmak istediklerini ve bunu da kimsenin engelleyemeyeceğini belirtmektedir. Dodik Kosova ile Bosna'nın aynı statüde olduğunu ve

³⁷ Ceren Gürseler, 'Batı Sahra Görüşmeleri Yine Sonuçsuz Kaldı, 20.03.2008, <http://www.asam.org.tr>

³⁸ 'Sırbistan, Kosova'da Seçim Kozunu Oynuyor, 12.04.2008, <http://www.ntvmsnbc.com>

bağımsızlıklarının tanınmasını isterken Batılı güçler böyle bir şeye izin vermeyeceklerini belirttiler.

Sırbistan Balkanlarda ayrılıkçı Sırpı desteklerken güneyindeki Presova Vadisindeki Arnavutları unutmaktadır. Sırbistan'ın politikaları Arnavutların da Kosova ile birleşmek istemelerine neden olabilir.

Balkanların bir diğer sorunlu ülkesi Makedonya ise nüfusunda bulunan Arnavutlar nedeni ile tedirginlik yaşamaktadır. Makedonya da yaşayan Arnavutların Kosova'ya bağlanmak istemeleri Makedon-Arnavut çatışmasına dönüşerek Balkanlarda yeniden karışıklıkların çıkmasına neden olacaktır.

Dünyanın etnik sorunlar yaşayan bölgelerinde Kosova'yı örnek göstererek hareketlenmeler başlamıştır. Rusya ve ABD'de bu hareketlenmeleri kendi çıkarları için kullanmayı iyi bilmektedirler. Ancak etnik gruplar bağımsızlık isteklerini küresel aktörlerin desteği olmadan gerçekleştiremeyeceklerini bilmelidir. Kosova'nın bağımsızlığı bütün dünyaya bunu ispatlamıştır.

Kosova'nın bağımsızlığı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine de örnek teşkil etmiştir. Ancak bu iki sorunlu bölgenin birbirlerinden farklılık arz ettiği gerekçesiyle KKTC'ye bağımsızlık verilmemektedir. Kosovalı Arnavutların Sırp katliamını sebep göstererek bağımsızlıklarını ilan etmeleri KKTC'ye de umut vermiştir. Rumların Kıbrıs'ta Türklere uyguladığı baskılar sonucunda 1974'te düzenlenen bir operasyonla Kıbrıslı Türkler Rum baskısından kurtulmuş, 1983'te de KKTC'yi kurmuşlardı. O tarihten itibaren kendi kurum ve kuruluşlarıyla devlet yapısı olarak günümüze kadar gelmişti. Ancak Türkiye dışında KKTC'yi tanıyan ülke yoktur. Kosova'ya bağımsızlığını veren Batılı aktörler KKTC'yi tanımamakta Güney Kıbrıs'ı Kıbrıs Adasının temsilcisi olarak görmekte ve Kıbrıs Cumhuriyeti olarak adlandırmaktadır. Kosova ve Kıbrıs'ın ortak bir sorunu vardır. Bu iki bölgede de din her zaman çatışmalara neden olmuştur. Kosova ve Kıbrıs'ta taraflar birbirlerini "biz ve onlar" olarak tanımlamışlardır. Bir arada yaşamaya tahammül edemez iki etnik grup oluşmuştur.

7. SONUÇ

Miloseviç'in Kosovalı Arnavutlara karşı uyguladığı baskıcı politikaların sonuçlandırılması için gerçekleştirilen barış görüşmeleri yine Miloseviç'in olumsuz davranışları ve barışa yanaşmaması nedeniyle sonuçsuz kalmıştı. Bunun üzerine Sırbistan'a, 24 Mart 1999 tarihinde NATO Hava Harekâtı gerçekleştirilmesi kararı alındı. Harekât sonucunda Kosova yönetimi Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu UNMIK'e devredildi. UNMIK ile birlikte Kosova'da demokratik bir ülkenin sahip olması gereken kurumlar yavaş yavaş oluşturulmaya başladı. Ancak Kosovalı Arnavutlar bağımsız olmak ve statülerinin bir an önce belirlenmesini istiyorlardı. Sırbistan ve Rusya bağımsızlığa karşı çıkarken Birleşmiş Milletler Kosova Özel Temsilcisi Martti Ahtisaari 2 Şubat 2007 tarihinde Kosova'nın statüsünü belirleyen planı açıkladı. Tarafların plan çerçevesinde yaptığı görüşmeler de sonuç vermeyince Kosova 17 Şubat 2008 tarihinde tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan etti. Bağımsızlığın ilanından sonra kendi anayasasını, bayrağını, milli marşını kabul ederek ve uluslararası anlaşmalara taraf olarak devlet olma yolunda kararlılığını tüm dünya ülkelerine göstermiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ABD, RUSYA, AB VE TÜRKİYE’NİN KOSOVA İLE İLİŞKİLERİ

1. GİRİŞ

Soğuk savaşın sona ermesi ile birlikte yok sayılan etnik sorunlarda yeniden canlanmaya başladı. Etnik sorunlar yüzünden başı çok ağrıyacak olan bölgelerden biri de Balkanlardı. Liberal değerler ve Küreselleşme tüm dünyayı etkisi altına alırken milliyetçilik duygularının da yeniden canlanmasına neden oldu. Milliyetçilik akımı ise küresel aktörlere hizmet etmekte, büyük ulusları parçalayarak küçük devletçiklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Böylece Batılı aktörler küçük devletleri istedikleri gibi kendilerine bağlayabileceklerdi. Balkanlarda bu plan çerçevesinde nasibini alan bölgeler arasındadır. 1980 yılında Yugoslavya’nın birleştirici unsuru olan Tito’nun ölümü ile federasyonda kopmalar başladı. SSCB’nin dağılması da bu amacı gerçekleştirmeyi kolaylaştırmıştı. Yugoslavya Federasyonu ekonomik yönden destek aldığı Sovyet Rusya’yı da kaybetmişti. Hırvatistan ve Slovenya’nın ardından Bosna-Hersek’in de bağımsızlık istemesi bölgede iç savaşın yaşanmasına neden oldu. Bosna-Hersek’in bağımsızlık isteği ile başlayan Miloseviç baskısı, Kosova ile devam edecekti. Miloseviç Bosna- Hersekte kaybettiklerini Kosova’da kazanmayı amaçlamıştı. Ancak Kosova’da Miloseviç umduğunu bulamadı ve Kosova’dan çekilmek zorunda kaldı. Kosova uluslararası alanda büyük güçlerin desteğini alarak verdiği büyük mücadele sonucunda bağımsızlığını kazandı. Çalışmanın bu bölümünde Kosova’nın bağımsızlığına destek veren ABD, AB ve Türkiye ile bağımsızlığa karşı çıkan Rusya’nın Kosova’ya bakışları incelenecek ve daha sonra bağımsızlığın ardından Kosova’da geçen bir yıl anlatılacaktır.

2. ABD, RUSYA, AB VE TÜRKİYE’NİN KOSOVA İLE İLİŞKİLERİ

2.1. ABD’NİN KOSOVA’YA BAKIŞI

Soğuk savaşın bitmesi ile 1991’den itibaren YSFC’de dağılmalar başlamış birçok devlet bağımsızlığını ilan etmişti. Bağımsızlığını kazanan ülkeler de Sosyalist etkiden kurtulmaya çalışarak Batıya yanaşmayı amaçlamışlardı.

ABD Balkanları kontrol etmek istiyordu. Çünkü küresel çıkarlarını gerçekleştirebilmek için bölgeye hâkim olması gerekiyordu. Etnik sorunlar çözüm bulmada geciken AB ülkeleri ise ABD’nin bu amacına ulaşmasında yardımcı olmuşlardı. Balkanlar ile ilgilenen sadece ABD değildi. Almanya ve Rusya da bu bölge ile ilgileniyorlardı. Almanya soğuk savaşın bitişiyle doğuya doğru etkisini arttırmak için Rusya ise SSCB zamanında arka bahçesi olan bu bölgeye başka güçlerin müdahale etmesini istemediği için bölgeyle ilgilenmektedir. Ancak bölgede hâkimiyet kurabilen tek güç ABD olmuştu. ABD önce etnik sorunlar sebebiyle askeri olarak, daha sonrada ekonomik siyasi ve kültürel yönden bölgeye hâkim olmayı başarmıştı. ABD’nin bölgede hâkim olmasına yardımcı olanlar ise Boşnaklar ve Arnavutlardı.¹ ABD’nin Türkiye’nin yardımıyla bölgede etkinlik kurması kolaylaşmıştı.

ABD’nin bölge ile ilgilenmesi bölgenin stratejik konumu gereğidir. Balkanlar Asya ve Avrupa’yı birleştiren bir konumdadır, Afrika’ya ve Akdeniz’e yakındır. Aynı zamanda da Rusya ile yakındır. Kosova için Balkanların kalbi tanımlaması yapmak yanlış olmaz. Kosova, Türkiye ile Batı Avrupa ülkeleri arasında bir köprü görevi görür. Balkan ülkeleri ile Türkiye’nin Batı Avrupa ülkeleri ile bağlantısını sağlar. Avrupa-Asya-Afrika kıta ülkeleri arasında hem karayolu hem de demiryolu

¹ Vassilis K. Fouskas, ‘**Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya, Soğuk Savaş Sonrası ABD Politikaları**’, Aykırı Yayınları, İstanbul, 2004, s.38.

yol güzergâhı üzerinde bulunmaktadır. Bu bölgeyi kontrol etmek demek Ortadoğu, Avrupa ve Avrasya'yı kontrol altına almak demektir. ABD'de Doğu Avrupa ve Balkanlarda askeri üsler ve limanlar elde ederek bölgede hâkimiyetini sağlamlaştırmayı amaçlamaktaydı.

Balkanları önemli kılan bir diğer hususta enerji nakil yolları üzerinde bulunmasıdır. Orta Asya ve Orta Doğudan gelen petrol ve doğal gazın Balkanlardan geçmeden Avrupa'ya ulaşması imkânsızdır. Bu da bölgenin kontrol edilmek istenmesine neden olmaktadır.² Balkanları kontrolüne alan güç enerji nakil hatlarının da sahibi olacaktır.

ABD Balkanlara yerleşmek istiyordu çünkü enerji hatlarını kontrol altına almak istiyordu. Bu amacına ulaşmak için ve aynı zamanda da Rusya'nın dikkatini çekmemek için elinden geleni yapıyordu. Bölgeyle ilgili bir sorun olduğunda Rusya'nın da görüşüne başvuruyordu. Böylece sorunlara çözüm arama sürecinde Rusya'nın da bulunmasını sağlayarak Rusya tarafından tepki görmeyi engellemiş oluyordu. Ayrıca Rusya'nın ABD'ye tepki verecek durumu da yoktu çünkü Soğuk Savaş sonrası ekonomik ve siyasi kriz Rusya'nın etkinliğini azaltıyordu.

Sırbistan ise bir yandan Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkarken aynı zamanda da ABD'nin amacına hizmet ettiğinin de farkında değildi. Milliyetçilik hareketlerini körükleyerek NATO'nun Kosova'ya yerleşmesi için davetiye çıkardığı göremeyecek durumdaydı. Kosova'ya düzenlenen NATO harekâtıyla ABD ilk adımı atmış oluyordu ve bu adımda NATO üyesi ülke askerlerini NATO şemsiyesi altında toplayarak amacının daha da kolaylaşmasını ve dikkat çekmemesini sağlamıştı. ABD'nin bir diğer amacı da bölge ülkelerini NATO'ya dâhil ederek bölgeyi siyasi etkisi altına almaktı. Soğuk Savaşın bölgede yarattığı siyasi boşluk ve milliyetçilik hareketlerinin canlanması ABD'nin işini kolaylaştırmıştır.

² Gözde Kılıç Yaşın, 'Balkanlar'da Boru Hattı Yarısı' **Cumhuriyet Strateji**, Sayı 41, Nisan, 2005, s.17

ABD'nin çabaları boşa gitmemiştir. Önce Dayton Antlaşması ile kazandığı ayrıcalığı Kosova müdahalesiyle genişletmeyi başarmıştır. Bunu yaparken de Balkanlar ve Doğu Avrupa'ya düzen getireceği söylemiyle hareket etmiştir. Ayrıca ABD'nin bölgede etkin olmasına Arnavutların yardım talebi de etkili olmuştur. Bölgede bulunan milliyetçi gruplar kendilerine yardım edeceklerini düşündükleri büyük güçleri yanlarına çekerek amaçlarına ulaşmaya çalışmışlardır. Sırlar Ruslardan, Arnavutlar ise ABD'den yardım isteyerek iki büyük gücün dikkatinin bölgede yoğunlaşmasına neden olmuşlardır. Sonuçta da ABD NATO'yu kullanarak ve bütün NATO üyelerinin desteğini alarak Balkanları kendi etkisi altına almayı başarmıştır. Bosna'daki iç savaşı bahane ederek bölgeye attığı ilk adımı Kosova sorunu ile güçlendirmiştir. Kosova sorunu da ABD'nin dış politikasına hizmet etmiştir. SSCB dağıldıktan sonra AB, Doğu Avrupa ve Balkan ülkelerini kendi birliklerinin içine almayı amaçlamışlardır. ABD'de bu amacı desteklemiştir. Ancak birliğin kurucu üyeleri Almanya ve Fransa'nın da içinde bulunduğu birçok AB ülkesinde karşıtlığı ve NATO'nun varlığı hatta gereksiz olduğu düşünceleri büyük bir hal alınca ABD tedirgin olmaya başlamıştır. Bunun sonucunda ABD politikasını AB ile ilişkileri geliştirmek olarak belirlemiştir. ABD ve AB ilişkileri her zaman korunacak, AB'ye siyasi gelişimi konusunda destek sağlanacaktır. Doğu Avrupa ve Balkanların AB'ye dâhil olması için çalışılacak, AB'nin güvenliği da NATO aracılığıyla sağlanacaktır.

ABD Rusya'dan her zaman bir tehlike bekler durumdadır. Soğuk Savaşın Politikasını devam ettiren bu anlayış aslında Rusya'nın Doğu Avrupa ve Balkanları etkisi altına alabilme olasılığının her zaman var olduğunun bir kanıtıdır. ABD bunun için bölgedeki ülkeleri NATO'ya ve AB'ye üye yapmak için çabalamaktadır. Üyeliği sağlanan ülkeler ise ABD dış politikasının isteğine göre değişim yaşamışlardır. ABD Rusya'yı çevreleyen bütün ülkelerin hem NATO hem de AB üyeliği için sonuna kadar çabalamaktadır. ABD, AB ile arasındaki sorunları dondurup dikkati Rusya'nın üzerine çekmeye çalışmaktadır. Çünkü yeni düşmanlar kazanmak işini hiç de kolaylaştırmayacaktır.

1990'lı yılların ortalarında ABD, AB'nin bölgede tek başına etkin olamayacağını anlamıştı. Almanya ise tek başına da olsa bölgeyi etkisi altına almaya çalışmıştı. Sırp-lar Kosova Savaşının sorumlusu olarak Arnavutları destekleyen Almanya'yı görmektedirler. Ancak Bosna savaşı Kosova Savaşı ABD'nin bölgede etkinliğini arttırarak Almanya'nın çabalarının boşa gitmesine neden olmuştu. Bölgenin Alman ve Rus etkisinden arındırılıp denetim altına alınmasına bu iki savaş etkili olmuştu. ABD geri planda bu amaçlarını saklarken bölgeye insani kaygılar nedeniyle müdahale ettiğini dünya kamuoyuna bildirmişti. ABD'nin bu tavrı insani kaygılara sebep olanlardan birinin de kendisi olduğu ve yapılan etnik temizlik hareketinde ABD'nin de parmağının olduğu şeklinde yorumlanmasına neden oldu. Sırp-lara karşı Arnavutları destekleyerek Arnavutların daha da fazla zarar görmelerine neden olduğu ama kendi amacını da bu sayede gerçekleştirdiği yönünde eleştirilere maruz kalmıştır. ABD Kosova sayesinde Balkanların ortasına NATO askerlerini yerleştirmiş böylece Rusya'ya bölgenin hâkimi olduğu mesajını vermişti. Arnavutlar ise ABD ile iyi ilişkilerin sonucunda bağımsızlıklarını kazanmışlardı. Kosova'nın bağımsızlığı ise Büyük Arnavutluk rüyasının gerçekleşmesine hizmet edebilir. Arnavutluk ancak, Kosova, Makedonya ve Yunanistan'da yaşayan Arnavutlar birleşirse bu rüya gerçekleşmiş sayılacaktır.³ Bu da ABD'nin ve NATO'nun bölgeye iyice yerleşmesine neden olur ve kazanan yine ABD olmuş olur. Çünkü Arnavutların birleşmesi ve bölgede güçlü bir Arnavut devletinin var olmasını ne ABD ne de AB kabul edebilir. Birleşme talebi sadece bölgede yeni bir karışıklığın çıkmasına neden olacaktır. Büyük Arnavutluk ancak Kosova örneğinde olduğu gibi ABD izin verirse kurulabilir. Kosova Arnavutluk ile birleşirse Kuzey Kosova da Sırbistan ile birleşme talebinde bulunabilir.

Kosova'nın bağımsızlığını destekleyerek ABD tüm dünyaya kendisiyle iyi geçinmesi gerektiğini yoksa etnik çatışmaları destekleyerek bölünmelerine neden olabileceği mesajını vermiştir. Bunu da NATO üyesi devletleri kullanarak gerçekleştirmiştir.

³ Çeçen, **Büyük Arnavutluk** ,....15-17

Soğuk Savaşın bitişi savaşız bir dünya beklentisi yaratmıştır. Ancak Irak savaşı, Bosna Savaşı ve Kosova Savaşı göstermiştir ki savaş hiçbir zaman bitmeyecektir. ABD ve İngiltere birleşerek bu katliamların önüne geçmeyi amaçlamışlardı. Hiçbir toplumun etnik ayrımcılık yapmasına izin vermeyeceklerini dünya kamuoyuna duyurmuşlardı. Yugoslavya'ya karşı NATO'nun hava harekâtı düzenlemesi ile etnik temizlik uygulayanların cezasız kalmayacağını ispatlamışlardı. Hava harekâtının asıl önemi ise ABD'nin bölgeye yönelik politikalarının ciddiyetinin ispatı niteliğindedir.

Kosova'nın bağımsızlığı Arnavutluğu oldukça sevindirmişti. ABD'nin yanında yer alarak bölgede daha da etkin bir konuma geleceklerinin farkındadırlar. ABD'nin isteği doğrultusunda Makedonya'daki Arnavutları kontrol etmektedirler. Çünkü ABD Makedonya'yı önemli bir üssü olarak görmekte ve burada sorun çıkmasını istememektedir. Arnavutluk ABD'ye o kadar bağlıdır ki Bush Arnavutluğu ziyaret ettiğinde coşkulu bir kalabalığın onu karşılaması bağlılığın ispatıdır.

Sonuç olarak ABD bölgede kendi amaçlarını gerçekleştirmek için Kosova'nın çaresizliğinden kendine bir pay çıkarmıştır. ABD bölgede etkin olmak, enerji hatlarını kontrol etmek istiyordu. Kosova ise Sırp katliamından kurtulmak için kendine uzanacak bir el bekliyordu. 17 Şubat 2008'de Kosova kendisine uzanan eli tutarak ayağa kalktı ve amacına ulaşarak bağımsız bir ülke olarak dünya sahnesindeki yerini aldı. Kosovalı Arnavutlar ABD'yi kurtarıcı olarak görmektedirler. Ülkenin birçok yerinde asılı olan Amerikan bayrakları ve büyük bir caddeye Bill Clinton isminin verilmesi de bunun en büyük kanıtlarından biridir. Ancak iyimser olmak isteyen bazı çevreler ise bunun Kosova'nın ABD'nin desteğini alabilmek için yaptığı bir oyun olarak görmeyi tercih etmektedirler. ABD ise NATO'nun varlığı ile bölgeye iyice yerleşti ve yavaş yavaş bölgenin kontrolünü eline geçirmeye başladı, böylece de amacına ulaştı. Kosova'nın Ferizaj kentinde Bondsteel Camp isimli askeri bir üs kurdu. Bu askeri üs ABD'nin Vietnam savaşından günümüze ABD sınırları dışında kurulmuş Avrupa'daki en büyük

üssüdür.⁴ Bu askeri üssün zengin uranyum madenlerinin üzerine inşa edildiğinden de bahsedilmektedir. Bu olayda bize göstermiştir ki büyük güçlerin desteği olmadan küçük devletlerin hiçbir anlamı yoktur. Küresel aktörlere hizmet etmek var olmanın birinci kuralı haline gelmiştir.

2.2. RUSYA'NIN KOSOVA'YA BAKIŞI

SSCB'nin mirasçısı olan Rusya Federasyonu 2000 yılından itibaren Vladimir Putin ile birlikte kısa sürede ekonomik yönden toparlanmaya başlamıştı. Ekonomik toparlanma askeri ve politik iyileşmeyi de beraberinde getirdi. Gücünü toplayan Rusya ABD'nin politikalarını daha sert bir dille eleştirmeye başladı. Yeni yüzyılda Rus ve Amerikan mücadelesi yeniden şekillenmeye başladı.⁵

Sırbistan Rusya'ya büyük ümit bağlamış ve Rusya sayesinde Kosova'yı kendi sınırları içerisinde tutabileceğini ümit etmişti. Çünkü Rusya Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi daimi üyeliği ve Temas Grubunda yer alması nedeniyle ikili ilişkileri kullanarak Balkanlardaki gelişmeleri etkileme yeteneğine sahipti. Rusya vatandaşları arasında Ortodoks kardeşliğine inanarak Rusya'yı Balkan toprakları arasında görmek isteyenler de vardı. Balkan ülkelerinin ise AB ve NATO üyeliği yanlısı olmaları Rusya'yı bölgeden soğutmuştur.

Rusya'nın Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkmasının belki de en önemli sebebi ise Kosova'nın Rusya Federasyonu içerisindeki etnik grupların yaşadığı bölgelere örnek oluşturmasıydı. Eğer bu bölgelerde bağımsızlık talebinde bulunursa Rusya büyük kayıplara uğrayabilirdi. Kosova'nın bağımsızlığının diğer bölgelere örnek olacağı fikrinin asıl sahibi Sırbistan'dır. Vladimir Putin bu söyleme sahip çıkarak Sırbistan'ın sözcülüğünü yapmaktadır. Böylece Rusya Sırlara sahip çıkarken aynı zamanda kendi sorunlarını çözmeyi amaçlamaktadır. ABD'nin tek söz

⁴ Yürür, **Kosova'nın Bağımsızlık Süreci**,... s.27

⁵ Celal Sancaktar, Gürcistan ve Kosova: Rus-Amerikan Mücadelesinin Av Sahası, 12.01.2009, www.tasam.org.tr.

sahibi olduğu bir sistemi dışlayarak soruna evrensel ilkeler getirilmesi taraftarıdır. Evrensel ilkeler doğrultusunda Rusya'nın da fikrinin alınacak olması uluslararası sistemde Rusya'nın da sözünün geçtiğinin ispatı olacaktır. Vladimir Putin'in birinci dış politika önceliği de Rusya'nın uluslararası sistemde bir güç olarak varlığını devam ettirmesidir. Bunun için de Kosova sorununda uluslararası hukuka dayalı ve BM çerçevesinde çok taraflı işbirliğini savunmaktaydı. Ancak BM çatısı altında yapılan çözüm çalışmalarında da sonuç alınamamasının nedeni de Rusya'nın olumsuz yöndeki davranışlarıydı. Bu tavrıyla Rusya Sırbistan'ın istemediği bir kararın BM'de kabul edilmesini engellemiştir ancak diğer ülkelerin Sırbistan'ın isteğine göre karar almalarını sağlayamamıştı.⁶

Rusya Kosova sorununa çözüm bulmak için oluşturulmuş Troyka sisteminin başarılı olmasını istiyordu çünkü dünyadaki diğer sorunların da bu yöntemle kolayca çözüleceğine inanıyordu. Ancak unutulmaması gereken bir nokta da Troykanın başarılı olabilmesi için Kosova sorunu üzerinde ABD ve Rusya'nın ortak bir payda üzerinde buluşmaları gerekiyordu. ABD ve Rusya'nın anlaşabilmesi için ise global sorunların çözülmüş olması gerekiyordu çünkü İran'ın nükleer çalışmaları gibi önemli global sorunlar bu iki süper gücün arasının her zaman bozuk olmasına neden olmuştur. ABD'nin dünya üzerindeki etkin konumu göz önüne alındığında ise Rusya dâhil hiçbir ülkeye prim vermeyeceği açıktır.

Rusya Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkıyor çünkü Kosova'nın en büyük destekçisi ABD'dir. ABD'nin desteği ile BM'yi hiçe sayan bir şekilde ortaya çıkan bağımsızlığı tanımayacağını her fırsatta dile getirmektedir. Bunun nedeni ise ABD'nin tek süper güç rolü oynayarak uluslararası sistemde söz sahibi olmasıdır. Rusya ise bu tavrı bağımsızlığa karşı çıkararak kınamakta ve kendisinin de sistemde önemli bir aktör olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır. Soğuk Savaşın bitmesi ile zor duruma düşen Rusya, Vladimir Putin ile yeniden toparlanmaya başlamıştır. Dünya gündeminde önemli yer tutan enerjiyi politikasının birinci sırasına koyarak ustaca

⁶ Erhan Türbedar, Büyük Finale Doğru Kosova, **Stratejik Analiz**, Ocak 2008, s.55-56

kullanmayı bilmiştir. Uluslararası sistemi meşgul eden Kosova gibi önemli konularda görüşlerini bildirerek önemsenmek istemektedir.

Sırbistan ise Rusya'yı yanında tutmak ve Kosova'ya karşı birlikte durabilmek için kendi petrol sanayisini Rus enerjisinde söz sahibi olan Gazprom'a satmayı önermiştir. Gazprom bu sayede Sırbistan'ın tüm enerji sektörünü ele geçirebilme yeteneğine sahip olacaktı. Batılı ülkelere Kosova'yı NATO devletine dönüştürmeye çalıştıkları için suçlayan Sırbistan kendisini Rus devletine dönüştürdüğünün farkında değildir. Sırbistan'ın farkında olmadan yaptığı Ruslaştırma çalışmaları ise AB ve ABD'nin daha da yakınlaşmalarına, Kosova sorununun ise Batılı güçler ile Rusya arasındaki bir soruna dönüşmesine neden olmuştur.⁷

Rusya Kosova'nın bağımsızlığını engellemek için çok uğraşmıştı ancak başarılı olamamıştı. Hal böyle olunca etnik sorun yaşayan ülkelerin Kosova'nın kendilerine bir örnek oluşturabileceği kanısına dikkatlerini çekmeyi başarabilmişti.

Kosova'nın bağımsızlığının Rusya'nın beklediğinin aksine dünyayı yeni bir parçalanmaya götürmeyecektir çünkü Kosova 1991 yılında yapılan halkoylaması sonucu bağımsızlığını ilan etmişti ancak o dönemde bu bağımsızlığı hiçbir ülke tanımamıştı. Dolayısıyla bağımsızlık isteyen ülkelerin öncelikle tanınmalarını sağlayacak ülkeler bulmaları gerekir. Yoksa Kosova örneğinde olduğu gibi bağımsızlığı tanımaya hazır ülkeler bulunmadığı sürece bağımsızlık ilan etmenin de bir anlamı yoktur. Bağımsızlığı isteyen millet diğer ülkelerden destek bulabildiği sürece bağımsız olabilir.

Kosova üzerinde Sırbistan rejim baskısı uygulamıştır. Kosova için 1999 yılında NATO müdahalesi gerçekleşmiştir. Bu yönleriyle Kosova diğer etnik sorun yaşayan bölgelerden farklı olsa da yine de uluslararası hukuktaki ülkenin bütünlüğü ilkesinin ihlal edilmesini haklı çıkarmaz. Kosova'nın bağımsız olması uluslararası düzenin hukuk kurallarına olan güvenin sarsılmasına neden olmuştur. Ayrıca Kosova'nın bağımsızlığı BM kuralları dışında gelişen bir süreç olmuştur. BM

⁷ Yürür, **Kosova'nın Bağımsızlık Süreci**,...s.28

Güvenlik Konseyinin kararı olmadan Yugoslavya bombalanmış, Kosova bağımsız olmuştur. Bu gelişmeler ise BM'nin varlığının sorgulanmasına neden olmuştur.

Kosova bağımsızlığını kazanmak için silahlı direnişi seçmişti. Bunun nedeni ise Arnavutların ancak silaha sarıldıkları zaman seslerini duyurabildiklerini öğrenmeleri idi⁸. Karşılaştığı her sorunda silaha sarılarak sorunlarına çözüm bulmuştu. Batılı ülkeler tarafından da desteklenince Kosova bağımsızlığını resmen ilan edebilmişti. Dünyanın farklı bölgelerindeki etnik gruplarda Kosova'yı örnek alarak silahlı direniş yolunu seçerlerse uluslararası gündemi meşgul edecek yeni sorunlar ortaya çıkabilir.

2.3. AB'NİN KOSOVA'YA BAKIŞI

Kosova Savaşı ABD'nin öncülüğünde gerçekleşerek NATO saldırısından sonra Kosova Avrupa'ya bırakılmıştır. UNMIK devlet yönetimi görevini üstlenirken KFOR'da askeri alanda görev alıyordu. Kosova Savaşının ardından geçen yıllar boyunca bu iki kurum Kosova için çalışmıştı. Ancak Kosova'nın geleceği hakkında düzenleme yapmakta oldukça ağır oldukları için bu iki kuruma güven azalmıştır. Siyasi yönden gelişmeler olmazken ekonomide oldukça kötüye gitmişti. İşsizlik artarken Kosovalı Arnavutlar dışarıda bulunan akrabalarının yardımıyla geçinebilmişlerdi. Kosova halkı ekonominin kötü gidişatından dolayı AB'yi suçlamaktaydı.

Fransa, Almanya, İtalya, İngiltere ve ABD temsilcilikleri Kosova'daki siyasi kararların alınmasında ve değerlendirmelerin yapılmasına katkıda bulunmaktaydılar. ABD'nin bu tavrı dolayısıyla Kosovalı Arnavutlar AB'nin 1244 sayılı kararı sürdürmek istediği fikrine kapılmışlardı. Böyle olunca da AB'ye güven azalmıştır.

AB uzun yıllar boyunca Kosova'nın bağımsızlığı hakkında görüş bildirmekten kaçınmıştı. Bu yüzden de AB ile Kosova arası ilişkiler hep bir mesafe

⁸ Erhan Türbedar, Kosovaya Bağımsızlık, Bosnaya Belirsizlik, **Stratejik Analiz**, Mart 2007,s.75

içinde yürütölmek zorunda kalmıştı. Hatta Karadağ'ın Sırbistan'dan kopmasına AB ölkeleri karşı çıkmıştı. Bu örnek karşısında da Kosova AB'ye karşı hep mesafeli olmuştu. Karadağ'ın bağımsızlığını gören Kosovalı Arnavutlar ise bağımsızlık taleplerini daha bir coşkulu ifade etmeye başlamışlardı. Günümüzde ise AB'nin tutumu değışerek Kosova'nın bağımsızlığının destekçisi olmuştu. Çünkü AB ölkeleri arka bahçelerinde yeni bir sorun görmek istemiyorlardı. Bu yüzden de Rusya ve ABD arasında arabuluculuk rolü oynayarak sorunun çözölmesine katkıda bulunmuşlardı. Müzakereler sonucunda Kosova lehine bir çözüm çıkmayınca AB üyesi ölkeler içerisinde en az yirmisi BM Güvenlik Konseyi kararı olmadan da Kosova'nın bağımsızlığını tanımaya hazır olduklarını bildirmişlerdi. AB içinde Kosova'ya karşı en sert duruşu sergileyen ölkeler ise Kıbrıs Rum Kesimi, Romanya, Slovakya, Yunanistan ve İspanya'dır.⁹

AB üyesi ölkeler Kosova konusunda birlik sağlayamamıştır. Bu nedenle AB, Ortak Güvenlik ve Dış politikası çabalarının zarar görmemesi için farklı görüşleri tek çatı altında toplamaya çabalamaktadır.¹⁰ Bu nedenle de Troykada bulunan Alman asıllı AB temsilcisi Wolfgang Ishinger'in işi oldukça zordu. Çözüm önerisinde bulunurken hem Kosova sorununa taraf olanları hem de AB üyesi ölkeleri bir arada tutabilecek önerilerde bulunması gerekiyordu.

AB ölkeleri arasında Kosova Sorununa yönelik ortak bir çözüm bulmak zordu. Bu nedenden dolayı da AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikasını göz önüne alarak Balkanlarda güvenliğin daha önemli olduğu kanısına vararak Kosova'nın bağımsızlığını desteklemişti. Kosova ve Sırbistan arasındaki Müzakerelerin sona erdiği 10 Aralık 2007 tarihinde AB basını Kosova'nın bağımsızlığının kaçınılmaz olduğunu vurgulamıştı. AB üyesi ölkelerin ise 1800 kişilik Avrupalı sivil ve polis misyonunu Kosova'ya gönderileceği kararı alması artık geri dönüşü olmayan bir bağımsızlık sürecinin başladığının göstergesidir.

⁹ Erhan Türbedar, **Büyük Finale Doğru...**, s.56-57

¹⁰ Ayhan, **Kosova'nın Bağımsızlığı...** s.33-34

Kosova'nın nihai statüsünün belirlenmesinde arabuluculuk rolü üstlenen ve bağımsızlığı teşvik eden AB, Kosova'nın bağımsızlığından sonra tanıma işini üye ülkelerin kendisine bırakmıştı.¹¹ Ancak bölgedeki istikrara önem verdiklerini ve bunun için her türlü çalışmalara destek vereceklerini açıklamışlardı. AB ayrıca Kosova'nın durumunun özel bir durum olduğunu ve başka bölgelere emsal teşkil etmeyeceğini de vurgulamıştı. Fransa, İtalya, İngiltere ve Almanya Kosova'nın bağımsızlığını tanıırken, Romanya, Bulgaristan ve Yunanistan konuyla ilgili çekinceleri olduğu için Kıbrıs Rum yönetimi ise Kuzey Kıbrıs'a örnek olabileceği gerekçesiyle Kosova'yı tanımayacaklarını beyan etmişlerdi.

2.4. TÜRKİYE'NİN KOSOVA'YA BAKIŞI

Türkiye'nin Balkan Bölgesine bakışı tüm dünya ülkelerinden farklıdır. Osmanlı devletinin mirasçısı olan Türkiye Balkanlar ile ilişkilerini hiçbir zaman kesmemiştir. Balkan Bölgesi de huzuru Osmanlı İmparatorluğu ile yakalamıştır. Osmanlı Devleti Yönetimi altındayken huzur ve adaleti tanıyan bölge uzun süren karışıklıktan da kurtulmuştur. Osmanlı Devletinin gösterdiği hoşgörü sonucunda da Balkanlarda yaşayan birçok kavim Müslümanlığı da kendilerine din olarak seçmekte tereddüt etmemişlerdi. Arnavutlar ve Boşnaklar Müslümanlığı seçerek Osmanlı İmparatorluğu içinde valilik ve vezirlik görevlerine getirilmişlerdi. Diğer gayrimüslimlerin ise imparatorluk içinde ve orduda görev almak istemeleri halinde Müslüman olmaları gerekiyordu.

Çok çeşitli ırklardan ve dinlerden oluşan Balkanlarda huzur ve adalet 1789 Fransız ihtilali ile birlikte bölgeyi terk etmeye başladı. Ortaya çıkan milliyetçilik akımı ve Avrupa'nın kışkırtması ile bölge karışıklığa sürüklenmeye başladı. Balkanlarda sorun çıkması ise Osmanlı İmparatorluğunu parçalamaya çalışan Avrupa ülkelerinin işine geliyordu. 1912-1913 Balkan Savaşları ile Avrupa amacına ulaşmış oluyordu. Osmanlı İmparatorluğu Edirne'nin batısından itibaren Balkan topraklarını

¹¹ Ayhan, **Kosova'nın Bağımsızlığı**,...s.33-34

kaybetmiştir. I. Dünya Savaşından sonra da Balkanlarda yaşanan olumsuzluklar sebebiyle birçok Müslüman nüfus Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştır.

Atatürk döneminde Türkiye kültürel bağlarla bağlı olduğu Balkan Bölgesi ile ilişkilerini koparmamış bölgedeki devletlerle birçok antlaşma imzalamıştır. Balkanlar ile Türkiye arasındaki nüfus değişimi ile de bölgede Müslüman ve Türk nüfusun varlığı azalmıştır. Atatürk Balkanlar ile iyi ilişkilerin devam ettirilmesine büyük önem vermiş ve dış politikasını buna göre yönlendirmiştir. 1934 yılında imzalanan Balkan Antantı da bunun en büyük kanıtıdır.

Soğuk Savaş, Türkiye ile Balkanlar arasındaki ilişkilerin zayıflamasına neden olmuştur. Yunanistan haricindeki tüm Balkan ülkeleri II. Dünya Savaşı sonucu komünist yönetim etkisine girmişlerdir. Türkiye de Batı yanlısı bir politika izlediğinden bölge ile ilişkiler mecburen zayıflamıştır. Soğuk Savaş boyunca Türkiye ile Balkan ülkelerinin ilişkileri en alt seviyeye inmiştir.

Soğuk Savaşın bitmesi ile Türkiye kültürel olarak bağlarını koparmadığı Bosna-Hersek ve Arnavutluk ile ilişkilerini geliştirmeye başlamıştır. Yugoslavya'nın dağılması sırasında Bosna-Hersek'in bağımsızlığına destek vermiş, Sırpların vahşetinin tüm dünyaya duyurulmasında etkin bir rol oynamıştır. BM ve NATO nezdinde çözüm bulunması için çaba harcamıştır. Yugoslavya'nın dağılmasından sonra Bosna-Hersek ve Makedonya ile çeşitli antlaşmalar imzalayarak müttefik konumuna gelmiştir. Bu antlaşmalar sayesinde Balkanlarda Türk etkisi hissedilmeye başlanmıştır.

Balkanlarda Sırbistan ve Yunanistan dışındaki ülkeler Türkiye ile iyi ilişkiler geliştirmişlerdir. Türkiye, Kosova savaşında NATO müdahalesini desteklemiştir. Kosova'nın yeniden yapılandırılması girişimlerinde de etkin rol üstlenmiştir. Ancak Türkiye, Yugoslavya'nın dağılma sürecinin başladığı dönemlerde ve NATO operasyonları sırasında Sırbistan'ın toprak bütünlüğünden yana olduğunu beyan

etmişti. Değişen uluslararası dengeler neticesinde Kosova'nın bağımsızlığını desteklemeye başlamıştır.¹²

Savaş sonrası birçok Kosovalı Arnavut Türkiye'de eğitim ve iş imkânı bulmuştur. KFOR içerisinde bulunan Türk askerleri de bölgede halk tarafından benimsenmektedir. Kosova ve Türkiye arasında gelişen siyasi ve ekonomik ilişkiler iki ülkeyi daha da yakınlaştırmıştır. Bu yakınlaşma ise Makedonya, Arnavutluk ve Bosna-Hersek ile de gerçekleşince Yunanistan ve Sırbistan endişelenmeye başlamıştı. Yunanistan Balkanların tek lider ülkesi olmak isteğinden, Sırbistan ise Türkiye'nin Balkanlarda siyasi ve dini açıdan etkisini yaymaya çalışarak kendi toprak bütünlüğünü tehdit ettiğini düşündüğünden Türkiye'nin bölge ile olan ilişkilerinde tedirginlik duymaktadır. Türkiye'nin Boşnak ve Arnavutlara destek vermeleri Sırp yönetimin Türk karşıtı politika izlemesine neden olmaktadır. Bulgaristan ile ilişkilerine önem veren Türkiye Bulgaristan, Makedonya, Kosova, Arnavutluk hattı üzerinde büyük bir önem kazanmıştır¹³.

Türkiye 17 Şubat 2008'de bağımsız olan Kosova'yı ABD'den sonra tanıyan ilk ülke olmuştur. Kosova'nın bağımsızlığı Balkan politikasını güçlendirmektedir. Çünkü Balkanlarda Türkiye yanlısı ülkeler çoğalmaktadır. Türkiye Kosova'yı tanıyarak yeni bir müttefik kazanmıştır. Kosova Başbakanı Haşim Taçi ise Türkiye'nin Kosova'yı tanımasının Kosova için hayati bir öneme sahip olduğunu açıklamıştı.¹⁴ Ayrıca Balkanlarda güçlü bir devlet olmasındansa Yugoslavya'nın parçalanması Türkiye'nin işine gelmektedir.

Türk Dışişleri Bakanı Ali Babacan 13 Ocak 2009 tarihinde Kosova Meclisinde yaptığı konuşmada Türk halkı ve Arnavutlar arasında tarihten gelen sıkı bağlar olduğunu, bu iki halkın ortak bir tarihi ve kültürü paylaştıklarını vurgulamıştı. Türk dış politikasının öncülüğünün Balkanlarda barış ve istikrarın sağlanması yönünde olduğunu belirtmişti. Çeşitli düşünce akımlarının etkisinde olan bölgede

¹² Yürür, **Kosova'nın Bağımsızlık Süreci**,...s.29

¹³ Şule Kut, Türkiye'nin **Balkanlar Politikası, Türkiye'nin Yeni Dünyası: Türk Dış Politikası'nın Değişen Dinamikleri**, Alfa Yayınları, Bursa, 2002, s.120-121

¹⁴ Balkan Günlüğü Gazetesi, 17 Şubat 2008, s.10

yaşayan insanlar ve Türkiye arasındaki bağların çeşitli fırsatlar yaratabileceğini vurgulamıştı. Bağımsızlıklarını Kosova halkıyla birlikte heyecanla beklediklerini ve bağımsızlığın dünyanın gözü önündeki çekilen acıların sonucunda kaçınılmaz olduğunu söylemişti. Kosova'nın barışçı politikasını Türkiye'nin desteklediğini bunun sonucunda komşuları ve uluslararası toplumda Kosova'nın saygın bir konuma geleceğine inandıklarını, Kosova'nın ve diğer Balkan ülkelerinin AB'ye üyeliklerini desteklediklerini ve böylece bölgenin istikrara kavuşabileceğini, Türkiye ile Kosova arasındaki ekonomik, siyasi ve toplumsal ilişkilerin geliştirileceğini belirtmişti. Bu ziyaret esnasında iki ülke arasında iki önemli anlaşma imzalanmıştı. Birincisi iki ülke arasındaki stratejik işbirliğini arttırmaya yönelik bir anlaşma, diğeri ise iki ülke vatandaşlarının vizesiz olarak Kosova ve Türkiye'yi rahatça ziyaret etmelerini sağlayabilecek Vize Muafiyeti anlaşmasıdır¹⁵.

28 Ağustos 2008 tarihinde Kosova Türkiye'de büyükelçilik açmıştır. Büyükelçilik binası konusunda Türkiye Kosova'ya destek vermiştir. Kosova Büyükelçiliğine ise Bekim Seydiyu atanmıştır.

Sonuç olarak Türkiye Makedonya-Arnavutluk-Bosna-Hersek ve Kosova sayesinde bölgede kaybettiği etkinliğini yeniden kazanmıştır. Böylece bölgede bulunan Türk kültürünün varlığı da devam edecektir. Müslüman bir ülkenin bölgede varlığı ise diğer ülkelerle ilişkilerde Türkiye'nin işini kolaylaştıracaktır.

3. DÜNYANIN EN GENÇ ÜLKESİ KOSOVA BİR YAŞINDA

Sırbistan'ın Kosova'dan sorumlu bakanı Slobodan Samardzić Kosovalı Arnavutların 17 Şubatta tek taraflı bağımsızlıklarını ilan edecekleri istihbaratını aldı. Kosova başkenti Priştine'de havai fişek ve konserli hazırlıkları yapıyordu. Başbakan Haşim Taçi ise 100 ülke tarafından tanınmayı amaçladıklarını söylüyordu.

¹⁵ http://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-kosova-meclisi-genel-kurulu_nda-yapmis-olduklari-konusma.tr.mfa, 20.01.2009

Rusya ve Sırbistan BM Güvenlik Konseyine Kosova'nın bağımsızlığını ilan edeceği nedeniyle acil toplantı talebinde bulunmuştu. Rusya Kosova'nın tek taraflı bağımsızlık ilanının ve tanınmasının, uluslararası yasaların sorgulanmasına neden olacağını belirtmişti. ABD ise Rusya ve Sırbistan'ın engellemelerine rağmen Kosova'nın bağımsızlık yolunda ilerlemesini ve uluslararası toplum tarafından da Kosova'ya destek verilmesini istiyordu. Beyaz Saray sözcüsü Dana Perino Rusya ve Sırbistan'ın BM Güvenlik Konseyinde Kosova'nın bağımsızlığını ilan edeceği gerekçesiyle acil toplantı istemelerinin hiçbir şeyi değiştirmeyeceği yönünde açıklama yapması ise dikkat çekicidir.¹⁶

Kosova Başbakanı Haşim Taçi ise Kosova'nın statüsünün BM yetki alanında olmadığını bildirirken Kosova'nın uluslararası toplumla işbirliği içinde olduğunu ve amaçlarının bağımsız Kosova olarak bir an önce BM'nin bir parçası olmak olduğu yönünde görüşlerini beyan ediyordu.

Kosova bağımsızlığını ilan etmeye hazırlanırken dünyanın gözü de Kosova'nın üzerindeydi. Kosova hükümeti bağımsızlığın nerede, ne zaman ilan edileceğinin, nasıl kutlanacağına planını yaparken bir yandan da parlamento bayrağın şeklinin nasıl olacağını tartışıyordu. Kosova dışında yaşayanlar bağımsızlığı kutlamak ve desteklemek için Kosova'ya geliyordu. Yurt dışından 2000 basın mensubu bağımsızlığı dünyaya duyurmak için Kosova'ya hareket etmişti.

Hükümetin planına göre bağımsızlık 17 Şubatta ilan edilecekti. 17 Şubat Pazar sabahı Kosova meclisinde özel bir oturum düzenlenecekti. Bağımsızlık deklarasyonu meclis başkanı Yakup Krasniçi tarafından okunacaktı. Tören sırasında sadece Kosova Başkanı Fatmir Seydiu Başbakan Haşim Taçi, milletvekilleri ve kameralar salonda olacaktı. Meclisteki törenin ardından Haşim Taçi basın mensuplarına Priştine'deki Grand Otelden seslenecekti. Daha sonra Priştinedeki 1 Mayıs Spor Salonuna geçilecek, yabancı konuklar ve Kosova'daki diplomatlar burada ağırlanacaktı. Kosova Başkanı, Başbakanı ve Meclis Başkanının

¹⁶ Kosova Bağımsızlığın Peşinde-BM Acil Toplanıyor, 20.02.2008, <http://www.ntvmsnbc.com/haber>

konuşmalarının ardından Kosova Flarmoni orkestrası bir konser verecekti. 100 bin kişinin Priştine meydanını doldurması beklenirken halka açık kutlamaların u hafta sürmesi planlanıyordu. Hükümet kutlamalar için bir milyon Euro bütçe ayırmıştı.

Bağımsızlık ilanından bir gün önce 16 şubat tarihinde Haşim Tai yaptığı basın toplantısında % 90'ı Müslüman Arnavutların oluşturduğu iki milyon nüfuslu Kosova'da azınlıktaki Sırlar ve öteki etnik grupların haklarını koruyacak ve güvenliğini sağlayacak bakanlık düzeyinde bir daire oluşturulacağını ve Kosova'da hiçbir vatandaşın ayrımcılığa uğramayacağını, Kosova'nın tüm vatandaşları ile birlikte demokratik ve laik bir devlet olacağını, dini ibadet özgürlüğünün Kosova anayasasının teminatı altında olacağını ancak İslam devleti olmayacaklarını belirtti. Kosova'nın bağımsızlığının halkın iradesine bağlı olduğunu, bayrak, ulusal marş ve diğer ulusal sembollerin belirlenmesi için özel komisyonlar oluşturulduğunu ve bağımsızlığın ilanı için hazırlıkların hız kesmeden devam ettiğini beyan etti.¹⁷

Kosova bağımsızlık için hazırlık yaparken 15 şubat 2008'de Sırbistan'da tekrar devlet başkanın seçilen Boris Tadi Sırp Cumhuriyetinin toprak bütünlüğü ve egemenliğini muhafaza etmek için elinden geleni yapacağını ve Kosova üzerindeki hâkimiyet haklarından vazgeçmeyeceklerini bildirdi.

AB ise Kosova'ya polis ve yargı misyonu görevlendirmesi konusunda hazırlıklarını tamamlamıştı. EULEX adını alan 2000 kişilik polis ve yargı misyonu bölgede iç savaşın ardından faaliyete geçen UNMIK'ten 120 gün içinde görevi devralacaktı. AB misyonunun görevi Kosova polisi, yargısı ve gümrük görevlilerini eğitmek olacaktı.

17 şubat 2008 Pazar sabahı Kosova Meclisi tüm dünyaya bağımsızlıklarını ilan etti. Kosova halkı bağımsızlıklarını coşkulu şekilde kutlarken, Sırbistan kaybettiklerinin ardından bakıyordu. Ancak 18 şubat günü Sırbistan ticaret bakanı Predraf Bubalo, Tanjug ajansına yaptığı açıklamada, Kosova'nın tek taraflı

¹⁷ Tai'den Sırlara Güvence, 22.03.2008, <http://www.usakgundem.com/haber/17554/taiden-sırlara-güvence.html>

bağımsızlık ilanının Sırbistan ve Kosova arasındaki ekonomik ilişkileri etkilemeyeceklerini belirtti. Kosova'yı kukla devlet olarak gördüklerini, kimse tarafından tanınmayınca da Sırbistan'ın kendi toprağına da ekonomik ambargo uygulamasının mümkün olmadığını Sırbistan'ın Kosova'yı sınırlarının içinde tutma mücadelesinin devam edeceğini ifade etti.¹⁸

Kosova Meclisi 17 Şubat 2008'de gerçekleşen olağanüstü oturumla Sırbistan'dan bağımsızlığını ilan etti. Bağımsızlık bildirgesinin okunmasından sonra yapılan oylamaya 109 milletvekili katıldı. Toplantıya katılan milletvekilleri, Kosova'yı bağımsız yapan bildirgeyi açık oylamada oybirliği ile ayakta alkışlayarak kabul etti. Parlamentoda Sırplarında bulunduğu 11 azınlık üyesi ise oylamaya katılmadı.

19 Şubat 2008'de BM Sırbistan ve Rusya'nın talebi doğrultusunda toplantı düzenledi. Konseyde konuşma yapan Boris Tadić, Kosova'nın zorla ilan ettiği ve tek taraflı olan bağımsızlığının BM ana sözleşmesine, 1244 sayılı BM kararına ve uluslararası hukuka aykırı olduğunu bu yüzden de bağımsızlık ilanının BM ve BM üyeleri tarafından kabul edilemez olduğunu vurguladı. BM Genel Sekreteri Ban-Ki-Moon'dan Kosova'nın bağımsızlık ilanını yasal açıdan geçersiz saymasını, Kosova özel temsilcisi Joackim Ruecker'den ise 1244 sayılı BM kararına aykırı davrandığı için Kosova meclisini feshetmesi gerektiği yönünde talepte bulundu. Ayrıca bağımsızlığın BM ana sözleşmesinde belirtilen devletlerin egemenlik hakkını ihlal ettiğini vurguladı. Konuşmasında Kosova'nın örnek oluşturacağını, uluslararası ve bölgesel istikrarsızlığa yol açacağını, buna rağmen egemenliğini ihlal eden bu durum karşısında demokratik ve barışsever bir ülke olarak şiddete başvurmayacakları ve bu gelişme karşısında diplomatik her türlü önlemi alacaklarını, Sırbistan devletinin Kosova'da doğduğunu ve kendi kimliklerini temsil ettiğini, Kosova'nın bağımsızlığını asla tanımayacaklarını, Kosova'dan vazgeçmeyeceklerini, Sırp vatandaşları ve kurumları için Kosova Sırbistan'ın bir parçası olarak kalmaya devam edecektir.

¹⁸ Sırbistan'dan Kosova'ya Ekonomik Ambargo Yok, 22.03.2008, <http://www.usakgundem.com/haber/17617/sirbistandan-kosovaya-ekonomik-ambargo-yok.html>

BM’de bu konuşmalar yapılırken aynı gün Kosova Parlamentosu ilk kanunlarını çıkarttı. Kosova Parlamentosunun ilk kabul ettiği kanunlardan bir tanesi de dışişleri bakanlığının kurulması olmuştu. Parlamento oylamalarının naklen yayınlandığı oturumda 84 milletvekilinin çoğunluğu ilk 10 kanunu kabul etti. Kanunlar arasında dışişleri bakanlığının kurulması, pasaport, vatandaşlık, polis teşkilatının kurulması, dini yapıdaki kültürel mirasın bulunduğu bölgelerin korunması, belediyelerin yerel özerkliği ve sınırların belirlenmesine ilişkin kanunlar yer alıyordu. Haşim Taçi ise yaptığı konuşmasında dışişleri bakanlığının kurulması ile Kosova dost ülkelerle ilişki kurabilecek ve ekonominin kalkınmasına yardımcı olacağını belirtti.

Kosova’nın bağımsızlığını kabul etmeyen Sırp lar Kosova polisi ile çatışmaya girdi. Sayıları bini aşkın Kosovalı Sırp lar, Kosova ve BM polisinin kontrolünde olan sınır geçiş noktalarını ateşe verdiler. Bunun sonucunda NATO’nun Kosova’daki barış gücü KFOR, zırhlı personel taşıyıcıları ve itfaiye araçları ile gerekli önlemleri aldılar. Bu arada Sırbistan’ın başkenti Belgrad’da binlerce Sırp, Kosova’nın bağımsızlık ilanını protesto etmek için toplandı. Protestocuları gösteri yerine getirmek için devlet demir yolları yolculardan ücret almazken, gösteri nedeniyle okullar da tatil edildi. Sırp lar “Kosova Bizimdir” Sloganlarıyla Sırbistan’ın Kosova’yı elinden tutma kararlılığını göstermeyi amaçlıyordu. Boris Tadić ise Kosova’yı tanıyan ülkelerle diplomatik ilişkileri azaltacaklarını uluslararası kamuoyuna duyurdu. Kosova’ya askeri müdahale düşünmediklerini, savaş istemediklerini çünkü bu konuda acı tecrübeye sahip olduklarını belirtti.¹⁹

Bağımsızlığın ilanından sonra başta Priştine Havaalanı olmak üzere tüm resmi kurum ve kuruluşlarda ülkenin haritasının bulunduğu ve bu topraklarda yaşayan Arnavutlar, Türkler, Sırp lar, Goralılar gibi unsurları temsil eden 6 yıldızlı Kosova bayrağı dalgalanmaya başladı. Kosovalılar bağımsızlığı tanıyan başta Türkiye olmak üzere tüm devletlere şükran duyduklarını, Sırbistan’ın ise bağımsızlığa karşı çıkmasını anlayışla karşıladıklarını belirtti. Sırp lar 100 yıldır bizi

¹⁹ Kosova Gergin: Sırp lar BM Polisi İle Çatışıyor, 23.03.2008, <http://www.ntvmsnbc.com/haber>

üzüyorlardı birazda onlar üzülsün yönünde söylemler Kosovalılar arasında yayılıyordu.

Sırlar ve Kosova arasında çıkan çatışma sonrasında NATO iki taburu alarma geçirdi. Sırların yaşadığı Mitroviça'da gösteriler sürerken Kosova Başbakanı Haşim Taçi, Kosova polisi tarafından desteklenen uluslararası gücün tüm bölgeyi kontrol altında tuttuğunu söyledi.

Kosova halkı başta başkent Priştine olmak üzere ülkenin önemli şehirlerinden Prizren, Gilan, İpek gibi kentlerinde evlerinin balkonlarına, cadde ve sokaklara astıkları bayraklarla bağımsızlığı kutluyor. Kosovalı Arnavutlar 1912 yılında Osmanlının elinden çıkarak Sırbistan'ın işgaline uğramasının ardından 96 yıldır bağımsızlık için mücadele verdiklerini ve özgürlüğün bedelini ağır bir şekilde 1998-1999 yıllarında yaşanan olaylarla ödediklerini belirttiler.

Miloseviç'in Kosova halkına yaptığı saldırılarda yaklaşık 5000 kişi kayıplara karıştı. Kayıp yakınları kurdukları çeşitli derneklerle, parlamento binasının duvarında bugüne kadar haber alamadıkları yakınlarının fotoğraflarını sergiliyorlar. Kosova Hükümeti Kayıp İnsanlar Komitesi Başkanı Prof. Dr. Bayazit Nuşi bu kayıp insanların kaderinin belirlenebilmesi amacıyla Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Komitesi aracılığıyla, Kosova Hükümeti Kayıp İnsanlar Komitesi ile Sırbistan Hükümetinin ilgili komitesi arasında işbirliği yapıldığını söyledi. Yapılan işbirliği sonucunda bugüne kadar kaybolan 5 bin kişiden 3 binin akıbetine ulaşıldığını belirtti. Bu kişilerden yaklaşık 300'ünün Sırbistan'ın çeşitli hapishanelerinde olduğu ve yapılan çalışmalardan sonra buradan kurtarılarak evlerine gönderildiğini beyan etti. Geriye kalan 1800 kişinin cesetlerine ulaşılırken geriye kalan 1000 kişinin cesetleri parçalandığı için kimliklerinin belirlenemediğini, Kosova'nın bağımsız olmasının ardından kayıpların bulunması yönünde hükümetin çalışmalarını yoğunlaştıracağından ümitli olduğunu vurguladı.²⁰

²⁰ Kosova'daki Kayıp 5Bin Kişi 10.01.2009, <http://www.usakgundem.com/haber/18062/kosovadaki-kayip-5-bin-kisi.html>

Kosova'nın bağımsızlığından sonra Sırbistan Başbakanı Voyislav Kostunitsa hükümeti feshederek erken seçim yapılması yönünde karar aldı. Bu kararında ancak ve ancak Kosova'nın dâhil olduğu bir Sırbistan'ın AB'ye katılacağı yönünde anlaşılması AB'ye mesaj veriyordu. AB Komisyonunun Genişlemeden Sorumlu üyesi Olli Rehn Sırbistan'ı uyararak Sırp'ların seçimlerden sonra ya Avrupalı olacaklarını ya da kendilerini izole etme riskiyle karşı karşıya oldukları beyanında bulundu.²¹

Sırbistan Kosova'nın bağımsızlığından sonra Sırbistan sınırına yakın ancak Kosova içinde kalan bölgelere yardım götürüyordu. Ancak bölgede bulunan BM misyonu buna tepki göstererek Belgrad'ı uyardı ve uluslararası toplumun bölgedeki kontrolüne saygı duymasını istedi.

Kosova'nın Sırbistan'dan tek taraflı bağımsızlığını tanıyan ABD Kosova'yı silahlandırmayı hedefliyor. ABD Başkanı George W. Bush Kosova'ya silah sağlanması için talimat verdi. Dışişlerine yollanan talimat ile Kosova ile güvenlik ilişkilerinin güçlendirilmesinin dünya barışına hizmet edeceği bildirildi. Sırbistan Başbakanı Voyislav Koştunitsa bu duruma tepki gösterdi. Kosova'nın silahlandırılmasının Balkanlarda istikrarsızlığa yol açacağını belirtti. ABD Arnavutlara silah vereceğine BM şartına uysun diyerek uyarıda bulundu.²²

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Rus hükümetine Kosova'da Sırp'ların yaşadığı bölgelere insani yardım gönderilmesi konusunda hazırlıklara başlamaları talimatını verdi. Sırbistan'ın talebi üzerine 6 milyon dolar değerinde insani yardım yapılmıştır.

Sırbistan Dışişleri Bakanı Vuk Jeremis Vietnam gezisinde Kosova'nın Sırbistan'dan ayrılmasına izin vermenin Irak'ın kuzeyindeki bölge yönetiminin bağımsızlık ilan etmesine uluslararası kamuoyunun destek vermesiyle aynı statüye sahip olduğunu belirtti.

²¹ Sadece Kosovalı Sırbistan AB'ye Katılabilir 23.01.2009, <http://www.cnnturk.com/haber>

²² Kosova'yı ABD Silahlandırarak, 18.01.2009, <http://www.radikal.com/haber>

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov Moskova'nın BM Güvenlik Konseyi daimi üyeliğini kullanarak Kosova'nın BM üyeliğine karşı çıkacaklarını bildirdi. Kosovalı Sırlara güç kullanarak Kosova'nın bağımsızlığının kabul ettirilmesi çalışmasının kınanacak bir davranış olduğunu, Sırlara AB misyonunun meşruluğunu kabul ettirme çabalarının da boşuna olduğunu söyledi.

7 Nisan 2008 tarihinde Kosovalı liderler ülke yönetiminin BM'den devralınarak yeni kurumların oluşturulmasına imkân sağlayacak anayasayı imzaladılar. Yeni anayasa ise 15 Haziran 2008'de yürürlüğe girecekti. Parlamento Başkanı Yakup Krasniki anayasayı kabul ederek egemen ve demokratik bir devlet Kosova'nın yeniden yapılandırılmasına imkân sağlayacak temellerin atılmış olduğunu belirtti. Anayasa 1999'dan beri Kosova'yı yöneten BM misyonunun görevlerini üstlenecek kurumların oluşumunu hazırlayacaktı.

9 Nisan 2008 tarihinde ABD'nin Priştine'de bulunan irtibat bürosu Büyükelçilik seviyesine yükseltildi. ABD Kosova'da büyükelçilik açarak iki ülke arasındaki ilişkilerin yeni bir boyut kazanmasını beklemekte ve Kosova'nın ilerlemesi için gerekli çalışmaların yapılacağını bildirmektedir. Arnavutluk, İngiltere, Almanya ve İsviçre de daha önce büyükelçiliklerini açmışlardı.²³

Yunanistan Kıbrıs söz konusu olduğunda Rumların Türklerden ayrı üyeliğini savunuyor Türkiye'nin garantör ülke olarak Kıbrıs'ta birlikte üyeliğini göz ardı ediyordu. Ancak gözler Kosova'ya çevrildiğinde Yunanistan'ın düşüncesi değişiyordu. Sırbistan ve Rusya ile birlikte Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkan Yunanistan çözüm olarak Kosova ve Sırbistan'ın birlikte AB üyesi olmasını savunuyordu. Sırbistan ise AB ülkelerinin Kosova'yı tanımalarının Sırlarda AB karşıtlığını tırmandırdığını her fırsatta dile getiriyordu.

Sırbistan Kosova'da Sırların yaşadığı bölgelerde yerel seçim yapmak istiyordu. Ancak UNMIK başkanı Joachin Rüecker bu seçimlerin BM yönetiminde yapılabileceği gerekçesiyle Sırbistan'ı uyardı. Sırbistan seçim kurulu ise 11 Mayıs'ta

²³ ABD Kosova'da Büyükelçilik açtı 20.04.2008, <http://www.ntvmsnbc.com/haber>

yerel seçimlerin yapılacağı yönünde karar aldı. Karara göre başkent Priştine dâhil 16 seçim bölgesinde yerel seçim düzenlenmesi planlanıyordu. Sırbistan Başbakanı Voyislav Koştunitsa ise yapılacak seçimle Kosova'nın Sırbistan'ın bir parçası olduğu kesinlikle ortaya çıkacaktır açıklamasında bulundu. UNMIK başkanı Joachin Rüecker ise Sırbistan'a, Kosova'da seçim kararı almaya yetkili organın BM olduğunu hatırlatan bir uyarı mektubu gönderdi.²⁴

Ne ilginçtir ki Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkan Sırbistan Devlet Başkanı Boris Tadiç, yine Kosova'yı ilk ziyaret eden yabancı lider unvanını da kimseye kaptırmadı. Kosova'nın kuzeyinde Merdare sınırındaki bölgeye BM polisinin korumasıyla giden Tadiç paskalya kutlamaları nedeniyle bölgeye gelmiştir. Kosova başbakanı Haşim Taçi ise bu ziyareti Sırbistan'ın Kosova'yı bağımsız bir ülke olarak tanımmasının başlangıcı olduğunu çünkü Boris Tadiç'in "Kosova Cumhuriyetine Hoş Geldiniz" tabelasıyla karşılanacağı yorumunu yaptı.²⁵

BM misyonunun başkanı Joachin Rüecker yeni anayasanın yürürlüğe girdiğinde dahi örgütün Kosova'da kalacağı, kendi yerlerini alacak AB'ye bağlı olan bir görev birimi ile iş birliğinin de askıya alındığı yönünde açıklamada bulundu. Ahtisaari planı Kosova için gözetim altında bağımsızlık önermişti ancak Kosova tam bağımsızlığına ilan etti. Yine Ahtisaari planına göre BM misyonu Kosova'dan Haziran sonuna kadar çekilecekti. AB'ni de BM'nin bırakacağı altyapı ve ekipmanı devralması bekleniyordu.

İngiltere NATO'nun Kosova'daki barış gücünü güçlendirmek amacıyla 600 kişilik bir tabur gönderilmesi kararını aldı. Bu karar doğrultusunda Operasyonel Yedek Gücü adı verilen taburun 30 Haziran 2008'e kadar Kosova'ya konuşlandırılması amaçlanıyordu. Bu askerin görevi ise Kosova'da düzenin yeniden tesisine yardımcı olmaktı.

²⁴ Sırbistan Kosova'da seçim Kozunu oynuyor 20.04.2008, <http://www.ntvmsnbc.com/haber>

²⁵ Kosova'da İlk Yabancı Lider, 29.04.2008, <http://www.radikal.com/haber>

30 Mayıs 2008’de Türkiye 29 Mayıs 2007’de devraldığı Kosova Barış Gücü (KFOR) bünyesindeki Çokuluslu Güney Tugay Komutanlığını (ÇUGTK) Avusturya’ya devretti. Tuğgeneral Uğur Tarçın devir teslim töreninde yaptığı konuşmasında “Tek Tim, Tek Görev” sloganı ile 12 ay boyunca görevlerini sorunsuz tamamladıklarını açıkladı. Kosova Barış Gücü (KFOR) Komutanı Fransız General Xavier Bout de Marnhac, Tuğgeneral Uğur Tarçın’a hizmet madalyası takdim etti.

BM Polis Gücü (UNMIK) bünyesinde görev yapan Türk Polis Birliği, Kosova polisine eğitim veriyor. 147 kişilik polis birliği ile Türkiye ABD’nin ardından Kosova’da en fazla polise sahip ülke konumundadır. Türkiye, Türk Polis Birliği aracılığı ile 500 alkometreyi Kosova Polis Hizmetlerine hibe etmiştir ve Ramazan aylarında halka erzak yardımı yapmıştır. Ayrıca Türk Polis Birliği 1389 yılındaki Kosova Savaşında şehit düşen 2 kişinin mezarının bulunduğu türbedeki mezar taşlarının onarılmasında da görev almıştır.

11 Haziran 2008 tarihinde Kosova bir devletin sahip olması gereken bayrak, arma ve marş gibi sembollere kavuştu. Mendi Menciç’in bestelediği 58 saniyelik müzikten oluşan devlet marşı meclis tarafından kabul edildi. Devlet Başkanı Fatmir Seydiu yaptığı açıklamada 15 Haziran 2008 günü yürürlüğe girecek anayasa ile kurumların daha istikrarlı olacağını, uluslararası toplulukla daha yakın işbirliği olanağı bulacakları yeni bir döneme girdiklerini beyan etti. Başbakan Haşim Taçi ise Kosova kurumlarının NATO ve AB ile bütünleşme yolunda ilerlemeye devam edeceğini, bağımsızlığı pekiştireceklerini ve hükümetin Kosova’nın her yanına ulaşması için çalışacaklarını açıkladı.²⁶

15 Haziran 2008’de anayasa kabul edildiğinde Devlet Başkanı Fatmir Seydiu bu anayasanın Kosovalıların hem Kuran-ı Kerimi hem de İncil’i olduğunu açıkladı.²⁷ Kosova’nın kendi anayasasını kabul etmesinin ardından Sırpların cevabı gecikmedi. Anayasayı tanımayan Sırp azınlık, kendi meclisini kurdu. Yüzde 90’ı Arnavut olan 2 milyonluk Kosova’da 100 bin kadar Sırp yaşıyor. Halen fiilî olarak işlerini Belgrad

²⁶ Kosova Meclisi Milli Marşını Kabul Etti, 13.06.2008, <http://www.cnnturk.com/haber>

²⁷ Kosova Anayasası Yürürlüğe Girdi, 28.06.2008
http://www.kosovamamusa.com/haber_oku.asp?haber=948

ile yürüten Kosovalı Sırlar, bölgenin bağımsızlığını protestolarla karşılamış, Sırbistan sınırındaki BM noktalarına saldırmışlardı. Fiilen Priştine'nin kontrolü dışında olan yoğun Sırp nüfuslu kuzey bölgesinin Kosova'dan ayrılarak Sırbistan ile birleştirilmesi yönünde senaryolar bulunuyor. Belgrad yönetimi kurulan paralel Sırp Meclisine destek vererek Kosova'nın istikrarını bozmayı amaçlamıştır. UNMIK sözcüsü Aleksandar İvanko da Sırp Meclisinin yasa dışı olduğunu açıkladı. Mitroviça'nın kuzey kesiminde Sırların oluşturduğu sözde "Kosova ve Mehohiya Özerk Bölgesi" Meclisinin çıkardığı ilk belge Kosova'nın bağımsızlığını reddetmek oldu.

Kosova halkına pasaport dağıtmaya başladı. İngilizce, Arnavutça ve Sırpça bilgilerin yer aldığı pasaportların her biri 25 euroya mal oldu. Kosova'nın bağımsızlığını tanımayan ülkelere giden Kosovalılar ise Birleşmiş Milletler yönetiminin hazırladığı pasaportları kullanmaya devam ediyorlar.

Sırbistan, Rusya'nın desteği ile Kosova'nın hala Belgrad'ın bir parçası olduğunu düşünüyor. Bu yüzden Kosova'nın bağımsızlığı konusunu uluslararası adalet divanına götürmek istiyor. Bu konuda ise BM'nin desteğini almaya çalışıyor.

Karadağ ve Makedonya komşuları Kosova'nın bağımsızlıklarını tanıdıklarını açıkladılar. Bu olay Kosova'da memnuniyet yaratırken Sırbistan bu karar sert tepki gösterdi. Sırbistan, Karadağ ve Makedonya ile ilişkilerini keseceğini bildirdi.

Kosova Savaşından sonra NATO Sırp güçlerinin Kosova'dan çekilmesinin ardından Sırbistan'ın tekrar Kosova'ya müdahalesine engel olmak amacıyla 25 kilometrelik bir alan belirlemiş ve bu bölgede askeri uçuşları yasaklamıştı. Sırp güçlerinin bölgeye girmesi ise ancak Kosova'daki NATO komutasının iznine bağlanmıştı. Şimdilerde ise Sırbistan uçuşa yasak bu bölgenin kaldırılması talebinde bulunuyor.

9 Aralık 2008 tarihinde Avrupa Hukukun Üstünlüğü Misyonu EULEX Kosova'da göreve başladı. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası kapsamında oluşturulmuş EULEX, bugüne kadar oluşturulan en geniş sivil misyondur. Misyon

Kosova yetkililerine hukukun üstünlüğünü sağlama konusunda yardımcı olmayı amaçlamaktadır. EULEX, polis, adalet ve gümrük alanlarında yürütme yetkisine sahiptir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1244 nolu karar çerçevesinde oluşturulmuş misyonun şefi ise Fransız General Yves de Kermabon'dur. Misyonun görevleri arasında polis, adalet ve gümrük alanlarında yerel yetkilileri izleme, fikir verme ve tavsiyede bulunma yoluyla destek verilmesi, Kosova'nın siyasi, sosyal ve ekonomik alanda Avrupa standartlarını yakalayabilmesine ve bölgede barış ve istikrarın sağlanmasına katkıda bulunmak da vardır.²⁸

EULEX Kosova'da göreve başladı ancak tartışmaları da beraberinde getirdi. Kosovalı Arnavutlar ve Sırp lar EULEX'in Kosova'da bulunmasından pek memnun değiller. Kosovalı Arnavutlar, EULEX'in 15 Haziran 2008'de yürürlüğe giren Kosova Anayasası'na bağlı olup olmayacağını belirsiz olması, Kosova'nın bağımsızlığına tepkisiz kalması gibi nedenlerden dolayı misyonun topraklarında olmasından endişelenmektedirler. Kosova'nın kuzeyinde yaşayan Sırp azınlık ise misyonun Kosova'ya yapacağı yardımların bağımsızlığa katkı sağlayacağından endişelenmesi nedeniyle misyona karşı çıkmaktadır. Halkın misyona tepki göstermesine karşılık Sırbistan ve Kosova hükümetleri EULEX'in konuşlanmasına destek verdiler. Kosovalı liderler misyonun kuzeydeki Sırp paralel yönetimini sona erdireceğini ve bölgede çalışmalarını yaparken Anayasa'ya ve bağımsızlığa ters düşecek davranışlardan kaçınacağını umarken Sırp azınlık ise misyonun azınlık hakları açısından kendilerine faydalı olacağına inanmaktadırlar. AB, misyonun Kosova'da konuşlandırılması için Sırbistan'a çeşitli tavizlerde bulunmuştur. Sırbistan EULEX'in BM Güvenlik Konseyi'nin onayını alması, Kosova'nın statüsü ile ilgili tarafsız kalması ve Ahtisaari Planı'nı uygulamaması şartıyla misyonun bölgede konuşlanmasına izin vermişti. AB'nin Sırbistan'ın bu isteklerini kabul etmesi bağımsızlığa tehlike oluşturduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir.²⁹

Tarihler 17 Şubat 2009'u gösterdiğinde dünyanın en genç ülkesi Kosova bağımsızlığının 1. yılını kutluyordu. Kosova meclisinde özel bir oturum

²⁸ Kosova ve EULEX, 10.09.2009 <http://www.usakgundem.com/haber/28696/kosova-ve-eulex.html>

²⁹ Kosova ve EULEX, 10.09.2009 <http://www.usakgundem.com/haber/28696/kosova-ve-eulex.html>

gerçekleştirilirken Başkent Priştine ve diğer kentlerde bayraklarını alarak sokaklara dökülen Kosovalı Arnavutlar, uzun araç konvoylarıyla şehir turu atıp sevinç gösterilerinde bulundular. Öğrenciler Priştine'de geçit töreni yaparken, konserler ve havai fişek gösterileri düzenlendi. Prizren'de de Kosova'yı tanıyan ülkelerin bayrakları defile eşliğinde tanıtıldı. Kosova Başbakanı Haşim Taçi, tüm dünyanın Kosova'yı tanımasını istediğini belirtirken Kosova'nın ilk yılının başarı ile geçtiğini anlattı. Okullar ve yollar yaptıklarını, birçok kişiye istihdam sağladıklarını ve %6'lık bir ekonomik büyüme gerçekleştirdiklerini açıkladı. Cumhurbaşkanı Fatmir Seydiu mecliste yaptığı konuşmasında Sırbistan'a içişlerimize karışma uyarısında bulundu. Sırbistan Devlet Başkanı Boris Tadiç'in ise cevabı gecikmedi ve ülkesinin hiçbir zaman Kosova'nın bağımsızlığını tanımayacağını bir kez daha vurguladı. Kosova'da yaşayan Sırlar Kosova'yı bir ülke olarak kabul etmiyorlar.³⁰

Dünyanın en genç ülkesi Kosova'da etnik sorunların yanında önemli diğer iki konuda zayıf ekonomi ve tanınma sorunudur. Sırbistan Kosova'yı hala kendi toprağı olarak görürken Kosova'yı tanıyan ülkelerin sayısı 59'a yükselmiştir. Kosova ekonomisini geliştirmek için ise vergilerde indirim giderken, başta Türk işadamları olmak üzere birçok yatırımcıyı ülkesine davet etmektedir. Etnik sorunların çözümünde diyalogdan yana olduğunu belirterek Sırlara barış çağrısında bulunmaktadır.

4. SONUÇ

Kosova enerji hatları üzerinde bulunması, coğrafi konumu ve zengin maden yatakları nedeniyle büyük bir öneme sahiptir. Bu özellikleri nedeniyle de ABD ve Rusya arasında çekişme konusu olmaktadır. ABD bölgedeki insan hakları ihlallerini durdurmak amacıyla Kosova'ya yerleşmiş siyasi, ekonomik ve sosyal etkinlik kurmayı başarmıştır. Rusya ise Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkmaya devam

³⁰ Kosova Bağımsızlığının yıldönümünü kutluyor, 18.02.2009, <http://www.tumgazeteler.com/?a=4696353>

etmektedir. Birleşmiş Milletlerdeki veto hakkını kullanarak Kosova'nın üyeliğini engellemektedir. Kuzey Kosova'daki Sırlara maddi destek vererek Kosova'yı oluşturan Sırlar ve Arnavutlar arasındaki ilişkilerin gelişmesini engellemektedir. Türkiye tarihten gelen dostluk nedeniyle bölgeye ayrı bir önem vermektedir. Kosovalı Arnavutları bağımsızlık süresince desteklemiş ve Kosova'yı ilk tanıyan ülkeler arasında yer almıştır. Ayrıca Türkiye ekonomik yatırımlarla Kosova'ya desteğini sürdürmektedir. AB üyesi ülkelerin bazılarının Kosova'yı bağımsız bir ülke olarak tanımayacaklarını bildirmeleri üzerine AB içerisinde ortak bir dış politika belirlenememiş, tanıma konusu ülkelerin inisiyatifine bırakılmıştır. Ancak AB ülkeleri sorunun çözüm bulmasını istemeleri yönünden görüş birliğine varmışlardır. Çünkü arka bahçeleri olarak tanımladıkları Balkanlarda daha fazla sorun yaşamak istememektedirler. Bu nedenle de Kosova sorununun çözüm aşamasında arabuluculuk rolü üstlenerek bağımsızlığı teşvik etmişlerdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

1. SONUÇ

Sırlar Bizans İmparatorluğunun desteği ile Balkanlar bölgesine yerleşmeye başladılar. 1170 tarihinde Stefan Nemenja liderliğinde kurulan Ortaçağ Sırp Devleti genişleyerek Karadağ, Makedonya, Arnavutluk ve Kosova üzerinde hâkimiyet kurmaya başlamıştı. 1371 yılında Çar Uros Osmanlı ordusu ile Meriç Nehri yakınlarında savaşmış ve bu savaş sırasında Çar Uros yaşamını yitirmişti. Çar Uros'un ölümünden sonra yerine geçecek çocuğu olmadığı için Sırp İmparatorluğu yönetim boşluğu nedeniyle dağılma sürecine girdi. Sırp Prenslüklerini birleştirerek yönetime geçen Lazar 1389 yılında Kosova Gölövasında Osmanlı Ordusu ile karşılaştı. Bu savaşta Osmanlı İmparatoru I. Murat ve Sırp İmparatoru Lazar hayatlarını kaybettiler. Bu savaştan sonra Ortaçağ Sırp İmparatorluğu yıkıldı. 1389 Kosova Savaşının Sırlar için ayrı bir önemi vardır. Sırlar bu savaşı Kosova'yı kaybettikleri bir savaş olarak görmekteler ve her yıl 28 Haziranı Vidovdan günü olarak kutlamakta, savaş günlerini anmaktadırlar. Yenilgi sonrasında Sırlar bölgeyi terk etmeye başladılar ve Sırların boşalttıkları yerlere Osmanlı yönetimi Türk ve Arnavutları yerleştirmeye başladı. 1912-1913 Balkan Savaşlarını Osmanlı İmparatorluğunun kaybetmesi ile birlikte Kosova Sırbistan yönetimine bırakıldı. Bu tarihten itibaren Arnavutlar üzerinde Sırp baskıları başlamış oldu. Sırlara göre Kosova anavatanlarıydı ve kendi topraklarına geri dönmeliydiler. Bu tarihten itibaren Kosova'da Arnavutları her türlü alanda dışlayan bir yönetim politikası takip edilmeye başlandı.

Sırp Milliyetçisinin Avusturya-Macaristan veliahtını öldürmesiyle Avusturya-Macaristan Sırbistan'a savaş ilan etti ve böylece 28 Temmuz 1914'te I. Dünya Savaşı başlamış oldu. I. Dünya savaşı sırasında Kosova Avusturya-Macaristan hâkimiyetine geçti. Böylece etnik Arnavutlar Sırp baskısından kurtulmuş oldular. Ancak I. Dünya Savaşı sonucunda Avusturya-Macaristan'ın müttefiklerinin yenilmesi sonucunda Avusturya-Macaristan da yenik sayıldı ve böylece Kosova ve Sırbistan'ı boşaltmak

zorunda kaldı. Arnavutlar da tekrar Sırp hâkimiyeti altına girdiler. I. Dünya Savaşında Avusturya-Macaristan'ın dağılması ile ortaya çıkan devletlerden Hırvatistan, Slovenya, Bosna-Hersek ve Sırbistan Batılı güçler tarafından birleştirilerek 1918 yılında Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı kuruldu. Daha sonra Karadağ Krallığı ve 1920 yılında da Voyvodina Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı ile birleşme kararı aldı. Kral Aleksandr 1929 yılında Sırp kimliğini öne çıkararak anayasayı kabul ederek Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı'nın adını Yugoslavya Krallığı olarak değiştirdi. Toprak Reformu yasası çıkartılarak Kosova'daki topraklara Sırp ve Karadağlı aileler yerleştirildi. Başlatılan bu iskân politikası ile amaç Arnavutları Kosova'dan uzaklaştırmaktı. Arnavut ve Türk öğrencilerin okulları öğretmen eksikliği bahane edilerek kapatılmaya başlandı. Uygulanan politikalar sonucunda birçok Arnavut ve Türk aile topraklarını bırakmak zorunda kaldılar. II. Dünya Savaşı başladığında Yugoslavya Alman baskısı nedeniyle savaşa katılmak zorunda kaldı. Savaşın getirdiği karmaşık ortamdan faydalanmak isteyen Arnavutlar iskân politikası sonucu kaybettikleri topraklarını Sırlardan geri alabilmek için Sırp Köylerine saldırdılar.

1945 yılında Yugoslavya'da yapılan seçimler sonucunda Josip Broz Tito iktidara geldi. Yugoslavya Federasyonunu kurarak Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya, Makedonya, Karadağ ve Bosna-Hersek'i Federasyonun kurucu cumhuriyetleri yaptı. Kosova ve Voyvodinaya ise özerk eyalet statüsü verdi. Kosova'ya cumhuriyet statüsü verilmedi çünkü Kosova'nın Federasyondan ayrılıp Arnavutlukla birleşmek istemesi engellenmeye çalışıldı. 1968 yılında Kosova cumhuriyet statüsü talebinde bulundu. Ancak 1974'te çıkarılan anayasa ile özgürlük alanları genişletildi ve Kosova'nın özerklik yetkileri genişletildi. Cumhuriyetlerle eşit statüye getirildi ancak cumhuriyet statüsü kazanamadı.

1974 anayasasının getirdiği özgürlük ortamından Sırlar memnun değildi. Ancak bu memnuniyetsizliklerini dile getirmekten çekiniyorlardı. 1980 yılında Tito öldüğünde Yugoslavya'yı bir arada tutan unsur ortadan kalkmış oldu. Tito'nun ölümünden sonra Yugoslavya Federasyonunu oluşturan cumhuriyetler bağımsızlıklarını ilan etmeye başladılar. Yönetim devralan Miloseviç ise amacının Büyük Sırbistan'ı yaratmak olduğunu açıklamıştı. Büyük Sırbistan'ı yaratmaya ise

Kosova'nın özerkliğini kaldırarak başladı. Kosova'nın özerkliğini kaldırarak Sırbistan'a bağlaması gerekiyordu çünkü Kosova Sırpların anavatanıydı ve Arnavutlar, Arnavutlukla birleşmek isteyebilirdi. Dayton Anlaşmasında kendine yer bulamayan Kosova UÇK ile birlikte silahlı direnişe geçerek Sırp'lara karşı başkaldırdılar. Arnavutlar seslerini ancak silahlı direnişle duyurabileceklerini öğrenmişlerdi. Sırp birlikleri ise UÇK ile mücadele ettikleri gerekçesiyle Arnavut yerleşim yerlerine saldırarak sivil halkı katlediyorlardı. Bu eylemlere son vermek için Birleşmiş Milletler birçok karar almış ancak Miloseviç'i durdurmakta başarılı olamamıştı. 24 Mart 1999'da NATO Sırbistan'a hava harekâtı düzenleme kararı aldı ve yetmiş sekiz gün sonunda Miloseviç yenilgiyi kabul ederek Kosova'yı boşalttı. Kosova'da Yönetim ise Birleşmiş Milletler Geçici Yönetim Misyonu UNMIK'e devredildi. Kosovalı Arnavutlar UNMIK yönetimi altında bağımsızlık isteklerini tekrar dile getirmeye başladılar. Statü konusu 2005 yılında Birleşmiş Milletler nezdinde tekrar gündeme getirildi. Martti Ahtisaari tarafından hazırlanan plan çerçevesinde Kosova'nın geleceği tartışılmaya başlandı. Sırbistan Kosova'dan vazgeçmiyor, Kosova ise Sırp zulmü altına tekrar girmek istemiyordu.

Yugoslavya'da 1990 yılında başlayan dağılma sürecinde en son bağımsızlığını ilan eden Kosova olmuştur. Yugoslavya içinde özerk bir bölge iken Sırp zulmüne karşı verdiği mücadeleyi kazanarak 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlığını ilan etmiştir.

Kosova'nın bağımsızlığını ilk tanıyan ülkeler ABD, Türkiye, Afganistan, Arnavutluk, İngiltere, Fransa ve Kosta Rika gibi ülkeler olurken Kosova Başbakanı Haşim Taçi amaçlarının bağımsızlığı BM tarafından tanınmış olan 192 ülkeden 100 ülkenin kendilerini tanıması olduğunu açıklamıştı. Kosova 100 ülke tarafından tanınırsa çoğunluğu yakalayarak uluslararası alanda kabul görmüş olacaktı. Ancak Rusya, Çin, Kıbrıs Rum kesimi, Romanya ve İspanya gibi ülkelerin bağımsızlığa karşı çıkmaları ve Kosova'yı tanımayacaklarını belirtmeleri Kosova'nın BM ve AB'ye üyeliklerinde engel teşkil edeceği de göz ardı edilmemesi gereken bir gerçektir.

Kosova'nın bağımsızlığının birinci yılında Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ülkelerin sayısı 59'a yükseldi. Ancak Kosova halen Sırbistan'ın müttefiki Rusya'nın engellemesi nedeniyle Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda temsil edilemiyor. Yakın bir tarihte de temsil edilemeyecektir çünkü Rusya BM'deki veto hakkını kullanarak Kosova'nın BM üyeliğini engelleyeceğini her fırsatta dile getirmektedir.

Kosova'da ulusal birliğin sağlanması büyük önem taşıyor. Bugün itibariyle Kosovalı Sırp ve Arnavutlar birbirlerinden kopuk yaşamaya devam etmektedirler. Bölünmüş kent Mitroviça'da da Rusya ve Sırbistanın desteği devam ettiği sürece Kosovanın kuzeyinde yaşayan Sırp, Kosova hükümetine isyan etmeye devam edecektir. Kosova Hükümetinin yaptığı birlik çağrılarında bazı Sırp temsilcilerin olumlu tavırları sorunun çözümüne katkıda bulunmaktadır.

Sırbistan, Rusya, Çin ve Hindistan Kosova'nın bağımsızlığına en büyük tepkiyi veren ülkelerdir. Rusya ve Çin'in Kosovanın bağımsızlığına karşı sert tepkileri nedeniyle Kosova yakın bir tarihte BM üyesi olamayacaktır. BM güvenlik Konseyinde Sırbistanın talebi doğrultusunda bir karar çıkartmayı başaramadıkları için Kosova lehine de karar alınmasını engellemektedirler.

Kosova'nın bağımsızlığı uluslararası alanda bir şeylerin değiştiğini göstermektedir. Merkez ülke olan Sırbistan'dan ayrılan Kosova diğer etnik grupların bulunduğu bölgelerde umut ışığı olmuştur. Ancak bağımsızlık isteyen gruplar Kosova örneğinde olduğu gibi ABD'nin desteğini kazanmak zorundadırlar. Ayrıca Kosova'nın stratejik önemi nedeniyle de ABD'nin çıkarına hizmet ettiğini unutmamaları gerekir. Kosova uluslararası topluma büyük güçlerin çıkarı olduğunda devletlerin sınırlarını tanımadıklarını da ispat etmektedir. Hal böyle olunca uluslararası hukukun meşruiyeti tartışılma konusu olmuştur.

Kosova ABD'nin desteği ile bağımsızlığına kavuşmuştur. Böylece ABD Balkanlar bölgesinin kalbi sayılabilecek stratejik noktayı kontrol altına almıştır. Askeri, siyasi ve ekonomik yönden bölgeyi hâkimiyeti altına almış ve kendisine yeni bir müttefik sağlamıştır. Kosova ise bağımsızlıktan sonra öncelikle dünya üzerinde

tanınmayı amaçlamıştır. Kosova bağımsızlıktan sonra ABD'nin desteği ile bölgede etkin ülkelerden biri konumuna gelecektir ancak korkulanın aksine Arnavutluk ile birleşmesine izin verilmeyecektir. Çünkü ABD kendisine bağlı bir çevre ülke olan Kosova'yı bölgede etkin konuma gelecek güçlü bir Arnavutluğa tercih etmektedir. Kosova ve Arnavutluk birleşme kararı aldığı anda komşu ülkelerde yaşayan Arnavut nüfus da birleşme talebinde bulunabileceklerdir. Böyle bir durumda da bölgede egemen olabilecek Büyük Arnavutluk'a Rusya ve ABD izin vermeyecektir. Özellikle AB üyesi Yunanistan'ın etnik sorunla uğraşmasına ABD müsaade etmeyecektir. Bölgenin küçük gruplar halinde ve karmaşalı bir durumda bulunması küresel aktörlerin çıkarlarına hizmet etmektedir. Zaten Ahtisaari Planı çerçevesinde bağımsızlığını ilan eden Kosova başka bir ülke ile birleşmek istese bile kabul ettiği Ahtisaari planı içerisinde bulunan "başka ülke ile birleşmeme ve toprak talebinde bulunmama" maddesi öne sürülerek talebi engellenecektir. Bağımsız Kosova'nın içinde bulunan Sırp bölgeler yüzünden başının ağrıyacağı da açık bir gerçektir. Haziran 2008'de Belgrad yönetiminin Kuzey Kosova'daki Sırlara meclis kurdurmuş olması ve UNMIK'in buna ses çıkartmaması Kosova'yı bekleyen bölünme tehlikesinin habercisidir. Sırbistan intikamını Kosova'da karışıklık çıkararak alacaktır. Sırbistan ayrıca Kuzey Kosova'da yaşayan Sırları etkisi altına alarak Kosova'dan ayırmak için elinden geleni yapacaktır. Gelecekte Kosova'yı bekleyen en büyük tehlike bu olacaktır. Kosova ise bu sorununa çözüm için kendi topraklarındaki Sırlara birlikte hareket etme çağrısında bulunmaktadır. Sırp temsilcilerden bazı olumlu sinyaller olsa da sorunun çözümü kolay olmayacaktır ve yine sonucu zaman gösterecektir.

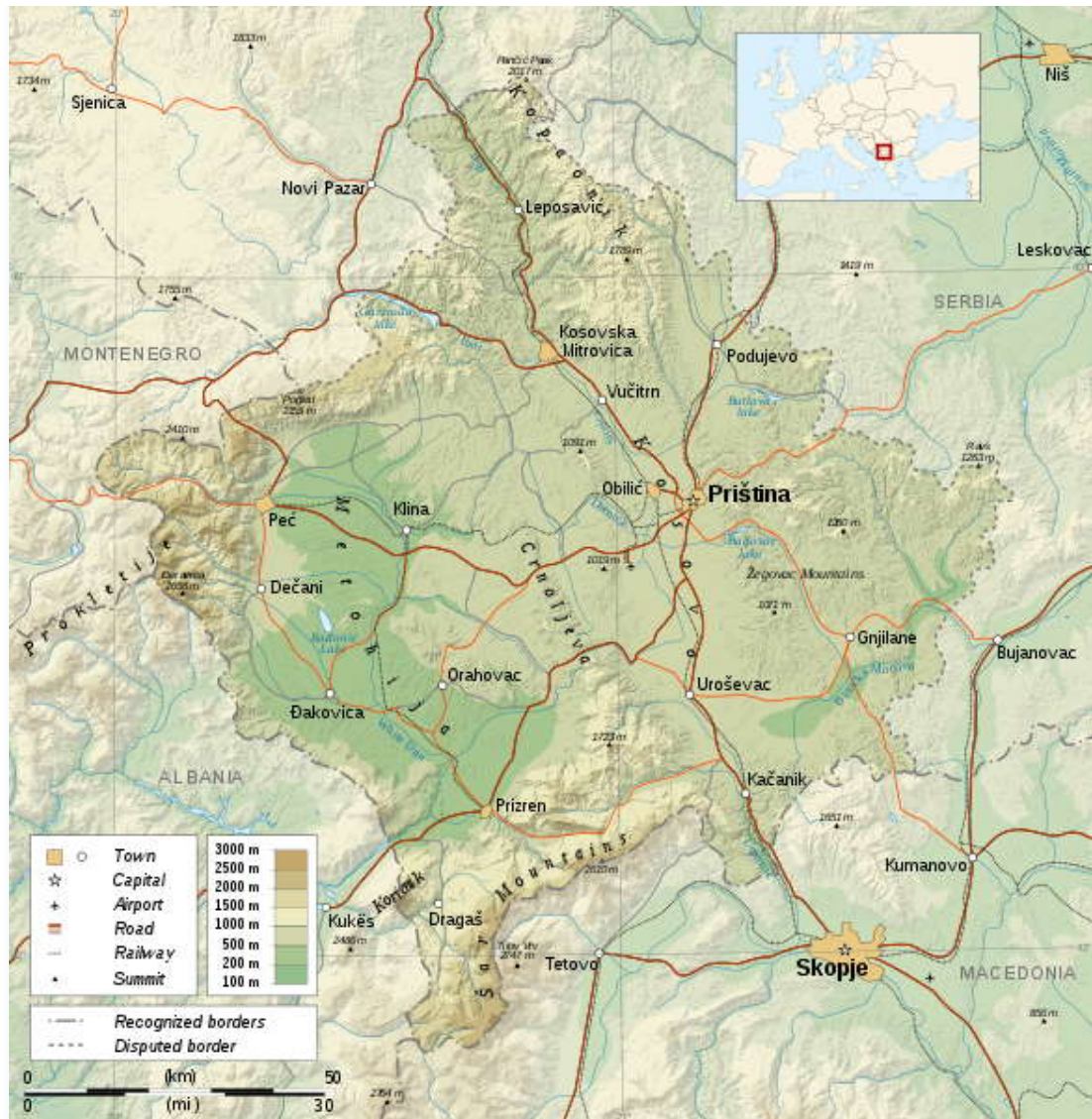
Dünya büyük güçlerin çıkarı olduğunda bağımsızlık, demokrasi, insan hakları, toprak bütünlüğü, içişlerine saygı gibi kavramları yok saydığına şahit olmuştur. Kosova'nın bağımsız olması da bunun en büyük ispatıdır. Balkanlarda hâkimiyet kurmak isteyen ABD Sırbistan'ı hiçe sayarak Kosova'yı bağımsızlık yönünde desteklemiş ve bağımsız Kosova'yı ilk tanıyan ülke olmuştur. Kosova ise Sırp zulmünden önce Osmanlı devleti sayesinde kurtulmuştur. Osmanlı Devletinin bölgeden çekilmesi ile tekrar başlayan Sırp zulmünden ise 21. yüzyılda ABD'nin

desteği ile kurtulmuştur. Osmanlı Devleti zamanında Osmanlıya sadık kalan Arnavutlar 21. yüzyılda da yeni kurtarıcısı olan ABD'ye sadık kalacaklardır.

EKLER

Ek-1: Kosova Siyasi Haritasi

http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Kosovo_map-en.svg 10.04.2009

Ek-2: Kosova Bayrağı

http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Flag_of_Kosovo.svg 10.04.2009

Kosova bayrağı mavi arka plan üzerine 6 yıldız ve onun altında bulunan Kosova haritasından oluşur. Altı yıldız ülkede Türkler de dahil olmak üzere yaşayan altı etnik grubu temsil eder. Bağımsızlığın ilanı ile birlikte yeni Kosova bayraklarının büyük bir kısmı Türkiye'de üretilmiştir.

Ek-3: Bağımsızlık Öncesi Kullanılan Arma

http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Coat_of_arms_of_Kosovo.svg 10.04.2009

Ek-4: Bağımsızlık Sonrası Kullanılan Arma

http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Coat_of_arms_of_Kosovo.svg 10.04.2009

EK-5Kosovayı tanıyan ülkeler

http://tr.wikipedia.org/wiki/Kosova%27n%C4%B1n_ba%C4%9F%C4%B1ms%C4%B1zl%C4%B1k_bildirisine_uluslararası%C4%B1_tepkiler#Kosovay.C4.B1_tan.C4.B1yan_.C3.BClkeler 10.04.2009

	Ülke	Tanma tarihi	Notlar
1	 Afganistan	18 Şubat 2008	
2	 Kosta Rika	17 Şubat 2008	Yerel saat ile ilk tanıyan ülke
3	 Amerika Birleşik Devletleri	18 Şubat 2008	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde veto hakkına sahip NATO üyesi
4	 Fransa	18 Şubat 2008	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde veto hakkına sahip Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
5	 Arnavutluk	18 Şubat 2008	
6	 Türkiye	18 Şubat 2008	Belgelerini Kosova makamlarına ilk veren ülke Avrupa Birliği'ne aday ülke NATO üyesi
7	 Birleşik Krallık	18 Şubat 2008	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde veto hakkına sahip Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
8	 Tayvan	18 Şubat 2008	23 ülke tarafından resmen tanınıyor
9	 Avustralya	19 Şubat 2008	
10	 Senegal	19 Şubat 2008	
11	 Almanya	20 Şubat 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
12	 Letonya	20 Şubat 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
13	 Estonya	21 Şubat 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
14	 İtalya	21 Şubat 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
15	 Danimarka	21 Şubat 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
16	 Lüksemburg	21 Şubat 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
17	 Peru	22 Şubat 2008	

18	 Belçika	25 Şubat 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
19	 Polonya	26 Şubat 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
20	 İsviçre	27 Şubat 2008	
21	 Avusturya	28 Şubat 2008	 Avrupa Birliği üyesi
22	 İrlanda	28 Şubat 2008	 Avrupa Birliği üyesi
23	 İsveç	4 Mart 2008	 Avrupa Birliği üyesi
24	 Hollanda	4 Mart 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
25	 İzlanda	5 Mart 2008	NATO üyesi
26	 Slovenya	5 Mart 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
27	 Finlandiya	7 Mart 2008	 Avrupa Birliği üyesi
28	 Japonya	18 Mart 2008	
29	 Kanada	18 Mart 2008	NATO üyesi
30	 Monako	19 Mart 2008	
31	 Macaristan	19 Mart 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
32	 Hırvatistan	19 Mart 2008	 Avrupa Birliği aday ülkesi NATO aday ülkesi
33	 Bulgaristan	20 Mart 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
34	 Lihtenştayn	25 Mart 2008	
35	 Güney Kore	28 Mart 2008	
36	 Norveç	28 Mart 2008	NATO üyesi
37	 Marşal Adaları	17 Nisan 2008	
38	 Nauru	23 Nisan 2008	
39	 Burkina Faso	24 Nisan 2008	
40	 Litvanya	6 Mayıs 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
41	 San Marino	11 Mayıs 2008	
42	 Çek Cumhuriyeti	21 Mayıs 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
43	 Liberya	30 Mayıs 2008	
44	 Sierra Leone	13 Haziran 2008	
45	 Kolombiya	6 Ağustos 2008	
46	 Belize	7 Ağustos 2008	

47	 Malta	21 Ağustos 2008	 Avrupa Birliği üyesi
48	 Samoa	15 Eylül 2008	
49	 Portekiz	7 Ekim 2008	 Avrupa Birliği üyesi NATO üyesi
50	 Karadağ	9 Ekim 2008	
51	 Makedonya	9 Ekim 2008	 Avrupa Birliği aday ülkesi NATO aday ülkesi
52	 Birleşik Arap Emirlikleri	14 Ekim 2008	
53	 Malezya	31 Ekim 2008	
54	 Mikronezya Federal Devletleri	5 Aralık 2008	
55	 Panama	16 Ocak 2009	
56	 Maldivler	19 Şubat 2009	
57	 Palau	9 Mart 2009	
58	 Gambiya	7 Nisan 2009	
59	 Suudi Arabistan	20 Nisan 2009	

KAYNAKÇA

- Alkan, Necmettin. **Kosova Meselesi'nin Tarihi Kültürel ve Siyasi Altyapısı**, Avrasya Etütleri, Sayı 21,Kış 2001.
- Andonyan, Aram. **Balkan Savaşı**, Aras Yayıncılık, İstanbul,1999.
- Akşın Şule. ve Fırat, Melek. **İki Savaş Arası Dönemde Balkanlar**, OBİV yayınları, İstanbul, 1993.
- Ayhan, Halis. Kosova'nın Bağımsızlığının Doğallığı, **2023 Dergisi**, Mart, 2008, Sayı:83
- Armaoğlu, Fahir. **20.Yüzyıl Siyasi Tarihi, , (1914-1918)**, Cilt I, İş Bankası Yayınları, Ankara, 1996.
- Balkan Günlüğü Gazetesi, 17 Şubat 2008
- Brown, L.Carl. **İmparatorluk Mirası**, İstanbul, İletişim Yayınları,2000.
- Bozboru, Nuray. **Osmanlı Yönetiminde Arnavutluk ve Arnavut Ulusçuluğunun Gelişimi**, İstanbul, Boyut Yayınları, 1997.
- Bulduk, Zeki. **Kosova Kurtuluş Savaşı**, İnsan Hak ve Hürriyetleri Yazı Dizisi, İstanbul, 1998.
- Bora, Tanıl. **Milliyetçiliğin Provakasyonu**, Yugoslavya, Birikim Yayınları, İstanbul, 1995.
- Castellan, George. **Balkanların Tarihi**, Çev. Ayşegül Yaraman, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1993.

Çaycı, Sadi. Türbedar, Erhan. Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Ayrılıkçılık: Kosova'nın Bağımsızlığı Emsal Teskil Eder Mi?' **Stratejik Analiz**, Kasım 2007.

Çeçen, Anıl. Büyük Arnavutluk Projesi, **2023 Dergisi**, Mart 2008, Sayı: 83

Davutoğlu, Ahmet. **Stratejik Derinlik**, Küre Yayınları, İstanbul, 2001.

Emiroğlu, Hüseyin, **Soğuk Savaş Sonrası Kosova Sorunu**, Orient yayınları, Ankara, 2006

Fouskas, Vassilis K. **Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya, Soğuk Savaş Sonrası ABD Politikaları**, Aykırı Yayınları, İstanbul, 2004.

Huntington, Samuel P. **Medeniyetler Çatışması**, Vadi Yayınları, Derleyen Murat Yılmaz, Ankara, 2003.

Ignatieff, Michael. **Kosova ve Ötesi**, Everest Yayınları, İstanbul, 2000.

Kenar, Nesrin. **Yugoslavya**, Palme Yayıncılık, Ankara, 2005

Kut, Şule. **21. Yüzyılın Eşiğinde Balkanlar**, Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayınları, Ankara, 2000.

Kut, Şule. **Türkiye'nin Balkanlar Politikası, Türkiye'nin Yeni Dünyası: Türk Dış Politikası'nın Değişen Dinamikleri**, Alfa Yayınları, Bursa, 2002.

Malcolm, Noel. **Bosna**, İstanbul, Om Yayınevi, 1999.

Meydan Larousse Ansiklopedisi, Sabah Yayıncılık, 18nci Cilt.

Malcolm, Noel. **Kosova Balkanları Anlamak İçin**, Sabah Yayınları, İstanbul, 1998.

Muzbek, İskender. "Hukuki Belgeler Çerçevesinde Kosova Türkleri, Balkan Türkleri", **ASAM Yayınları**, Ankara, 2003.

- Olçay, H. Bülent. “Kosova Nereden Nereye?”, **Avrasya Etüdleri**, Sayı 17, İlkbahar-Yaz 2000.
- Sander, Oral. **Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü**, İmge Yayıncılık, Ankara, 1993.
- Şimşir, Bilal. **Rumeli'den Türk Göçleri**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Cilt 1, Ankara, 1968.
- Türkoğlu, Emir. **Kosova Arnavutlarının Milliyetçiliği, Balkan Diplomasisi**, (Derleyen. Ömer E.Lütem, Birgül Demirtaş Coşkun) Asam Yayınları, Ankara, 2001
- Türbedar, Erhan.“Balkan Türkleri”, Balkan Araştırmaları Dizisi 9, **ASAM Yayınları**, Ankara, 2003.
- Türbedar, Erhan. “Kosova’ya Bağımsızlık, Bosna’ya Belirsizlik”, **Stratejik Analiz**, Mart 2007
- Türbedar, Erhan. “Büyük Finale Doğru Kosova”, **Stratejik Analiz**, Ocak 2008
- Ülger, İrfan Kaya. “Sırlara Göre Kosova Sorunu”, **Avrasya Dosyası**, ASAM Yayınları, Cilt 4,1998.
- Yanardağ, A.Faruk. **Sancak ve Kosova Raporu**, Bosna Kosova Sancak Dayanışma Grubu, İstanbul 1993.
- Yavuz, Celalettin. “ ”Balkanlaşan” Eski Yugoslavya’daki Gelişmeler ve Yeni Ülke Kosova”, **2023 Dergisi**, Mart, 2008, sayı:83, s.9
- Yılmaz, Murat. **Kosova Bağımsızlık Yolunda**, İlke Yayıncılık, İstanbul 2005.
- Yürür, Pınar. **Geçmişten Günümüze Kosova Sorunu**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999.
- Yürür, Pınar. Kosova’nın Bağımsızlık Süreci, Bölgesel ve Küresel Etkileri, **2023 Dergisi**, Mart, 2008, Sayı:83

Yaşın, Gözde Kılıç. Balkanlar'da Boru Hattı Yarışı, **Cumhuriyet Strateji**, Sayı 41, Nisan, 2005

“11 Eylül Sonrasında Dünya: Ulus Devlet, Küreselleşme ve Terörizm”, 15.10.2008

<http://www.tusiad.org>

“Birinci Balkan Savaşı”11.12.2008

<http://www.turktarihi.gen.tr>

“Batı Sahra Görüşmeleri Yine Sonuçsuz Kaldı”,

<http://www.asam.org.tr>

"Balkan Tarihinden Bir Kesit: 19. yy'da Balkanlarda Bağımsızlık Hareketleri", 23.12.2008

www.dicle.edu.tr,

“Kosova Sorunu ve Nihai Statüsüne İlişkin Yaklaşımlar”, 12.09.2008

www.usakgundem.com/makale.php?id=304,

“Kosova Ekonomisi ve Son Gelişmeler”, 01.11.2008

www.deik.org.tr

“Kosova'da Sorun Statü Belirsizliği”,15.12.2008

<http://www.ntv.com.tr>

“Kosova'nın Geleceği Üzerine”,

http://kisi.deu.edu.tr/bilgin.celik/Kosova_Sorunu.html.

“Kosova'nın Bölünmesi Sorununun Çözümü Olabilir Mi?”,

<http://www.turkishweekly.net/turkce/yazarlar.php?type=12&id=291>

<http://www.balkantimes.com.tr>

“Kosova Statüsü Müzakereleri’nin Sonu: Barışçıl Ayrılmaya Doğru Mu?”,
22.12.2008

<http://www.turkishweekly.net/turkce/yazarlar.php?type=12&id=323>

“Kosova Çıkmazı: Sonu Gelmez Müzakereler Sistemi?”

<http://www.tasam.org/index.php?altid=1780>

“Kosova Gergin, Sırlar BM Polisi’yle Çatışıyor”, 23.03.2008

<http://www.ntvmsnbc.com/haber>

“Kosova’da Tanınma ve Ulusal Uzlaşma Çabaları Sürecektir”, 20.02.2009

<http://www.usakgundem.com/haber/29984/.html>

“Sırbistan, Kosova’da Seçim Kozunu Oynuyor”, 20.04.2008

<http://www.ntvmsnbc.com>

“Yugoslavya Türkleri”, 18.12.2008

<http://www.turkduygusu.com>

“Yugoslavya’nın Parçalanması”, 25.12.2008

<http://www.privatesozluk.com>

“Kosova ve EULEX”, 10.09.2009

<http://www.usakgundem.com/haber/28696/kosova-ve-eulex.html>,

“Kosova Bağımsızlığının yıldönümünü kutluyor”, 18.02.2009,

<http://www.tumgazeteler.com/?a=4696353>

“Kosova Anayasası Yürürlüğe Girdi”, 28.06.2008

http://www.kosovamamusa.com/haber_oku.asp?haber=948

“Kosova Meclisi Milli Marşını Kabul Etti” 13.06.2008,

<http://www.cnnturk.com/haber>

“Kosova’da İlk Yabancı Lider”, 29.04.2008,

<http://www.radikal.com/haber>

“ABD Kosova’da Büyükelçilik Açtı”, 20.04.2008,

<http://www.ntvmsnbc.com/haber>

“Kosova’yı ABD Silahlandırarak”, 18.01.2009,

<http://www.radikal.com/haber>

“Kosova’daki Kayıp 5Bin Kişi”, 10.01.2009,

<http://www.usakgundem.com/haber/18062/kosovadaki-kayip-5-bin-kisi.html>,

“Sadece Kosovalı Sırbistan AB’ye Katılabilir”, 23.01.2009

<http://www.cnnturk.com/haber>

“Kosova Bağımsızlığın Peşinde-BM Acil Toplanıyor”, 20.02.2008,

<http://www.ntvmsnbc.com/haber>

“Taçi’den Sırlara Güvence”, 22.03.2008,

<http://www.usakgundem.com/haber/17554/taçiden-sirplara-güvence.html>

“Sırbistan’dan Kosova’ya Ekonomik Ambargo Yok”, 22.03.2008,

<http://www.usakgundem.com/haber/17617/sirbistandan-kosovaya-ekonomik-ambargo-yok.html>

“ Uluslararası Hukuk Bakımından Yeni Devletlerin Ortaya Çıkışı”, 12.02.2009,

<http://www.usakgundem.com/yorum/214/uluslararasi-hukuk-bakimindan-yeni-devletlerin-ortaya-çikisi.html>

“Kosovanın Bağımsızlığından sonra İstikrarı Sağlamak”, 22.02.2009,

<http://www.usakgundem.com/yorum/216/kosova'nin-bagimsizligindan-sonra-istikarari-saglamak.html>

“Gürcistan ve Kosova: Rus-Amerikan Mücadelesinin Av Sahası”, 12.01.2009,

www.tasam.org.tr.

“Dayton Antlaşmasının 10. Yılında Bosna-Hersek”, 12.01.2009,

www.tasam.org.tr.

<http://www.mfa.gov.tr> 03.02.2009

<http://www.usakgundem.com/haber.10.01.2009>

<http://www.kosovamamusa.com/haber948,28.06.2008>

<http://www.tumgazeteler.com/?a=4696353,18.02.2009>